

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Ballu Kanu

Pankkien asiakkaisiin kohdistuvat verkkohuijaukset

Pankin ja asiakkaan välinen vastuunjako sekä riskienhallintakeinot

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Talousoikeuden pro gradu-tutkielma
Talousoikeuden maisteriohjelma

Vaasa 2024

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä: Ballu Kanu
Tutkielman nimi: Pankkien asiakkaisiin kohdistuvat verkkohuijaukset: Pankin ja asiakkaan välinen vastuunjako sekä riskienhallintakeinot
Tutkinto: Kauppatieteiden maisteri
Oppiaine: Talousoikeus
Työn ohjaaja: Pekka Vainio
Valmistumisvuosi: 2024 Sivumäärä: 86

TIIVISTELMÄ: Digitaalisten pankkipalveluiden käyttö on lisääntynyt koronapandemian ja teknologian kehityksen myötä, jonka seurauksena rikollisten tavat toteuttaa verkossa huijauksia ovat lisääntyneet ja monimutkaistuneet maailmanlaajuisesti. Suomessa verkossa huijauksen kohteeksi joutuneiden määrä kasvaa vuosi vuodelta ja vuonna 2022 suomalaiset menettivät verkon kautta 32,4 miljoonaa euroa huijareille muun muassa romanssihuijauksissa, sijoitushuijauksissa, tietojen kalastelussa ja valepoliisihuijauksissa. Huijareille menetetty summa olisi paljon suurempi, elleivät viranomaiset ja pankit olisi onnistuneet estämään 14,5 miljoonan euron välittymisen huijareille ja palauttamaan varat uhreille.

Rikolliset suunnittelevat ja toteuttavat huijaukset hyödyntäen psykologisia keinoja ja vetoavat ihmisen perustunteisiin, kuten pelkoon, rakkauteen ja ahneuteen. Tietyt käyttäytymismallit johtavat siihen, ettei huijauksen kohde kykene harkitsemaan toimintaansa rationaalisesti, jonka vuoksi huijauksen torjuntaan voidaan hyödyntää käyttäytymistaloustiedettä. Petostapauksissa pankkien voi olla hyvin haastavaa tunnistaa, kun asiakkaan pankkitunnuksia käytetään oikeudettomasti ja joissain tapauksissa asiakas on itse manipuloitu suorittamaan maksu omalla laitteellaan. Usein pankin perinteiset väärinkäytösten monitorointijärjestelmät eivät kykene havaitsemaan kaikkein moderneimpia huijaustapoja, jonka vuoksi on tärkeää, että pankki tuntee asiakkaan tavanomaisen toiminnan ja siitä poikkeavan toiminnan. Vuonna 2018 tulleen PSD2- maksupalveludirektiivin tavoitteena on muun muassa verkkomaksamisen turvallisuuden lisääminen ja väärinkäytösten väheneminen. Kyseinen direktiivi voi myös luoda uusia mahdollisuuksia huijareille, sillä sen myötä ulkopuoliset palveluntarjoajat pääsevät tarkastelemaan asiakkaiden tilejä ja maksutapahtumia. Kansallisen maksupalvelulainsäädännön kannalta pankin ja asiakkaan välinen vastuunjako verkkohuijaustapauksissa kulminoituu siihen, miten asiakkaan katsotaan menetelleen huolimattomasti tai jopa törkeän huolimattomasti.

Lainsäädännön vaikuttavuutta voidaan arvioida sillä, kuinka onnistuneesti lainsäädännölle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Viranomaiset, pankit ja muut sidosryhmät voivat hallita verkkohuijauksista syntyviä riskejä. Keskeisemmäksi keinoksi huijauksien ennaltaehkäisemiseksi on todettu kansalaisten oman valppauden ja tietoisuuden lisääminen. Rahanpesulaki edellyttää, että pankit ovat selonotto - ja ilmoitusvelvollisia, joka tarkoittaa, että pankin tulee selvittää liiketoimen tarkoitus havaitessaan tavanomaisesta poikkeavan tai epäilyttävän liiketoimen. Pankilla on myös velvollisuus muodostaa riskiarvio, jonka avulla pystytään tunnistamaan ja ymmärtämään omaan toimintanaan liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit sekä laati- maan ja toteuttamaan riskienhallintakeinoja oikeassa mittasuhteessa. Pankki voi asettaa asiakkaan tehostettuun tuntemiseen, jos riskiarvion perusteella voidaan todeta, että asiakkaaseen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Pankit tekevät tiivistä yhteistyötä viranomaisten kanssa ja toimittavat tietoa huijauksista. Viranomaisten ja sidosryhmien epäselvät yhteistyömallit kuitenkin edesauttavat huijareiden toiminnan menestyksellisyttä, vaikka viranomaisten yhteistyö eri sidosryhmien kanssa tulisi olla mahdollisimman laajaa, jotta huijauksia voitaisiin torjua tehokkaasti.

AVAINSANAT: verkkohuijaus, oikeustoimikelpoisuus, vastuunjako, riskienhallinta

Sisällysluettelo

1. Johdanto	6
1.1. Tutkimuksen tausta	6
1.1. Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	8
1.2. Tutkimuksen rakenne	10
1.3. Käytetyt menetit	12
2. Oikeuskelpoisuus ja oikeustoimikelpoisuus	17
2.1. Luonnollinen henkilö ja oikeushenkilö	17
3. Yleisimmät verkkohuijaukset	20
3.1. Romanssihuijaukset	21
3.2. Sijoitushuijaukset	24
3.3. Nettikauppahuijaukset	27
3.4. Tietojenkalastelu	29
3.5. Verkkohuijaukset ilmiönä	32
4. Pankin ja asiakkaan vastuunjako verkkohuijauksissa	36
4.1. Hyvä pankkitapa ja pankkien yhteiskuntavastuu	37
4.2. Maksupalveludirektiivi	40
4.2.2. Pankin velvollisuudet maksupalvelulaissa	42
4.2.3. Pankin vastuut maksupalvelulaissa	45
4.2.4. Pankin järjestelmävastuu	46
4.3. FINE Pankkilautakunta	49
4.4. Asiakkaan velvollisuudet ja vastuut	50
4.4.1. Huolellisuuden ja huolimattomuuden ero	52
4.5. Vahingonkorvaus	53
5. Riskienhallintakeinot	59
5.1. Asiakasviestintä	60
5.2. Asiakkaan tunteminen	61
5.3. Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus	64
5.4. Jatkuvuussuunnittelu	67

5.4.1. Henkilöstön koulutus ja ohjeistus	69
5.5. Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö	70
6. Johtopäätökset	73
Lähteet	77

Lyhenteet

DVV Digi – ja väestötietovirasto

EU Euroopan Unioni

KKV Kilpailu- ja kuluttajavirasto

PSD payment Service Directive

MPL maksupalvelulaki (30.4.2010/290)

HE Hallituksen esitys

LLL laki luottolaitostoiminnasta (8.8.2014/610)

KKO Korkein oikeus

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen tausta

Pankkien digitaalisten kanavien käyttö on lisääntynyt koronapandemian myötä ja suomalaiset suhtautuvat digiasiointiin aiempaa positiivisemmin. Suomessa toimivien pankkien Nordean, Danske Bankin ja OP Ryhmän tekemien tutkimusten mukaan pankkien verkkotapaamiset ovat lisääntyneet huomattavasti vuonna 2022 ja konttoreissa asiointi on laskenut myös vanhimmissa ikäryhmissä. Tähän vaikuttaa osin se, että pankit sulkiivat pandemian aikana konttoreita ja palvelivat usein ainoastaan ajanvarauksella. Nordean mukaan asiakkaat suhtautuvat myönteisemmin pankin digitaaliseen muutokseen verrattuna aikaisempiin vuosiin ja enemmistö pankin asiakkaista kokee voivansa hoitaa pankkiasiat digitaalisesti. Moni pankkien asiakkaista käyttää mobiilimaksamista tai on lisännyt sen käyttöä. Käyttäjät kokevat mobiilimaksamisen olevan helppoa ja turvallista verrattuna käteisen käyttöön. Myös asiointi verkossa on lisääntynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna.¹

Suomessa verkkohuijauksen uhreiksi joutuneiden määrä tekee kasvua. DVV:n mukaan vuonna 2022 suomalaiset menettivät verkon kautta 32,4 miljoonaa euroa huijareille muun muassa romanssihuijauksissa, sijoitushuijauksissa, tietojen kalastelussa ja valepoliisihuijauksissa. Huijareille menetetty summa olisi voinut olla paljon suurempi, elleivät viranomaiset ja pankit olisi onnistuneet estämään 14,5 miljoonan euron välittymisen huijareille ja palauttamaan varat uhreille. Verkkohuijauksista on jo pitkään varoiteltu viranomaisten, pankkien sekä median toimesta. Tästä huolimatta verkossa tapahtuvat huijaukset ovat kasvussa, ja poliisi vastaanottaa vuosittain tuhansia rikosilmoituksia koskien erilaisia verkossa tapahtuvia huijauksia.²

---

¹ Palmgren, 2020.

² DVV, 2023.

Useat palvelut verkossa vaativat tunnistautumista ja pankkitunnusten käyttö on jo osan monen arkea. FINE vakuutus- ja rahoitusneuvonnan tiedotteen mukaan verkkohuijauksiin liittyvät tapaukset kaksinkertaistuivat vuonna 2022 verrattuna sitä edeltävään vuoteen. Tapaukset liittyvät pääosin siihen, että rikolliset ovat ohjanneet asiakkaan pankin verkkopankilta näyttävälle huijaussivustolle. FINE kertoo myös saavansa tietoonsa päivittäin tapauksia, joissa asiakkaita on huijattu puhelimen, sosiaalisen median tai sähköpostin välityksellä. Huijarien saatua asiakkaan pankin mobiilisovelluksen käyttöönsä he voivat muuttaa asiakkaan asettamia turvarajoja, siirtää rahaa sekä hakea luottoa asiakkaan nimissä. Mikäli asiakkaalla on käyttöoikeus muille tileille, ovat tällöin myös näiden tilien varat vaarassa joutua rikollisille. Huijauksissa rikoksen uhreiksi voidaan katsoa pankki sekä asiakas. Ratkaisevinta tapausten lopputuloksen ja pankin mahdollisen korvausvastuun suhteen on kuitenkin asiakkaan huolellisuus pankkipalveluidensa tietojen säilyttämisessä ja käyttämisessä. Osa tapauksista saadaankin selvitetty, mutta riitojen määrä pankkien ja asiakkaan välillä on kuitenkin ollut kasvussa.³

Yksilötason lisäksi huijaukset vaikuttavat koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Huijausten lisääntyminen kasvattaa taloudellisia menetyksiä lisäksi myös sosiaalisia ja yhteiskunnallisia menetyksiä. Verkossa tapahtuvat huijaukset ovat yleensä yksittäisiä tapauksia ja summat ovat usein kohtuullisen pieniä, mutta huijausten taustalla toimii useimmiten järjestäytynyt organisaatio. Tällaiset organisaatiot toimivat yleensä Suomessa ja maailmanlaajuisesti ja käytetyt huijaustavat ovat linkittyneet talousrikollisuuteen. Lainsäädännöllä voidaan vaikuttaa huijareiden toimintamahdollisuuksiin, mutta huijauksissa käytetyillä tavoilla huijarit löytävät lainsäädännön aukot, jotka helpottavat huijareiden toimintatapoja.⁴

---

³ FINE vakuutus- ja rahoitusneuvonta, 2022.

⁴ Tuorila, 2018, s. 208–211.

1.1. Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tutkielman pääasiallisena teemana on tarkastella pankkien asiakkaisiin kohdistuvia verkkohuijauksia, jotka mahdollistavat pankkipalveluiden väärinkäytön ja talousrikollisuuden toteutumisen pankkien kautta. Tutkielman tavoitteena on vastata kolmeen tutkimuskysymykseen. Ensimmäinen tutkimuskysymys selvittää *mitä verkkohuijauksia ja mitä niihin liittyviä riskejä voi kohdistua pankin asiakkaisiin*. Tähän liittyen tunnistetaan myös huijauksiin liitännäiset riskitekijät, uhkakuvat ja rikokset. Tutkimuksen alakysymyksenä selvitetään, *miksi verkkohuijaukset ovat viime aikoina yleistyneet, miksi verkkohuijauksista ilmoitetaan poliisille jokseenkin vähäisesti*. Poliisin arvion mukaan verkkohuijauksia tehdään vuosittain kymmeniä tuhansia, mutta vain osasta tehdään rikosilmoitus. Moni jättää ilmoituksen tekemättä mm. sen vuoksi, että ei usko tulleensa huijatuksi, kokee häpeää tai kokee menetetyin summan olevan pieni. Poliisi kuitenkin kannustaa uhreja tekemään verkkohuijauksista rikosilmoituksia. Poliisin mukaan kotimaiset huijarit on usein helpompi saada kiinni kuin ulkomaalaiset, sillä tekijöiden henkilöllisyys saadaan selville helpommin.⁵

Toisena tutkimuskysymyksenä pohditaan *pankin ja asiakkaan välistä vastuunjakoa verkkohuijauksissa, miksi lainsäädäntö ei ole kyennyt pysymään ajan tasalla verkkohuijauksien trendien kanssa*. Tarkoituksena on selvittää pankin ja asiakkaan välistä vastuunjakoa asiakkaihinsa kohdistuneissa verkkohuijauksissa. Tähän liittyen tunnistetaan pankkien vahingonkorvausvelvollisuus asiakkaisiinsa toteutuneissa verkkohuijauksissa. Pankeilla on kansainväliset toimintatavat virheellisten ja rikolliseksi epäiltyjen maksujen estämiseksi, eikä siihen tarvita rikosilmoituksia tai poliisin määräyksiä. Pankit tekevät tiivistä yhteistyötä viranomaisten kanssa ja toimivat huijauksista tietoa viranomaiselle, mutta asiakkaiden tekemien rikosilmoitusten avulla on helpompi muodostaa tilannekuva liikkeellä olevista huijauksista.⁶ Kolmas tutkimuskysymys selvittää *pankkien riskienhallintakeinoja asiakkaisiin kohdistuvissa verkkohuijauksissa sekä toimenpiteitä*

---

⁵ Hjelt, 2019.

⁶ Joronen, 2023.

verkkohuijauksien riskien ja uhkien ymmärtämiseksi. Tähän liittyen selvitetään mitä riskienhallinnallisia toimenpiteitä lainsäädäntö velvoittaa pankeilta ja mitä toimenpiteitä pankeilla on mahdollista toteuttaa riippuen omasta liiketoiminnastaan ja resursseista sekä ennaltaehkäisevästi, että korjaavasti.

Huijausten torjunnassa viranomaisten yhteistyö eri sidosryhmien kanssa tulisi olla mahdollisimman laaja-alaista. Tällaisia yhteistyömalleja on perustettu vuosien aikana vaihtelevilla tuloksilla. Osalla yhteistyömalleista olisi ollut laaja-alaisuutensa puolesta edellytyksiä vaikuttaa huijausten torjuntaan, mutta toiminta on jouduttu lopettamaan mm. tiedonjakamiseen kohdistuvien ongelmien vuoksi. Viranomaisten ja sidosryhmien epäselvät yhteistyömallit sekä lainsäädännön aukot edesauttavat huijarien toiminnan menestyksellisyttä. Huijareiden toiminnan estämiseksi on tarpeellista hyödyntää heidän menettelytapojen ja toimintamallien analysointia sekä etsiä niihin liittyviä heikkouksia. Huijausten torjunnassa lainsäädännön merkitykseen vaikuttaa se, että pieni osa petokseen syyllistyneistä jää kiinni ja sitä pienempi osa joutuu teoistaan vastuuseen, koska tilanteeseen vaikuttavat muun muassa näytön tai rikoksen vähäisyys.⁷ Toisena alakysymyksenä selvitetään *miten pankit ja muut sidosryhmät toteuttavat yhteistyötä viranomaisten kanssa, miten tiedonvaihtoa voisi parantaa.*

Tutkimuksen aihe on rajattu koskemaan Suomen oikeusjärjestelmän piirissä toimivia pankkeja. Verkkohuijaukset ovat toki kansainvälinen ilmiö, on tutkimuksessa tarkastelu haluttu rajata edellä mainitulla tavoin, jotta suomalaisten pankkien nykytilaa edellä mainitusta aiheesta ymmärtää ja tunnistaa riskitekijöitä, uhkakuvia, vastuuta, velvollisuuksia sekä mahdollisia toimenpiteitä riskienhallintaan. Eri maiden pankeilla mm. yrityskulttuurin ja toimintaympäristön takia suhtaudutaan eri tavoin verkkorikoksiin, eikä verrokki-maissa välttämättä sovelleta samanlaisia käytäntöjä ja lainsäädäntöjä kuin suomalaisessa toimintaympäristössä. On kuitenkin huomioitava, että muissa maissa käytössä olevista toimintamalleista voidaan saada hyödyllisiä toimintatapoja suomalaiseen ympäristöön. Rikolliset, jotka hyödyntävät huijauksia, käyttävät hyväkseen kansallisen

---

⁷ Tuorila, 2018, s. 213.

lainsäädännön eroavaisuuksia etsiessään etujensa mukaisia toimintaympäristöjä. Suomalaisen pankkien ja viranomaisten toimenpiteet ja siihen kuuluvat rikostorjuntaprosessin tulisivat olla sellaisia, ettei kotimaassa tai ulkomaissa toimiville huijareille olisi kannattavaa toteuttaa huijauksia Suomen toimintaympäristössä. Tämän vuoksi olisi myös hyvä seurata ulkomaiden toteuttamia vastaavia toimenpiteitä sekä vaikutuksia siihen, kuinka huijauksia hyödynnetään rikosten tekemiseen Suomessa.⁸

Tutkimuksen aihe on rajattu pankkien asiakkaisiin kohdistuvista verkkohuijauksista ainoastaan henkilöasiakkaita, sillä niiden kasvussa ja moninaisuudessa on selkeä trendi sekä niiden korkea riski on tunnistettu pankkien ja viranomaisten taholta. Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu pankin yhdistys-, järjestö- ja yritysasiakkaat, koska heihin kohdistuvat verkkohuijaukset ovat pääosin tyypiltään erilaisia, jotka eivät taas ei kuulu tutkimuksen aihepiiriin. Tutkimusprosessissa ei ole haastateltu pankkien edustajia tai pankkien henkilöasiakkaita. Lainsäädäntö ja sen tuoma pankkialaisuus rajoittavat pankkien mahdollisuutta avata käsiteltäviä aiheita.

1.2. Tutkimuksen rakenne

Kokonaisuudessaan tutkielma koostuu kuudesta luvusta. Ensimmäisessä luvussa esitellään rakenteen lisäksi tutkimuksen tausta, tavoite, tutkimuskysymykset, aiheen rajaus sekä käytetyt metodit. Ensimmäisen luvun tarkoituksena on esitellä tutkielmassa käsiteltävää aihetta, tutkimuksen rakennetta, millä keinoin aihetta tullaan tutkimaan sekä mikä on tutkielman tavoite. Pääosassa tutkielmassa ovat pankkien henkilöasiakkaat ja pankit, jonka vuoksi toisessa luvussa tarkastellaan oikeuskelpoisuuden ja oikeustoimikelpoisuuden kautta luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön käsitettä. Kolmannessa luvussa tarkastellaan yleisimpiä verkkohuijausmuotoja, niihin liittyviä riskitekijöitä ja uhkakuvia sekä verkkohuijauksiin ilmiönä käyttäytymistaloustieteen näkökulmasta. Kolmannessa luvussa vastataan tutkimuskysymykseen *mitä verkkohuijauksia ja mitä niihin liittyviä riskejä voi kohdistua pankin asiakkaisiin*. Tähän liittyen tunnistetaan myös huijauksiin

---

⁸ Tuorila, 2017, s. 13, 47.

liitännäiset riskitekijät, uhkakuvat ja rikokset. Luvassa vastataan myös tutkimuksen alakysymykseen *miksi verkkohuijaukset ovat viime aikoina yleistyneet, miksi verkkohuijauksista ilmoitetaan poliisille jokseenkin vähäisesti.*

Tutkielman neljännessä luvussa tarkastellaan *pankin ja asiakkaan vastuunjakoa verkkohuijauksissa* ja pohditaan *miksi lainsäädäntö ei ole kyennyt pysymään ajan tasalla verkkohuijauksien trendien kanssa.* Luvussa pankin ja asiakkaan välistä vastuunjakoa verkkohuijauksissa tutkitaan pääosin maksupalvelulainsäädännön kautta. Neljännessä luvussa käydään läpi, mitä hyvään pankkitapaan ja pankkien yhteiskuntavastuuseen kuuluu, mitkä ovat maksupalvelulainsäädännön mukaan pankkien velvollisuudet ja vastuut sekä, mitkä ovat asiakkaan velvollisuudet ja vastuut. Pankin vahingonkorvausvastuuta asiakkaisiin kohdistuneissa verkkohuijauksissa tarkastellaan lainsäädännössä määritellyn huolimattomuuden kautta. Lisäksi neljännessä luvussa pohditaan, miksi lainsäädäntö ei ole pystynyt pysymään ajantasalla verkkohuijauksien trendien kanssa ottaen huomioon lainsäädännön vaikuttavuuden.

Viidennessä luvussa tutkielmassa selvitetään *pankkien riskienhallintakeinoja asiakkaisiin kohdistuvissa verkkohuijauksissa sekä toimenpiteitä verkkohuijauksien riskien ja uhkien ymmärtämiseksi.* Tähän liittyen tarkastellaan pankin riskienhallintakeinoja asiakkaisiin kohdistuneissa verkkohuijauksissa sekä ennaltaehkäiseviä ja korjaavia toimenpiteitä riskien ja uhkien ymmärtämiseksi. Viidennessä luvussa vastataan myös alakysymykseen, *miten pankit ja muut sidosryhmät toteuttavat yhteistyötä viranomaisten kanssa, miten tiedonvaihtoa voisi parantaa.* Tähän liittyen tarkastellaan, minkälaisia ongelmakohtia yhteistyössä on ilmennyt ja kuinka tiedonvaihtoa voisi edistää. Tutkielman kuudes luku kertoo johtopäätökset tutkimuskysymyksiensä avulla saaduista vastauksista sekä siitä, kuinka tutkitun aiheen yhteiskunnallinen ja lainsäädännöllinen tulevaisuus voidaan nähdä. Lisäksi johtopäätöksissä pohditaan mahdollisia yhteiskunnan tiedonintressiä palvelevia jatkotutkimusmahdollisuuksia aiheesta.

1.3. Käytetyt metodit

Metodia pidetään yleensä tieteen keskeisenä tunnusmerkkinä ja sen avulla voidaan hankkia tietoa, tuottaa tietoa sekä perustella hankitun tiedon merkitystä ja saavutettavuutta.⁹ Häyhä (1997, s. 23–24) esittää ettei metodille voida kuitenkaan antaa tyhjentyvää määritelmää, mutta sen merkitystä voidaan kuvailla muuttuvan ja muuttumattoman erottelun avulla. Metodien tulisi olla jokseenkin muuttumaton, jotta se voisi mahdollistaa tiedon järjestelmällistä tavoittelua. Timonen (1992, s. 1) toteaa, että metodi koostuu eri toteutumistavoista. Näiden toteutumistapojen kautta pystytään keräämään aineistoa, joka vastaa tutkimuskysymyksiin sekä saamaan aineistoista vastauksia.

Tutkielman tutkimussuuntauksena tulen käyttämään oikeustaloustiedettä. Oikeustaloustieteessä lainsäädännön vaikutuksia voidaan tarkastella taloustieteellisillä apuvälineillä¹⁰. Suomessa oikeustaloustiedettä on kutsuttu myös seuraavilla nimillä: *law and economics-suuntaus*, *talouspainotteinen oikeustiede* sekä *oikeus ja talous*. Oikeustaloustiede on monimuotoinen tutkimussuuntaus, eikä sitä voida määritellä yksiselitteisesti. Se ulottuu kaikille oikeudenaloille ja voi palvella erilaisia yhteiskunnallisia tiedonintressejä. Oikeustaloustiede voidaan jakaa *positiiviseen* eli *deskriptiiviseen* ja *normatiiviseen* oikeustaloustieteeseen. Positiivisessa oikeustaloustieteessä tutkitaan, onko lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö yhteensopiva taloustieteellisten näkökulmien kanssa. Tällä saadaan tietoon, onko voimavaroja saatu kohdistettua tehokkaasti. Lisäksi positiivisessa oikeustaloustieteessä tarkastellaan lainsäädännön vaikutuksia käyttäytymiseen. Normatiivisessa oikeustaloustieteessä tarkastellaan sitä, minkälaisen oikeustilan tulisi olla edesauttaakseen tehokkuudelle tavoiteltuja päämääriä.¹¹ Edellä mainitusta voidaan havaita, että oikeustaloustiede tarkastelee oikeuden sisällön vaikuttavuutta talouteen ja oikeusnormien taloudellista tehokkuutta.

---

⁹ Kolehmainen, 2015, s. 5–6.

¹⁰ Määttä, 1999, s. 9–19.

¹¹ Määttä, 2006, s.1–2, 19.

Lainoppi eli *oikeusdogmatiikka* on oikeustieteen vanhin tunnistettu erityisala ja sitä voidaan hyödyntää myös oikeustaloustieteessä. Lainopin avulla oikeussääntöjen sisältöä voidaan selventää, tulkita ja systematisoida.¹² Lainopin tarkoituksena selvittää oikeusongelman sisältö kulloisessa käsiteltävässä oikeusongelmassa sekä antaa ratkaisu siihen, kuinka tietyssä tilanteessa tulisi toimia voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaan.¹³ Oikeustaloustieteen lainopilliselle lähestymistavalle on tavanomaista se, että lain tulkinnan kannalta hyödynnetään talousteoreettista argumentointia sekä mahdollisesti myös empiirisiä taloustieteellisiä tutkimustuloksia. Tätä hyödyntäen voidaan tulkita, miten erilaiset tulkintavaihtoehdot vaikuttavat kuluttajien ja yritysten käyttäytymiseen. Tällä saadaan selville myös, miten näiden tahojen käyttäytymiseen voidaan tulevaisuudessa vaikuttaa, joka oikeustaloustieteen näkökulmasta on voimavarojen tehokasta käyttöä.¹⁴

Tutkimuksen lainopillisen metodin tukena toimii *sääntelyteoria* eli *regulaatioteoria*, joka on merkittävä osa-alue oikeustaloustiedettä yhteiskunnallisten tiedonintressien kannalta. Oikeustaloustieteen mukaisesti myös sääntelyteoriassa on normatiivinen ja positiivinen puolensa, jotka toimivat vuorovaikutuksessa. *Normatiivisessa sääntelyteoriassa* perehdytään siihen, millaisella ohjauskeinolla tai sääntelyvaihtoehdolla mahdollistetaan yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden saavuttaminen, mikäli oikeudellinen sääntely katsotaan tarpeelliseksi. *Positiivisessa sääntelyteoriassa* tarkastellaan lainsäätäjän valintoja koskevia tekijöitä ja intressejä. Sääntelyteoriassa tarkoituksena on toimia lainsäätäjän eduksi ja tehdä tutkimusta, jonka keskiössä on tarkoituksenmukainen tutkimus. *De lege lata* – tutkimuksessa keskitytään voimassa olevan lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuteen, kun taas *de lege ferenda* – tutkimuksessa lainsäädännön uudistamiseen tarkoituksenmukaisuuteen.¹⁵ *De lege ferenda* -tutkimusta voidaan kutsua myös niin sanotuksi oikeuspoliittiseksi tutkimukseksi, jonka tulkintasuositukset voidaan tehdä vapaammin, kuten esimerkiksi yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan pohjalta.¹⁶

---

¹² Häyhä, 1997, s. 36–37, 49.

¹³ Husa, Mutanen & Pohjolainen, 2008.

¹⁴ Määttä, 1999, s.10–12.

¹⁵ Määttä, 2006, s. 19.

¹⁶ Kolehmainen, 2015, s. 3.

Teknologian ja digitaalisuuden kehittymisen myötä myös rikollisten tapa toteuttaa verkohuijauksia ovat kasvussa ja monimutkaistuneet. Nykyinen sääntelyteoria ei todennäköisesti tule vastaamaan tulevaisuuden yhteiskunnan lainsäädännöllisiä tarpeita jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Tällaisessa tilanteessa ei ole edunmukaista paineutua ainoastaan lainoppiin, sillä muuttuvan lainsäädäntöympäristön vuoksi lain tulkintasuosituksia ei ehditä laatimaan. Tutkielmassa voidaan kuitenkin tarkastella nykyistä lainsäädäntöympäristöä ja pohtia tulkintasuosituksia riskienhallintanäkökulmasta *de lege ferenda*-tutkimusta hyödyntäen.

Edellä mainittujen metodien lisäksi tutkimuksessa huomioidaan myös seuraavat oikeustaloustieteen menetelmät: *vaikutusanalyysi, käyttäytymistaloustiede ja vahingonkorvaustaloustiede*. *Vaikutusanalyysin* voidaan katsoa olevan yksi osa sääntelyteoriaa ja kyseistä menetelmää on kannattavaa hyödyntää vaikutusten ennustamiseksi varsinkin, kun tutkimuksessa on kyse siitä minkälaisia vaikutuksia *de lege ferenda*-tyyppisillä lainsäädännönsuosituksilla voi olla. Osana vaikutusanalyysiä on sääntelyn sivuvaikutuksien ja kustannustehokkuuden selvittäminen. Tulee myös selvittää, onko sääntelyn avulla luotu ja levitetty innovaatioita yhteiskuntaan. Lisäksi hallinnollinen tehokkuus on myös huomionarvoinen tarkastellessa lainsäädännön vaikutuksia. Tämän avulla voidaan nähdä, kuinka paljon lainsäädäntö aiheuttaa hallintokustannuksia viranomaisille sekä yksityiselle sektorille.¹⁷ Vaikutusanalyysin kautta tutkimuksessa voidaan tarkastella voimassa olevan lainsäädännön vaikutuksia, sekä minkälaisen pohjan mahdolliset lainsäädännön uudistamishankkeet saavat.

Käyttäytymistaloustieteen avulla voidaan tarkastella, minkälaisiin käyttäytymisvaikutuksiin erityyppiset kannustimet ajavat markkinoilla sekä markkinoiden ulkopuolella¹⁸. Kuluttajahuijauksissa käyttäytymistaloustieteen avulla voidaan ymmärtää, miksi kuluttajat joutuvat huijatuksi, kuluttajien toimintaa huijaustilanteissa ja etsiä lainsäädännön ulkopuolelta keinoja huijausten torjumiseen. Käyttäytymistieteestä voidaan löytää keinoja,

---

¹⁷ Määttä, 2002, s. 139–140.

¹⁸ Määttä, 1999, s. 122.

joilla huijauksia voidaan torjua lainsäädäntöä tehokkaammin ja siten, että yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset vähenevät. Kuluttajan toimintaan vaikuttavat erinäiset käyttäytymistieteen ilmiöt, jonka vuoksi huijaustapauksien analysointi on haastavaa. Käyttäytymisvaikutuksien haasteellisuutta lisää myös se, ettei kyse ole pelkästään kuluttajien toimintamalleista vaan myös huijareiden ja viranomaisten toimintamalleista.¹⁹ Tutkimuksessa tarkasteltujen verkkohuijauksien torjuntaan käytetyt ovat myös peräisin käyttäytymistaloustieteestä. Verkkohuijauksien käyttäytymisvaikutuksien analysoimisessa on tärkeää ottaa huomioon kokonaisuus, jotta niitä voidaan torjua tehokkaasti myös lainsäädännön avulla ja yhteiskunnan resursseja hyödyntäen.

Vahingonkorvaustaloustieteessä keskeinen käsite on *optimaalinen huolellisuusaste*. Yhtäältä tällä tarkastellaan sitä, että vahingon torjuntakustannukset ovat korkeammat, mitä huoleellisempi mahdollinen vahingon aiheuttaja on. Toisaalta tällä tarkastellaan myös sitä, että vahingonkorvauksen arvo on pienempi silloin, kun mahdollinen vahingon aiheuttaja paneutuu vahinkojen syntymisen ehkäisemiseen. Vahingonkorvaustaloustieteessä syvennyttään sopimuksen ulkopuoliseen vahingonkorvaus tarpeeseen, joka syntyy siitä, kun omalla toiminnalla aiheutetaan kustannuksia ulkopuoliselle kuluttajalle tai pankille. Mikäli aiheutuneita vahinkoja ei korvata, tällöin voimavarat eivät kohdistu tehokkaasti.²⁰ Tutkimuksessa tarkastellaan vahingonkorvaustaloustieteen sopimuksen ulkopuolista vahingonkorvausvastuuta yhteiskunnallisten tiedonintressien näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa pohditaan vahingonkorvauksen tarkoituksen mukaisuutta pankkien näkökulmasta ja yhteiskunnallisten kustannusten minimointia.

Tutkielma on liikejuridinen ja siinä lähestytään tutkimuskysymyksiä niiden kannalta relevanttien säädösten, esitöiden, oikeuskäytännön sekä tarkastelemalla asiaankuuluvia oikeudenaloja²¹. Liikejuridiikan haasteena on kuitenkin se, että taloudellinen toimintaympäristö muuttuu nopeammin kuin lainoppi pystyy muodostamaan ratkaisuja uusiin

---

¹⁹ Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s.36.

²⁰ Määttä, 1999, s.67–68.

²¹ Malminen, 2021, s.172.

tulkintaongelmiin. Tässä on osittain kyse teknologian jatkuvasta kehittämisestä, uudenisistä sopimus- ja muista asiakirjamalleista sekä lainsäätäjän jatkuvasta lainsäätämistoiminnasta. Tällaisesta esimerkkinä voidaan pitää finanssialaa ja sen laajoja säädöskokonaisuuksia, joista ei kuitenkaan ole juuri lainkaan lainopillista tutkimusta.²² Tutkimuksessa hyödynnetään liiketaloudellista näkökulmaa pankkien toimintaan liittyvien tutkimuskysymyksiensä vastaamisessa.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että tutkimuksen metodit ovat monitieteellisiä mikä on tavanomaista oikeustaloustieteelle. Tutkimuksen tarkoitus on hyödyntää taloustieteen tehokkuusajattelun näkökulmaa. Tavoitteena on tunnistaa, mitä yhteiskunnassa ja pankeissa tavoitellaan ja pohtia ratkaisuja, jonka avulla näihin tavoitteisiin päästään mahdollisimman tehokkaasti. Tutkimuksessa tarkastellaan pankkien ja asiakkaiden oikeudellisia vastuita ja velvollisuuksia saavuttaa tavoitteensa lainopin ja *de lege ferenda*-tutkimuksen avulla. Lisäksi tutkimuksessa analysoidaan yhteiskunnan ja pankkien tavoitteiden toteutumista taloustieteen näkökulmasta.

---

²² Malminen & Wuolijoki, 2019, s.142.

2. Oikeuskelpoisuus ja oikeustoimikelpoisuus

Oikeuskelpoisuudella tarkoitetaan kykyä saada oikeuksia ja tulla velvoitetuksi. Oikeushenkilön katsotaan myös tulleen oikeuskelpoiseksi, kun sillä on oma erillisvarallisuus ja sitä hoitava pysyvä toimielin. Lisäksi oikeushenkilönä toimivalla organisaatiolla on nimi, jonka avulla se voidaan erottaa muista oikeussubjekteista. Oikeushenkilön katsotaan tulleen oikeuskelpoiseksi myös, kun sitä perustettaessa on noudatettu laissa edellytettyä menettelyä. Esimerkiksi osakeyhtiö on oikeuskelpoinen, kun sen perustamisesta tehdään merkintä kaupparekisteriin, jonka jälkeen yhtiö vastaa itse velvoitteistaan. Oikeushenkilön oikeuskelpoisuus päättyy, kun se lakkaa. Oikeudellinen toimintakyky tarkoittaa kelpoisuutta tehdä oikeudellisesti merkityksellisiä toimintoja. Tällaista toimintakykyä kutsutaan *oikeustoimikelpoisuudeksi*. Luonnollinen henkilö on oikeustoimikelpoinen tullessaan täysi-ikäiseksi ja tätä nuorempi tai holhouksen alainen henkilö on *rajoitetusti oikeustoimikelpoinen*. Oikeushenkilöt ovat usein oikeustoimikelpoisia saadessaan oikeuskelpoisuuden. Oikeushenkilön toimielin käyttää oikeushenkilön puolesta oikeuksia ja sille kuuluvia oikeuksia. Toimielimeen kuuluu luonnollisia henkilöitä, jonka vuoksi toimielin on edellytys oikeushenkilön oikeustoimikelpoisuudelle. ²³

2.1. Luonnollinen henkilö ja oikeushenkilö

Jokainen oikeus kuuluu ja velvollisuus kohdistuu oikeussubjektiin. Kaikki ihmiset ovat oikeussubjekteja ja täten oikeuskelpoisia, jolloin puhutaan luonnollisesta henkilöstä. Luonnollinen henkilö on oikeuskelpoinen syntymästä alkaen ja kuolemaansa saakka eikä siitä voi luopua tai rajoittaa. Luonnollisen henkilön kohdalla oikeustoimikelpoisuudella tarkoitetaan henkilön kykyä määrätä oikeuksistaan ja olla vastuussa velvollisuuksistaan eli tehdä oikeustoimia. Luonnollinen henkilö on oikeustoimikelpoinen täyttäessään 18-vuotta. Luonnollisten henkilöiden ollessa alaikäisiä tai edunvalvonnan alaisia, he eivät ole oikeustoimikelpoisia. Tällöin heidän tulee toimia heitä edustavien henkilöiden kautta.

---

²³ Määttä (toim.), 2012, s. 58–59.

Luonnollinen henkilö voi kuitenkin olla oikeudellisesti vastuunalainen, vaikka ei olisikaan oikeustoimikelpoinen, jolloin on mahdollista joutua oikeudelliseen vastuuseen teoistaan.

Perinteisen velvoiteoikeuden lähtökohtia ovat yksityisautonomiaan pohjautuvat sopimusvapauden ja sopimussidonnaisuuden periaatteet. Jokaisella yksilöllä on oman vapauspiirinsä puitteissa yksityisautonomiaan perustuva oikeus päättää toiminnastaan omien tavoitteiden mukaisesti ja omalla vastuullaan. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että yksilöllä on oikeus päättää, minkälaisia taloudellisia vastuunalaisia suhteita hän päättää muodostaa muihin yksilöihin. Yksityisautonomian periaate kuvastaa myös tuotamusperiaatetta, jonka mukaan vahingon aiheuttajalle muodostuu velvoite hänen tahdostaan osoittautuneen syyllisyyden perusteella ²⁴

Luonnollisten henkilöiden lisäksi myös oikeushenkilöt, mm. erilaiset yhtiöt ja säätiöt, ovat oikeuskelpoisia. Oikeushenkilöiden oikeuskelpoisuus on jonkin verran kapea-alaisempi kuin luonnollisten henkilöiden.²⁵ Pankit ovat oikeushenkilöitä, joiden pääasiallinen tehtävä on talletusten vastaanottaminen ja luoton myöntäminen sekä henkilö- että yritysasiakkaille. Pankkien tehtäviin kuuluvat myös maksuliikennepalvelut, sijoitus- ja varallisuudenhoitopalvelut. Lisäksi pankit toimivat pääomamarkkinoilla ostamalla, myymällä ja välittämällä erilaisia rahoitusinstrumentteja. Pankkien merkittävien ja vakain tulonlähde on edelleen korkokate, joka muodostuu korkotuottojen ja korkokulujen erotuksesta. Lisäksi pankit vastaanottavat arvopapereiden myyntivoittoa.²⁶ Erilaisissa petosrikkilanteissa oikeudellinen vastuunjako pankkien ja asiakkaiden välillä ei olla vielä täysin täsmennetty, jonka vuoksi on tärkeää hyödyntää säännösten tulkintaan rikostorjuntaa ja osapuolten oikeusturvaa avustavia tulkintakäytäntöjä. Edellä mainittuun vaikuttaa myös huijauksien taitavuus, pankkien toimintatavat verkossa tapahtuvien petoksien esittämisiksi ja pankkien asiakkaille antamat toimintaohjeet, jotka voivat kuulua sopimusehtoihin tai olla osana yleistä asiakasviestintää.²⁷

---

²⁴ Perusasioita oikeustieteestä, 2023.

²⁵ Ibid.

²⁶ Pankkien tehtävät, 2023.

²⁷ Wuolijoki, 2023, s.361–362.

Luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön käsitteet ovat keskeisiä tutkielmalle, sillä tutkimuksessa tarkastellaan pankkien henkilöasiakkaisiin kohdistuneita verkkohuijauksia pankkipalveluiden kautta. Nämä asiakkaat katsotaan lain mukaan luonnollisiksi henkilöiksi ja heille kuuluu oikeuksia sekä kohdistuu vastuita ja velvollisuuksia verkkohuijauksien uhreina. Pankit tunnustetaan laissa oikeushenkilöiksi ja pankeilla on vastuu sekä velvollisuus verkkohuijauksen torjunnassa. Tämän kautta tarkastellaan henkilöasiakkaiden ja pankkien oikeudellista toimintakykyä eli oikeustoimikelpoisuutta. Tutkielmassa tarkastellaan vahingonkorvaustaloustieteen näkökulmasta, mikä on pankin ja asiakkaan välinen vastuunjako verkkohuijauksissa, jossa asiakkaan henkilökohtaisia pankkipalveluja on käytetty oikeudettomasti. Lisäksi pohditaan sitä, voiko pankki joutua korvausvastuuseen asiakkaalle tai asiakas omalla toiminnallaan osallistua rikokseen ja joutua oikeudelliseen vastuuseen.

3. Yleisimmät verkkohuijaukset

Deevyn ym. (2012) mukaan huijaukset suunnitellaan ja toteutetaan usein niin huolellisesti, että uhriksi voi joutua kuka tahansa sukupuolesta, iästä, koulutuksesta, ammatista, tuloista tai siviilisäädystä huolimatta. Huijauksissa käytetään tehokkaita psykologisia keinoja ja tietyt käyttäytymismallit johtavat siihen, ettei huijatuksi joutunut pysty harkitsemaan toimintaansa rationaalisesti. Nämä käyttäytymistaloustieteen tutkimustuloksista ilmi tulleet asiat ovat huijareiden tiedossa, jonka vuoksi huijatuksi tulleita ei voida pitää tyhminä vaan kyse on huijatuksi tulleiden systemaattisista virhearvioinneista. Huijausten keskiössä on huijauksen pääviesti, joka on huijauksen kohteen ensimmäiseksi saama tieto. Tähän tietoon pyritään ns. ankkuroitumaan (*anchoring*) niin ettei päinvastaisen tiedon saaminen ole enää itsestään selvää. Huijauksen kohteen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa, kun tiedetään mikä ohjaa henkilön päätöksentekoa. Tämän vuoksi huijarit pyrkivät vetoamaan perustunteisiin, kuten mm. pelkoon, ahneuteen ja empatiaan.²⁸

Toisaalta Buttonin ym. (2009) mukaan huijatuksi tulemiseen vaikuttaa myös yksilölliset tekijät, kuten huijauksen kohteeksi joutuneen yleinen yhteiskunnallinen aktiivisuus. On todettu, että mitä enemmän sosiaalisia kontakteja henkilöllä on sitä enemmän henkilö ottaa taloudellisia riskejä ja on siten alttiimpi huijauksille. Lisäksi aihealueen tutkimuksessa on todettu, että aktiivisesti ja vapautuneesti internetiä käyttävät saattavat joutua helpommin huijauksen uhreiksi. Myös negatiiviset kokemukset, velkaantuminen ja yksinäisyys sekä yhteistoimintaan suuntautuminen ja epäitsekkyys altistavat huijatuksi joutumisen. Henkilöt, joilla on ns. huono itsetunto ovat muita alttiimpia psykologisille suosittelemisille, joita huijarit hyödyntävät.²⁹ Kuluttajaliiton mukaan mm. romanssihuijaukset, sijoitushuijaukset, erilaiset nettikauppahuijaukset ja tietojenkalastelut ovat yleisimpiä kuluttajiin kohdistuvia verkkohuijauksia.³⁰

---

²⁸ Tuorila, Määttä, & Peltonen, 2016, s. 12–13.

²⁹ Ibid.

³⁰ Kuluttajaliitto, 2023.

Luvussa vastataan tutkimuskysymykseen selvittää *mitä verkkohuijauksia ja mitä niihin liittyviä riskejä voi kohdistua pankin asiakkaisiin*. Tähän liittyen tunnistetaan myös huijauksiin liitännäiset riskitekijät, uhkakuvat ja rikokset. Lisäksi luvussa vastataan tutkimuksen alakysymykseen, *miksi verkkohuijaukset ovat viime aikoina yleistyneet, miksi verkkohuijauksista ilmoitetaan poliisille jokseenkin vähäisesti*.

3.1. Romanssihuijaukset

Romanssihuijauksessa on kyse petoksesta, jossa huijari pyrkii huijaamaan rahaa uhrilta. Tällaiset petokset luokitellaan rikostilastoissa rakkauspetos-nimikkeen alle. Huijarit pyrkivät saamaan uhrin kokemaan olevansa etäparisuhteessa ja viestittelevänsä kumppaninsa kanssa, vaikka todellisuudessa uhri viestittelee yksittäisen rikollisen tai järjestäytyneen rikollisryhmän kanssa. Romanssihuijaukset ovat verkkohuijauksen muoto ja kyseiset huijaukset voidaan myös nähdä taloudellisen – ja digitaalisen väkivallan muotona, sillä molempia yhdistää lähisuhdeväkivallan ilmiö. Taloudellisten seurausten lisäksi romanssihuijauksien uhrin joutuvat kokemaan häpeän, syyllisyyden ja masennusoireiden lisäksi todellisuuden siitä, ettei romanttista suhdetta olekaan olemassa.³¹

Romanssihuijauksissa huijareilla on usein tietynlainen toimintamalli, joka alkaa yhteydenotolla uhrin sosiaalisen median tai nettideittipalvelun kautta. Usein huijari lähettää samanlaisen ensimmäisen viestin usealle eri henkilölle nostaakseen todennäköisyyttä kontaktin luomiselle. Yhteydenotossa huijari pyrkii luomaan luotettavan ja menestyneen kuvan esittämästään henkilöstä esimerkiksi kertomalla työskentelevän arvostetussa ammatissa, kuten lääkärinä tai sotilaana. Tukeakseen huijausta huijarit käyttävät näissä ammateissa työskentelevien henkilöiden kuvia. Kun yhteys on luotu uhrin, huijari voi rakentaa luottamussuhdetta uhrin jopa usean kuukauden ajan. Molemmiin puolista viestittelyä jatkuu yleensä, kunnes uhrin luottamus on saatu ja romanttinen suhde on saatu muodostettua. Tällöin uhrin arviointikyky saattaa laskea huomattavasti ja sivuuttaa hälytysmerkit, tarinan aukot ja epäjohdonmukaisuudet. Kun luottamus – ja romanttinen

---

³¹ Nettideittiturva, 2023.

suhde on rakennettu, huijari alkaa pyytämään uhrielta rahaa. Yleensä rahan tarpeelle kerrotan olevan jokin kiireellinen avun tarve, kuten esimerkiksi kriisitilanne arjessa tai jotta voidaan mahdollistaa ensimmäinen kasvokkainen kohtaaminen. Uhri saattaa jossain vaiheessa alkaa epäillä tilannetta ja kyseenalaistamaan romanssia kertomalla epäilyksistään läheisilleen tai huijarille. Tällöin huijari yleensä katoaa keskustelusta tai vahvistaa tunteesidettä uhriin vakuuttamalla luotettavuuttaan niin, että huijaus voi jatkua. Viimeinen romanssihuijauksen vaihe on se, että tilanne paljastuu ja uhri jää yksin taloudellisten - ja emotionaalisen vahingon kanssa. Tilanteen mukaan huijari joutuu joko kantamaan rikosoikeudellisen vastuun teoistaan tai selviää ilman seuraamuksia. Uhrille jää vastuu asian käsittelemisestä, esimerkiksi rikosilmoituksen tekeminen.³²

Keskusrikospoliisin ja Finanssialan ry:n laskelmien perusteella vuonna 2022 suomalaisilta huijattiin noin yhdeksän miljoonaa euroa romanssihuijauksissa. Kyseinen luku ei kuitenkaan kerro koko totuutta tilanteesta, sillä romanssihuijauksista vain murto-osa tulee pankkien tai poliisin tietoon. Keskusrikospoliisi toteaa, että rakkaushuijauksissa usein häpeä estää uhreja tekemästä rikosilmoituksia. Romanssihuijauksen uhriksi voi päätyä kuka vain ja yhä useammin uhrien joukossa on myös miehiä ja nuoria. Rikollisten käyttämät tarinat huijauksissa vaihtelevat, vaikka tietyt elementit tarinoissa pysyvät samoina. Naisia saatetaan houkutelua tietyillä ammattinimikkeillä ja miehiä taas kauniiden naisten bikini kuvilla. Psykologinen logiikka pysyy kuitenkin samana, sillä vedotaan uhrin auttamishaluun. Uudempana romanssihuijauksen ilmiönä on se, että nuori mies on alkanut viestitelmään verkossa naisen kanssa, joka pyytää häntä jossain vaiheessa lähettämään hänelle itsestään intiimejä kuvia. Saatuaan kuvat nainen on alkanut kiristämään kuvilla ja ilmoittanut, että kuvat julkaistaan, mikäli uhri ei maksa.³³ Verkossa tapahtuvat romanssihuijaukset ovat taloudellisesti merkittävin petostyyppi Suomessa ja kyseiset huijaukset ovat viime vuosina lisääntyneet Suomessa huomattavasti. Poliisin mukaan samalla huijarilla saattaa olla Suomessa useampi uhri, jota huijaa. Tällöin raha siirtyy ensin näiden uhrien tilien välillä ja lopulta lähtee jonkun heidän tililtänsä ulkomaille. Tällaisien

---

³² Nettideittiturva, 2023.

³³ Myllyoja, 2023.

välitappien tilinhaltijoita kutsutaan usein rahamuuleiksi. Vaikka kyseiset tilinhaltijat uskoisivat huijareiden tarinoita ja toimisivat vilpittömästi, osa heistä syyllistyy rahanpesurikokseen, kun sallivat rahojen kulkea heidän tiliensä kautta. Varojen siirryttyä ulkomaille niitä on vaikea jäljittää ja todellisia tekijöitä saada rikosvastuuseen.³⁴

Rikoslain (39/1889) 32 luvun 6§:n mukaan rahanpesun kohteena voi olla mikä tahansa rikoksella hankittu omaisuus, joka on useimmiten pankkitilillä oleva raha tai käteinen. Tähän voidaan laskea myös rikoksella hankitun omaisuuden tilalle tullut omaisuus, kuten esimerkiksi huumausainekaupalla ansaituilla varoilla ostettu omaisuus tai jos hankittu omaisuus on rahoitettu osittain laillisilla varoilla sekä osittain rikollisuudella hankituilla varoilla. Vuonna 2003 rahanpesun tunnusmerkistöön lisättiin ”rikoksen tuottama hyöty”, joka HE 53/2002 mukaan kattaa rikoksesta saadun hyödyn myös silloin, kun omaisuutta ei ole suoraan hankittu rikoksella. Yleisesti kaiken tyyppinen rikoshyöty voi olla rahanpesun kohteena. Rahanpesun suorittaminen voidaan jakaa seuraaviin ryhmiin: *Tarkoitusta korostavaksi rahanpesuksi*, jossa pohditaan, onko vastaajan käyttämät, vastaanottamat tai eri tavoin käsittelemät varat peräisin rikoksesta sekä kuinka tietoinen vastaaja on tästä. Huomionarvoista on myös se, onko vastaaja pyrkinyt peittelemään tai häivyttämään varojen laitonta alkuperää. Toista ryhmää voidaan kutsua *seurausta edellyttäväksi rahanpesuksi*, jonka kautta voidaan pohtia, onko vastaaja toiminnallaan edesauttanut varojen alkuperän peittämistä, häivytystä tai voidaanko katsoa vastaajan toimineen avustamis-, hyötymis- ja peittämistarkoituksen mukaisesti.³⁵

Tuottamuksellinen rahanpesu sisältää samat toimet kuin Rikoslain 36 luvun 6§:ssä, mutta rangaistavuus edellyttää sen, että kyseessä on törkeä huolimattomuus. Tällöin vain tavallinen tuottamus ei ole tarpeeksi. HE 53/2002 mukaan rahanpesu on tuottamuksellista, kun esirikoksen tekijä antaa rikoksella hankittuja varoja tai sen sijasta saatua omaisuutta olosuhteissa, jotka poikkeavat selvästi tavanomaisesta tai käyttää varoja liiketoiminnassaan ja omaisuutta vastaanottavalla on olosuhteiden vuoksi vahva syy

---

³⁴ Talasterä, 2022.

³⁵ Lappi-Seppälä (toim.), 2022.

suhtautua epäilyttävästi varojen alkuperään. Tällä viitataan siihen, omaisuuden vastaanottava tuntee esimerkiksi rikoksen tekijän taloudellisesta tilanteesta tai elämäntavasta, että on syytä epäillä varojen alkuperää. Arvioidessaan rahanpesun tuottamusta tulee myös kiinnittää huomiota mahdollisuuksiin selvittää varojen alkuperää.³⁶ Romanssihuijauksen uhrin ryhdyttyä välittämään petoksella hankittuja varoja edelleen voi hän syyllistyä tuottamukselliseen rahanpesuun. Tällöin tulee arvioida, onko uhri menetellyt törkeän huolimattomasti ja onko hänellä ollut mahdollisuutta selvittää varojen alkuperää. Useimmiten uhri ei tunne huijaria lainkaan. Oikeus voi kuitenkin katsoa, ettei uhri ole noudattanut vaativaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi.

3.2. Sijoitushuijaukset

Sijoitushuijauksessa huijauksen kohdetta pyritään saamaan sijoittamaan rahaansa esimerkiksi kryptovaluuttaan, osakkeisiin tai vaihtoehtoisin energiamuotoihin. Sijoitushuijaukset esiintyvät yleensä sosiaalisessa mediassa tai internetin hakukoneissa julkaisuissa mainoksissa. Kyseisissä mainoksissa luvataan yleensä ainutkertaisia sijoitusmahdollisuuksia ja mahdollisuutta suuriin tuottoihin nopeasti. Mainoksissa on usein korostettu, että sijoittajan tulee toimia kiireellisesti, jotta ainutkertainen mahdollisuus rikastua ei mene häneltä ohi. Mainoksissa tavoitteena on, että sen nähnyt henkilö toimisi nopeasti ja harkitsemattomasti eikä pysähtyisi pohtimaan esimerkiksi mainoksen luotettavuutta tai tietoturvallisuutta. Mainokset ohjaavat verkkosivustoille, jotka on tehty uskottavan näköiseksi, jonka vuoksi sivuston luotettavuuden kyseenalaistaminen voi olla vaikeaa. Yleensä huijarit pyrkivät saamaan huijauksen kohteen sijoittamaan rahaansa esimerkiksi virtuaalivaluuttaan.³⁷

Kun keskusteluyhteys on saatu luotua, keskustelut ovat hyvin luottamuksellisia ja huijari pyrkii vaikuttamaan aidosti kiinnostuneelta juuri uhrista ja hänen mahdollisuuksistansa vaurastua. Uskottavuutta pyritään luomaan myös kertomalla useita menestystarinoita.

---

³⁶ Lappi-Seppälä (toim.), 2022.

³⁷ Rikosuhripäivystys, 2023.

Tavallisesti uhria pyydetään sijoittamaan ensin pieniä summia ja saadaan näyttämään siltä, että sijoitukselle on saatu tuottoa. Tämän jälkeen uhria kuitenkin rohkaistaan sijoittamaan suurempia summia ja korostetaan mahdollisuuden ainutlaatuisuutta saada huomattavasti suurempia voittoja. Tällöin myös luodaan uhrille kiireellisyyden tunnetta, jotta uhrin harkintakyky pettäisi. Huomionarvoista on myös se, että uhri on jo sijoittanut tai lähettänyt rahaa jollekin aikaisemmin, jonka vuoksi kynnyksellä tehdä se uudestaan on matalampi. Lisäksi useilla on haaveita vaurastumisesta tai tarve saada taloutensa kuntoon nopeasti, jonka vuoksi voi jäädä koukkuun mahdollisuuteen nopeasta ja helposta vaurastumisesta. Huijarit eivät kuitenkaan todellisuudessa tee sijoitusta vaan vievät uhrin rahat tai pitävät tilinkäyttöoikeudet virtuaalivaluuttalomapakkoon itsellensä.

Keskeinen osa sijoitushuijauksia on myös se, että huijarit saavat haltuunsa uhrin luovuttamat verkkopankkitunnukset tai luottokorttitiedot ja tilinkäyttöoikeuden, joiden avulla ”sijoittavat” uhrin varoja hänen puolestaan.³⁸ Mikäli maksuvälinettä käytetään ilman sen laillisen omistajan lupaa tai maksuvälineen käyttäjällä on lupa sen käyttöön, mutta käyttö voidaan katsoa omistajan saadun luvan vastaiseksi, syyllistyy käyttäjä maksuvälinepetokseen. Kyseessä on maksuvälinepetos myös silloin, jos käyttäjällä ei ole käyttöön lainkaan oikeutta esimerkiksi silloin, jos maksuvälineellä ei ole laillista omistajaa tai se on väärä.³⁹ Yleensä uhri havaitsee sijoituksen ongelmallisuuden vasta halutessaan nostaa sijoittamansa varat. Tällöin huijari väittää tarvitsevänsä rahaa maksaakseen sijoituksen hallinnoin tai verotuksessa aiheutuvat kulut. Tämä on yleensä viimeinen yritys saada vielä varoja uhrilta ennen kuin huijari, sijoitusten verkkosivut ja varat katoavat.⁴⁰

Rikoslain 37 luvun 8§:n pykälän mukaan se, joka hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä käyttämällä maksuvälinettä ilman omistajan lupaa tai käyttää maksuvälinettä yli omien oikeuksien tai ilman laillista oikeutta syyllistyy maksuvälinerikokseen. Myös se, joka käyttää väärää tai väärennettyä maksuvälinettä tai syöttää

---

³⁸ Rikosuhripäivystys, 2023.

³⁹ Lappi-Seppälä (toim.), 2022.

⁴⁰ Multanen, 2023.

maksuvälineen tietoja, tuhoaa, muuttaa, vahingoittaa, siirtää, poistaa tai tietojärjestelmän avulla mahdollistaa rahan arvon siirron lopputuloksen vääristymisen tai aiheuttaa, sillä tavoin taloudellista vahinkoa toiselle syyllistyy maksuvälipetokseen. Lisäksi se, joka ylittämällä tilin katteen tai sovitun enimmäismäärän väärinkäyttää maksuvälinettä tai aiheuttaa tällä tavoin taloudellista vahinkoa niin, että hänellä ei ollut maksuvälinettä käytäessä aikomusta korvata vahinkoa viipymättä syyllistyy maksuvälinepetokseen. Kyseisen lainsäädännön maksuvälineen käsitettä laajennettiin lainmuutoksella 602/1997 kattaamaan niin sanottu sähköinen raha ja mikä tahansa maksuväline, jolla voidaan tehdä maksusuorituksia.⁴¹ Maksuvälinepetoksen rangaistavuus ei vaadi, että teon seurauksena olisi aiheutunut taloudellista vahinkoa, vaan riittävänä perusteena rangaistavuuteen on se, että teolla on ollut mahdollisuus aiheuttaa taloudellista vahinkoa. Maksuvälinepetoksen rangaistavuus ei myöskään edellytä erehtymistä tai erehdyttämistä.⁴²

Sijoitushuijauksissa ilmenee myös kuinka moniulotteisia huijaukset voivat olla. Asiantuntijahaastatteluissa on ilmennyt, että sijoitushuijaukset tuottavat uusia huijauksia ja pahimmassa tapauksessa luovat epäluottamusta auttaviin tahoihin. Esimerkiksi Rahanpesun selvittelykeskuksen 2014 vuosikertomuksessa on kerrottu varoitussivustoista, jotka tarjoavat palveluja sijoitushuijauksien uhreille. Kyseisillä sivustoilla kuvaillaan toiminnan luonnetta ja löytyvät kattavat tiedot huijauksia harjoittavista sijoitusyhtiöistä ja tileistä. Lisäksi sivustoilla tarjotaan palveluita, jonka avulla uhreille luvataan menetettyjen varojen takaisin saamista, mikäli uhri maksaa palveluista kuluja. Tällaiset niin sanotut varoitussivut toimivat samalla tavalla kuin sijoitushuijauksivustot ja lopulta uhrilta huijataan lisää rahaa.⁴³ Kuten muissakin verkkohuijauksien muodoissa, myös sijoitushuijaukset ovat yleistyneet tekniikan kehityksen myötä. Finanssivalvonnan ja muiden alan toimijoiden varoituslistoilla on tuhansia toimijoita puolilta maailmaa. Keskusrikospoliisin mukaan sijoitushuijauksien uhrien jäljittäminen on hankalaa, sillä usein uhrit eivät välttämättä ilmoita menestyksestään. On kuitenkin havaittu kasvua ulkomailta tulevista

---

⁴¹ Lappi-Seppälä (toim.), 2022.

⁴² Ibid.

⁴³ Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s. 22.

sijoitushuijauksista ja taustalla toimii yleensä hyvin ammattimaisia toimijoita. Kyseisissä huijauksissa käytetään yleensä välitoimijoita, jotka eivät välttämättä ole mukana huijauksessa. Esimerkiksi rikollisryhmä saattaa ostaa palvelun myyntipuheluiden suorittamiseen toiselta yritykseltä, jonka liiketoiminta saattaa olla laillinen ja yritys ottaa yhteyttä mahdollisiin huijauksen uhreihin.⁴⁴

3.3. Nettikauppahuijaukset

Tyypillisesti verkkokauppahuijauksissa huijarit perustavat yrityksen kotimaassaan ja yrityksen nimissä perustetaan niin sanottu pöytälaatikkoyritys; toisin sanoen peiteyritys ilman todellista toimintaa. Pöytälaatikkoyritys perustetaan yleensä johonkin Euroopan maahan tai Yhdysvaltoihin sellaiselle alueella, jonka lainsäädäntö edesauttaa yrityksen tosiasiallisen edunsaajan häivyttämistä. Huijarit tekevät peiteyrityksen nimissä sopimuksen verkkokauppa-alustan ja maksunvälittäjän kanssa. Yhteistyö tunnetun maksunvälittäjän kanssa lisää verkkokaupalle luotettavuutta. Kun verkkokauppa on saatu valmiiksi, se julkaistaan. Tämän jälkeen huijarit keskittävät resurssinsa verkkokaupan markkinointiin ja hakusanaoptimointiin, jotta asiakkaat löytävät sivustolle. Kun asiakas on tilannut tuotteen verkkokaupasta, huijaus päästään toteuttamaan. Ensin asiakas saa tilausvahvistuksen ja tuote lähetetään hänellä, mutta tuotteen saavuttua se onkin jotain aivan muuta kuin mitä asiakas tilasi. Yleensä tuotteen laatu on paljon huonompi ja kooltaan eri, kuin mitä verkkokaupassa luvattiin. Tällä tavoin huijarit tienaa myymällä huonolaatuisia halpatuotteita suuremmalla katteella. Mikäli asiakas reklamoi tuotteesta, huijarit vaativat palautusmaksua, joka voi olla suurempi kuin tilatun tuotteen hinta. Asiakkaan suostuttua palautukseen, tienaa huijarit tällä vielä lisää. Osa valeverkkokaupoista saattaa kalastella asiakkaan maksukortin tietoja käyttämällä tilauksen palautusmaksua tai hyvitystä tekosyynä. Toisaalta osa verkkokaupoista ei koskaan lähetä tuotetta asiakkaalle, vaan huijaus koostuu ostokoriin syötettävien tietojen kalastelusta.⁴⁵

---

⁴⁴ Forsberg, 2015.

⁴⁵ Paulasuo, 2022.

Korona-pandemia kiihdytti kansainvälisesti verkkokauppojen lisääntymistä. Useat verkkokaupat käyttävät *dropshipping* eli suoratoimitus-liiketoimintamallia, jossa verkkokauppa voi myydä tuotteita ilman varsinaista omaa varastoa ja suoraan tehtaalta esimerkiksi Kiinasta. Verkkokaupat toimivat tällä tavoin, koska suoratoimitusmalli ei sido myyjän omaa pääomaa. Myyjällä ei tarvitse olla omaa varastoa ja kaupat toimittajan kanssa tehdään vasta siinä vaiheessa, kun asiakas on tehnyt tilauksen. Tuotteen lähettää suoraan asiakkaalle tavarantoimittaja, esimerkiksi kiinalainen tehdas. Kyseinen malli ei ole laitton, mutta asiakkaan näkökulmasta suoratoimitus voi olla epämiellyttävä, sillä asiakas ei välttämättä tiedä, mistä päin maailmaa tuote saapuu, joka saattaa vaikuttaa merkittävästi tuotteen laatuun. Lisäksi, jos tuote saapuu EU:n ulkopuolelta, asiakas joutuu itse maksamaan tullauksen ja arvolisäverot. Poliisille verkkokauppahuijauksien tulkinta on haastavaa erinäisistä syistä. Useimmat huijaukset ovat lainsäädännöllisesti niin sanotusti ”harmaalla alueella”, eikä aina ole välttämättä kyse rikoksesta. Lisäksi usein asiakkaat kokevat taloudellisen menetyksensä olevan niin pieniä, etteivät tee tapauksesta rikosilmoitusta. Poliisi tutkii harvoin aktiivisesti yksittäisiä lieviä petoksia, joiden lähtötiedot ovat vähäiset, jos jäljet vievät ulkomaille.⁴⁶

Tilausansoissa uhri erehdytetään tekemään pitkäaikainen tilaussopimus, jonka perusteella huijarit lähettävät laskuja ja veloittavat tililtä suorituksia. Huijarit pyrkivät houkuttelemaan uhreja verkossa esimerkiksi edullisilla kertatilauksilla tai pienen kertamaksun varjolla tai houkuttelemalla heitä osallistumaan erilaisiin arvontoihin. Tilausansat esiintyvät usein verkossa ja puhelinmyynnissä.⁴⁷ Euroopan komission laatiman kyselyn kuluttajien kokemista huijauksista ja petoksista osoittaa, että noin 10 % EU:n kuluttajista on erehdytetty tekemään tilaus, jota he eivät ole halunneet. Toistuvien maksujen tieto on yleensä jätetty pois kokonaan tai piilotettu pienellä kirjoitettuun tekstiin.⁴⁸ Verkossa käydyn kaupankäynnin lisääntymisen myötä myös tilausansat ovat olleet kasvussa. Usein tilausansoja toteuttavat ulkomaalaiset yritykset ja luontais- ja kauneudenhoitotuotteet

---

⁴⁶ Mantu, 2021.

⁴⁷ KKV, 2023.

⁴⁸ Euroopan komissio, 2023.

sekä erilaiset merkkituotteet ovat tyypillisesti tilausansoja. Kuluttajat kokevat ongelmia yleensä vasta sitten, kun he yrittävät päästä tilauksesta eroon. Tilausansoihin liittyy yleensä myös perintätoimia, joiden vuoksi moni uhreista jatkaa aiheettomien laskujen maksamista jatkoseuraamusten pelossa.⁴⁹

Kolmas nettikauppahuijauksen muoto on olemattoman tavaran myynti, jossa huijari perustaa tekaistun sosiaalisen median profiilin tai käyttää omaa profiiliinsa ja myy tavaraa, jota hänellä ei todellisuudessa ole. Usein myynti-ilmoituksissa korostetaan sitä, että tuote menee nopeimmalle ostajalle ja tuotteen olevan myynnissä myös muilla sosiaalisen median alustoilla. Kun kaupat on sovittu, huijari vaati maksusuoritusta ennen kuin lähettää tuotteen, mutta ei kuitenkaan lähetä tuotetta koskaan. Vastaavasti ostaja voi myös toimia huijarina ja huijata myyjää esittämällä väärennetyn maksukuitin ja saada tällä tavoin tuotteen haltuunsa. Kuten myös muissa nettikauppahuijauksissa myös olemattoman tavaran myynti on yleistynyt verkkoasioinnin yleistyessä. Poliisin mukaan pelkästään Helsingissä tehdään vuosittain pari sataa rikosilmoitusta myyntipetoksista, joissa on kyse olemattoman tavaran mynnistä.⁵⁰ Huomionarvoista on, että kuluttajansuoja ei ulotu kahden yksityishenkilön väliseen sopimukseen, eikä nettisivuston omistaja ole vastuussa siellä tehdyistä yksityishenkilöiden välisestä kaupasta. Tällaisia sopimuksia suojaa kuitenkin kauppalaki.⁵¹

3.4. Tietojenkalastelu

Tietojenkalastelussa huijari pyrkii samaan käyttäjän avaamaan haitallisen linkin tai sähköpostiliitteen naamioimalla sen kiinnostavaksi sisällöksi. Tietojenkalastelua kutsutaan myös termillä *phishing*, jonka avulla huijarit varastavat yksityistietoja, kuten puhelinnumeroita sekä pankki – ja henkilötunnuksia. Huijarit ovat myös kiinnostuneet erilaisista kirjautumistiedoista eli käyttäjätunnuksista ja salasanoista, joiden avulla voidaan kirjautua erilaisiin palveluihin. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, muun muassa

---

⁴⁹ Harmaa talous & talousrikollisuus, 2018.

⁵⁰ Massinen, 2020.

⁵¹ Petos nettikaupassa, 2023.

valeverkkokauppoja käytetään tietojenkalasteluun. Saatuja tietoja käytetään mm. käyttäjätilien kaappauksiin tai joskus jopa identiteettivarkauksiin. Tietojenkalastelun avulla voidaan myös asentaa erilaisia haittaohjelmia laitteelle ja niiden todellinen sisältö naamioidaan kiinnostavaksi sisällöksi, kuten tärkeäksi asiakirjaksi tai viihdyttäväksi sisällöksi. Tietojenkalastelun avulla levitetään myös erilaisia viruksia, joita kutsutaan troijalaisiksi Kreikan mytologiasta tutun Troijan hevosen mukaan.⁵²

Rikoslain 38 luvun 9 a§:n mukaan se, joka erehdyttää kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttäen toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muunlaista yksilöivää tietoa ja tällä tavoin aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jolle tieto kuuluu, syyllistyy identiteettivarkauteen. Vähäisellä suuremmalla haitalla voidaan viitata esimerkiksi siihen, että asian selvittäminen ja oikaiseminen vaatii merkittävää vaivannäköä tai sitä ei voida tehdä lainkaan. Säännöksessä tarkoitettulla vähäisellä suuremmalla haitalla viitataan myös tapauksiin, jossa verkkoon on luotu valeprofiili käyttäen toisen henkilötietoja ja kyseisen profiilin poistaminen aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia. Tekijän tulee tarkoituksenmukaisesti erehdyttää kolmatta osapuolta, joka voi olla luonnollinen henkilö, oikeushenkilö tai myös tietojärjestelmä. Tällöin on kyse korostetusta tahallisuudesta. Erehdyttämisen lisäksi tekijän tulee käyttää oikeudettomasti toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muunlaista yksilöivää tietoa.⁵³

Usein tietojenkalastelun onnistuminen edellyttää sitä, että käyttäjä saadaan avaamaan huijaukseen hyödynnetty sähköpostiviesti, linkki tai liitetiedosto. Lisäksi käyttäjän tulee esimerkiksi sallia sisältö, jonka seurauksena laitteeseen pääsee troijalainen tai muunlainen haittaohjelma. Käyttäjää voidaan myös pyytää täyttämään henkilökohtaisia tietojan tekaistulle lomakkeelle. Tietojenkalastelussa hyödynnetään myös erilaisia viestisovelluksia, sosiaalisen median alustoja sekä tunnettuja ja luotettavia brändejä ja yrityksiä. Sosiaalisen median profiilit, organisaatioiden verkkosivut ja verkossa olevat uutiset toimivat myös avoimina lähteinä huijareille, jotta huijaus voidaan räätälöidä kohteelle

---

⁵² F-Secure, 2023.

⁵³ Lappi-Seppälä (toim.), 2022.

sopivaksi. Tietojenkalasteluhuijaukset ovat nykyään hyvin organisoituja ja huijarit tietävät milloin kohde esimerkiksi odottaa tuotteen toimitusta, joka on tilattu internetin kautta. Tällöin kohde alkaa samaan tietojenkalasteluviestejä tunnetuilta kuljetusyrityksiltä. Kuten useissa muissa verkkohuijauksissa myös tietojen kalastelussa vedotaan asian kiireellisyyteen ja huijaukset perustuvat psykologiaan niin, että huijauksen kohde odottaa hyviä – tai huonoja uutisia.⁵⁴

Kyberrikoksiin kuuluu kaikki rikollisuus, joka tapahtuu tietoverkossa tai hyödyntää tietoverkkoja. Tietoverkkosidonnaisia rikoksia kutsutaan (*cyber dependent*) ja tietoverkkoavusteisia rikoksia (*cyber enabled*). Tietoverkkosidonnaiset rikokset kohdistuvat tietojärjestelmiin ja tietoverkkoihin, jolloin rikoksen voi tehdä ainoastaan käyttäen tietoverkkoja ja tietokoneita. Tämän tyyppiset rikokset luokitellaan laissa esimerkiksi tietojärjestelmän häirinnäksi eli palvelunestohyökkäykseksi, datavahingoksi tai tietomurroksi. Tietoverkkoavusteisissa rikoksissa tietoverkkoja tai – järjestelmiä hyödynnetään osana rikoksen tekemistä. Tällöin tietoverkot mahdollistavat rikoksen tekemisen, mutta eivät kohdistu tietoverkkoon tai- järjestelmään.⁵⁵

DVV:n mukaan yleisimpiä digiturvallisuuden liittyviä riskejä ovat tietojenkalastelu ja erilaiset huijausviestit. DVV:n suorittaman digibarometrin mukaan vuoden sisällä yli puolet suomalaisista vastaanottavat huijaus- tai kalasteluviestin sähköpostilla, tekstiviestinä tai joutuvat huijausyrityksen kohteeksi puhelimitse. Kuten muissakin verkkorikoksissa myös tietojenkalasteluista tehdään vähän ilmoituksia poliisille. Lisäksi harva uhreista tekee ilmoituksen jollekin muulle taholle esimerkiksi pankkiin tai ilmoittaa kaapatusta sosiaalisen median tilistä palvelun ylläpitäjälle. Digibarometrin mukaan 70 % suomalaisista haluaa kuitenkin oppia lisää siitä, miten tulisi toimia, mikäli joutuu verkkohuijauksen tai muun verkkorikoksen uhriksi.⁵⁶

---

⁵⁴ F-Secure, 2023.

⁵⁵ Kyberrikokset, 2023.

⁵⁶ Sttinfo, 2023.

3.5. Verkkohuijaukset ilmiönä

Yllä kuvatun perusteella voidaan todeta, että yleisimmät verkkohuijaustyytit ovat luonteeltaan samankaltaisia. Huijaukset suunnitellaan ja toteutetaan huolellisesti sekä niissä hyödynnetään psykologisia keinoja ja vedotaan ihmisen perustunteisiin. Tietyt käyttäytymismallit johtavat siihen, ettei huijauksen kohde kykene harkitsemaan toimintaansa rationaalisesti. Huijauksia ei myöskään ilmoiteta pankille tai viranomaisille pääosin joutuen psykologisista syistä. Lainsäädännön lisäksi verkkohuijauksien torjunnassa voitaisiin hyödyntää enemmän käyttäytymistaloustieteen keinoja, jotta ymmärrettäisiin paremmin, miten verkkohuijauksia voitaisiin torjua tehokkaammin.

Huijausten torjunnassa voitaisiin hyödyntää uudenlaisia psykologisia tapoja ja käyttäytymistaloustieteen valossa olisi tärkeämpi investoida resursseja toimenpiteisiin, jotka sijoittuvat huijauksen edeltävään aikaan. Läheisyysheuristiikan (*availability heuristic*) mukaan käyttäytymistä ohjaavat ne tapahtumat, jotka ovat juuri tapahtuneet. Yhtäältä, jos henkilön tuttavapiirissä joku on juuri joutunut huijatuksi, vaikuttaa se myös henkilön käyttäytymiseen pitkään. Toisaalta, jos mediassa nostetaan esille tietyn tyyppiset huijaukset, voidaan olettaa, että kyseiset huijaukset korostuvat ihmisten mielessä. Tämän seurauksena muut huijaustavat tapahtuvat piilossa julkisuudesta, eikä niitä tilastoida tarpeeksi. Läheisyysarhan näkökulmasta tämä johtaa siihen, etteivät ihmiset osaa varoa tämän luonteisten huijauksien uhreiksi joutumista.⁵⁷

Merkittävää huijausten ennaltaehkäisemisessä on se, että ihmisiä tiedotetaan mahdollisimman monipuolisesti. Ajankohtaisten huijausilmiöiden tiedottamisen lisäksi tulisi ihmisiltä saada yleisempää tietoa huijauksista sekä niiden tunnistamisesta. Kuluttajia voidaan valistaa yleisimmistä huijauksista sekä niiden erityispiirteistä. Lisäksi esimerkiksi verkkokaupoissa voidaan käyttää erilaisia verkkoapureita, joita hyödyntämällä voidaan todentaa, onko yritys luotettava tai erotettaa verkossa olevat huijaustarjoukset. Myös olemassa olevaa aineistoa voidaan hyödyntää huijauksissa. Esimerkiksi

---

⁵⁷ Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s.37–38.

järjestötoiminnan kautta voidaan valistaa ikäihmisiä erilaisista huijaustavoista, jonka seurauksena he mahdollisesti kertovat omia kokemuksiaan vertaisilleen ja kysyvät heidän kokemuksistaan. Poliisi on tehostanut toimintatapojansa ja tiedottamistaan huijauksiin liittyvissä asioissa. Poliisi pyrkii päivittäin keräämään yksilöihin liittyvät rikosilmoitukset ja reagoimaan niihin mahdollisimman nopeasti. Poliisin tiedottaminen korostaa tekojen tahallisuutta, joka todennäköisesti saavuttaa ihmiset paremmin kuin muunlainen viranomaistiedottaminen. Huijausten uhrien näkökulmasta myös jälkikäteiset toimenpiteet ovat tärkeitä tiedottamisessa. Ihmisten tulee tietää oikeutensa palvelun virhetilanteissa sekä keinot, miten he voivat pyrkiä saamaan rahansa takaisin huijareilta. Keskeisintä on tuoda esille, että ihmisillä on jossain tapauksissa mahdollisuus vaikuttaa huijausten onnistumiseen jatkossa. Tässä merkittävään rooliin nousevat mm. pankkien ja muiden rahoitusyhtiöiden tiedottaminen kuluttajille. Kuluttajien tiedottamisessa ei kuitenkaan tule ylikorostaa huijauksia, joka saattaa johtaa ryhmittelyilluusion (*clustering illusion*). Tällöin vähäisessä merkityksessä olevat tapauskokonaisuudet nousevat suurempaan arvoon kuin mitä niiden tulisi.⁵⁸

Yhtäältä huijauksen uhri saattaa käyttäytymistaloustieteen mukaisen ylioptimismin (*over-optimism*) ja luottamusharhan (*over-confidence bias*) johdosta olettaa, ettei hän joudu huijauksen uhriksi uudestaan. Tämä voi tapahtua siitakin huolimatta, että hän ymmärtäisi mahdollisuuden tulla uudelleen huijatuksi. Tällainen johtaa henkilön varomattomaan käyttäytymiseen ja oletukseen, että huijauksia on enemmän kuin mitä todellisuudessa on. Toisaalta huijarit olettavat riskin jäädä kiinni teosta pienemmäksi kuin mitä se todellisuudessa on. Tämä vuorostaan tasapainottaa uhrien edellä kuvattua varomattomaa käyttäytymistä. Asiantuntijoiden mukaan kuluttajiin kohdistuva tiedotus on tärkeää myös edellä mainittujen piirteiden vähentämisessä kuluttajien käyttäytymisessä. Kuluttajan toimintaan vaikuttavia tekijöitä huijaustapauksissa on käyttäytymistaloustieteen mukaan monia, joka tuo haastetta tapausten analysointiin. Lisäksi

---

⁵⁸ Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s.36–38.

käyttäytymisvaikutuksien analysoinnin haasteellisuutta lisää se, ettei tapauksiin vaikuta ainoastaan kuluttajien toiminta, vaan myös huijareiden ja viranomaisten toiminta.⁵⁹

Toisaalta usein yksittäisiä huijauksia jaetaan rikollisten toimesta pieniksi teoiksi niin, että ne eivät tyypiltään ole sellaisia, joita viranomaiset priorisoivat. Tällainen rikollisuus on usein järjestäytyntä, mutta ei välttämättä täytä rikoslain järjestäytyneen rikollisryhmän tunnusmerkistöä. On myös todettu, ettei lainsäädäntö ole kaikilta osin ajan tasalla lievempien petosten kohdalla. Vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi tulisi arvioida ja hallita niitä riskejä, jotka nykyisellä lainsäädännöllä tuovat helpotusta rikosten toteuttamiseen. Huijareihin tehoavien rangaistuksien puuttuminen koettiin myös KKV:n asiantuntijoiden haastatteluiden perusteella keskeisenä ongelmana. Koettiin myös, ettei huijareiden toimintamahdollisuuksia voida vaikeuttaa ainoastaan kansallisella lainsäädännöllä, vaan ongelmaan tulisi vastata myös vähintään EU:n tasolla. Vankeusrangaistuksista aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset nähtiin liiallisen korkeina suhteutettuna huijauksista yhteiskunnalle aiheutuviin kustannuksiin.⁶⁰

Rikostaloustieteellisen näkökulman kautta voidaan käyttää taloustieteellistä argumentointia eduksi rikoslainsäädännön tulkinnessa ja systematisoinnissa. Tällä viitataan lainopilliseen rikostaloustieteelliseen suuntautumiseen. Tulee kuitenkin huomioida, että kyseistä lähestymistapaa rajoittaa legaliteettiperiaate, jonka mukaan teko ei ole rangaistava, jos sitä ei ole säädetty rangaistavaksi. Rikostaloustieteessä voidaan myös tarkastella asioita kriminaalipoliittisesta näkökulmasta, jonka tavoitteena on selvittää, millä tavoin rikollisuuden määrään voidaan vaikuttaa. Tämän kautta voidaan pohtia, millä rangaistuksilla pyritään ja voidaan torjua rikollisuutta yhteiskunnassa.⁶¹ Rikostaloustieteen näkökulmaa hyödyntäen voidaan tarkastella kuinka voimassa oleva rikoslainsäädännöllä kyetään saamaan verkkohuijauksia toteuttaneita rikollisia vastuuseen. Lisäksi voidaan

---

⁵⁹ Ibid, s.36–38.

⁶⁰ Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s. 36, 43.

⁶¹ Määttä, 1999, s. 76–78.

arvioida, miten lainsäädäntö palvelee yhteiskunnan intressejä taloudellisen tehokkuuden näkökulmasta.

4. Pankin ja asiakkaan vastuunjako verkkohuijauksissa

Pankkien järjestelmissä tehdään kuukauden aikana yli 100 miljoonaa maksutapahtumaa. 99,9975 % maksuista sujuu asiakkaan toiveen mukaisesti, mutta 0,0025 % maksuista siiryy petosten tekijöille. Tämä aiheuttaa yksilölle emotionaalista kärsimystä ja taloudellista menetystä sekä yhteiskunnalle taloudellista menetystä.⁶² Pankit toimivat etulinjassa petosrikosten torjunnassa ja pankkien rooli asiakkaiden varojen turvaamisessa on merkittävä. Lähtökohtaisesti asiakas on vastuussa aina maksun tietojen oikeellisuudesta ja tililtä lähtenyt maksu on lopullinen ja peruuttamaton. Pankilla ei ole lupaa palauttaa tilille kirjautunutta maksua sen lähettäjälle ilman tilinomistajalta saatua lupaa tai viranomaisen käyttämää pakkokeinovalikoimaa.⁶³

Petostapauksissa tilannetta monimutkaistaa usein se, että varat on usein ehditty jo siirtää toisen pankkiryhmän tilille, ulkomaille, nostaa käteiseksi tai muuntaa virtuaalivaluutoiksi. Kyseisistä syistä tililtä jo lähtenyt suoritus on aina haastavampi palauttaa kuin suoritus, joka estetään ennen sen lähtemistä asiakkaan tililtä. Tämän vuoksi on tärkeää, että pankit keskeyttävät epäilyttävät suoritukset heti sääntelyn edellyttämällä tavalla. Pankkien voi olla hyvin haastavaa tunnistaa tapauksia, joissa asiakkaan pankkitunnuksia käytetään oikeudettomasti ja joissain tapauksissa asiakas on itse manipuloitu suorittamaan maksun omalla laitteellaan. Erityisen hankalia ovat tapaukset, joissa petoksen tekijä toimii asiakkaan laitteella etäyhteyden kautta. Usein perinteiset väärinkäytösten monitorointijärjestelmät eivät pysty havaitsemaan kaikkein moderneimpia huijaustapoja. On siis tärkeää, että pankki tuntee asiakkaan tavanomaisen toiminnan ja tunnistaa sellaisen toiminnan, joka poikkeaa tavanomaisesta.⁶⁴

Verkkohuijauksissa voi tapauksen olosuhteet huomioon ottaen olla kyse tilanteesta, jossa asiakkaan tililtä tehdyt suoritukset katsotaan oikeudettomiksi. Tällöin vastuunjaon kannalta on merkityksellistä, katsotaanko asiakkaan menettelleen huolimattomasti tai

---

⁶² Palmgren, 2022.

⁶³ Kuronen & Uusi-Hautamaa, 2023.

⁶⁴ Ibid.

jopa törkeän huolimattomasti ottaen huomioon muut tekijät. Kyseisten tapausten vastuunjaon määrittelemisessä voidaan nojautua muun muassa maksupalvelulainsäädäntöön.⁶⁵ Lisäksi asiakkaan ja pankin välisissä riitatilanteissa ratkaisusuosituksia antavat toimielimet ovat FINE vakuutus- ja rahoitusneuvonta sekä Kuluttajariitalautakunta⁶⁶. Luvussa pohditaan *pankin ja asiakkaan vastuunjako verkkoaijaukstuapauksissa, ja miksi lainsäädäntö ei ole kyennyt pysymään ajan tasalla verkkoaijaukstu trendien kanssa*. Tavoitteena on tarkastella pankin ja asiakkaan välistä vastuunjako asiakkaisiin kohdistuneissa verkkoaijauksissa. Samalla tarkoitus on tunnistaa pankkien vahingonkorvausvelvollisuus asiakkaisiin kohdistuneissa, toteutuneissa verkkoaijaukstuapauksissa. Tähän liittyen luvussa esitellään tapauksia, jotka koskevat pankin ja asiakkaan välistä vastuunjako verkkotapaushijauksissa. Luvussa pohditaan myös sitä, kuinka pankeille asetettu lainsäädäntö ei mahdollista joustavuutta, joka mahdollisesti kertoo siitä, ettei lainsäädäntö ole kyennyt pysymään ajantasalla verkkoaijaukstu trendien kanssa.

4.1. Hyvä pankkitapa ja pankkien yhteiskuntavastuu

Hyvän pankkitavan periaatteet muodostuvat asiakkaan ja pankin välisestä suhteesta sekä pankkien toimintatapojen periaatteista. Kyseisillä periaatteilla pankit täsmentävät hyvän pankkitavan sisältöä sekä viestivät asiakkaillensa, henkilöstölleen ja muille sidosryhmillensä toimintatavoista, jotka ovat hyvän pankkitavan mukaisia. Pankkitoiminnassa hyvän pankkitavan noudattaminen edesauttaa ja ylläpitää avoimuutta, luottamusta ja toimivuutta. Pankin ja asiakkaan välistä suhdetta ohjataan ensisijaisesti lainsäädännöllä sekä valvontaviranomaisten antamilla ohjeilla ja määräyksillä. Hyvän pankkitavan noudattamisen vaatimus on myös määrätty laissa. Pankin ja asiakkaan välisiä sopimuksia ei kuitenkaan muuteta hyvän pankkitavan periaatteella. Hyvän pankkitavan periaatteet koostuvat seuraavista osa-alueista: pankkitoiminta, asiakassuhde, asiakkaan tunteminen, pankkisalaisuus, peruspankkipalvelut, palveluiden markkinointi ja sopiminen,

---

⁶⁵ Wuolijoki, 2023, s.361–362.

⁶⁶ Ongelmat palveluntarjoajan kanssa, 2023.

maksupalvelut, luottopalvelut, säästämis- ja sijoituspalvelut, valtakirjalla asiointi sekä asiakaspalautteet.⁶⁷

Hyvä pankkitapa edellyttää, että pankkien toiminta on ammattitaitoista ja rehellistä. Pankkien tulee toiminnassaan priorisoida tallettajan aseman turvaaminen ja ottaa liiketoiminnassaan huomioon asiakkaan etu. Pankin tulee tuntea asiakkaansa ja hänen taloudellinen tilansa asiakassuhteen vaatimassa laajuudessa. Pankilla on myös lain edellyttämä velvollisuus tuntea asiakkaansa ja pankin tulee kerätä riittävät tiedot muun muassa asiakkaan taloudellisesta asemasta, toiminnasta ja pankkipalveluiden käytöstä. Pankki saattaa joutua kysymään asiakkaan tilille saapuneiden varojen alkuperästä tai käyttötarkoituksesta. Pankilla on velvollisuus tarjota luonnollisille henkilöille peruspankkipalvelut laissa määrittelyllä tavalla. Pankki voi kuitenkin kieltäytyä kyseisten palveluiden tarjoamisesta painavasta syystä. Syy edellä mainittuun voi olla esimerkiksi se, että pankilla on aihetta epäillä asiakkaan tilin tai maksuvälineen väärinkäyttöä. Kieltäytymisestä tulee ilmoittaa asiakkaalle, mikäli laissa ei muuten sanota. Pankin tulee laatia asiakkaan käyttöön ottamista palveluista sopimukset, jotka ovat todennettavissa. Sopimusehdoissa tulee ilmetä molempien osapuolten velvollisuudet ja oikeudet. Sopimusehdoissa tulee myös ottaa huomioon ymmärrettävyys, selkeys, täsmällisyys ja kohtuullisuus. Pankin tulee antaa asiakkaalle tarvittavat ohjeet maksuvälineiden ja niihin liittyen tunnuslukujen huolelliseen säilyttämiseen turvallisuuden takaamiseksi.⁶⁸

Hyvällä pankkitavalla ei ole ollut lainsäädännöllistä asemaa ennen vuotta 2014. Sen kuitenkin katsottiin olevan pankkialalla toimintaedellytys ja sen rikkomisesta saattoi aiheutua oikeudellisia seurauksia. Mitä enemmän asiakkaan ja pankin sopimusoikeudellista suhdetta on säännelty ja se on muuttunut merkittävän yksityiskohtaiseksi, sitä enemmän hyvän pankkitavan merkitys on vähentynyt oikeudellisena velvoitteena.

---

⁶⁷ Finanssialan Keskusliitto, 2015.

⁶⁸ Ibid.

Hyvä pankkitapa eroaa niin sanotusta pankkien yhteiskuntavastuusta (*corporate social responsibility*) siten, että hyvä pankkitapa on oikeudellinen velvoite ja yhteiskuntavastuulla viitataan eettisluonteisiin velvoitteisiin toimia yhteiskunnassa yleisesti toivotulla tavalla. Toisaalta yhteiskuntavastuu on kuitenkin nopeasti oikeudellistuva ilmiö. Yhteiskuntavastuun ja sitä koskevien kehitystoimenpiteiden kannalta pankkien tulisi arvioida toimintansa vaikutuksia ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisiin. Pankkialalla on useita muun muassa kestävästä kehitystä edistäviä periaatekokoelmia tai toimintaohjelmia, joita pankki voi halutessaan noudattaa. Yleisen tason periaatekokoelmat korostavat kestävästä kehitystä, yhteiskuntavastuuta sekä avoimuutta. Esimerkiksi kestävään kehitykseen liittyvällä pankkisääntelyllä tavoitellaan ilmastonmuutoksen hidastumista muun muassa sillä, kuinka pankkien tulee ottaa huomioon velallisen toimintaan vaikuttavat ympäristönsuojelun aspektit.⁶⁹

Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014, LLL) 15 luvun 1§:n mukaan luottolaitoksen on noudatettava hyvää pankkitapaa. Hyvän pankkitavan sisältöä ei voida määritellä tyhjentävästi vaan kyseessä on joustava yleissäännös. Yhtäältä säännöstä tulkittaessa hyvän pankkitavan sisältö vastaa jo käytettyjä hyviä käytäntöjä ja hyvä pankkitapa ei voi edellyttää toimintaa, joka ei olisi pankeissa jo käytössä. Toisaalta vakiintunen käytännön noudattaminen ei tarkoita sitä, että kyseinen käytäntö olisi hyvän pankkitavan mukainen. Hyvän pankkitavan käytäntöjä voidaan tarkentaa toimintaohjeiksi pankkialan itsesääntelyllä sekä viranomaisten kannanotoilla; esimerkiksi Finanssiala ry on vahvistanut hyvän pankkitavan ohjeet, jotka on päivitetty viimeksi vuonna 2015. Kyseisten ohjeiden mukaan merkittävin velvoite on ohjeen kohta 2., jonka mukaan pankkien tulee liiketoiminnassaan ottaa huomioon asiakkaan etu. Voidaan todeta, että tällä velvoitteella viitataan hyvässä pankkitavassa samankaltaiseen velvoitteeseen kuin sopimusoikeudesta tuttuun lojaliteettiperiaatteeseen. Lisäksi myös Finanssivalvonta antaa pankkialalle tulkintasuosituksia ja tulkitsee LLL 15 luvun 1§:ää valvontamenettelyssään.⁷⁰

---

⁶⁹ Wuolijoki, 2022, s. 96–98.

⁷⁰ Ibid, s. 97–98.

Kuten muussakin pankkitoiminnassa, myös asiakkaisiin kohdistuvissa verkkohuijauksissa sovelletaan hyvää pankkitapaa ja kuten edellä mainittu, hyvä pankkitapa auttaa pankkeja myös arvioimaan yhteiskuntavastuutaan. Verkkohuijaustapauksissa asiakkaiden aseman etua priorisoidaan, mutta asiakkaan ja pankin väliset sopimukset ovat kuitenkin vallitsevia. Pankilla on myös lainsäädännöllinen velvollisuus havaittuaan tai saatuaan tiedon tavanomaisesta poikkeavasta tai epäilyttävästä maksutapahtumasta selvittää kyseisen tapahtuman tarkoitus sekä suorittaa tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Huolimatta siitä, että laki edellyttää pankilta peruspankkipalveluiden tarjoamisen luonnolliselle henkilölle, on kuitenkin verkkohuijaustapauksia, joissa asiakas toiminnallaan rikkoo pankin ja asiakkaan välistä sopimusta. Tämä voi johtaa siihen, että pankki kieltäytyy palveluiden tarjoamisesta asiakkaalle. Asiakkaan ja pankin välisissä riitatilanteissa voidaan kuitenkin tulkita hyvän pankkitavan sisältöä ja esimerkiksi FINE Pankkilautakunta ottaa ratkaisusuosituksessaan kantaa hyvän pankkitavan sisältöön. Lisäksi myös tuomioistuin voi tulkita LLL 15 luvun 1§:ää. Huomionarvoista on kuitenkin se, että liiketapasäätelyn ja yksittäistapausten kohdalla suoritettavassa tulkinnassa tulee huomioida alalla noudatettavaa itsesääntelyä, käytäntöjä sekä mahdollisia viranomaissuosituksia.⁷¹

4.2. Maksupalveludirektiivi

EU ja kansallinen lainsäädäntö asettavat sääntelyä, jonka kautta maksaminen tehdään kuluttajille turvalliseksi ja sen avulla pyritään ehkäisemään väärinkäytöksiä. EU:n vuonna 2007 säätämässä PSD1-maksupalveludirektiivissä tarkoituksena oli yhtenäistää Euroopan maksualueita luomalla SEPA-alue. Maksunvälitystä säännellään maksupalvelulaissa (290/2010, MPL) perustuen PSD1-maksupalveludirektiiviin.⁷² EU:n vuoden 2018 PSD2-maksupalveludirektiivin uudistuksen myötä erilaiset maksupalvelut on saatu laajemmin sääntelyn piiriin ja samalla saatettu maksupalvelujen sääntely vastaamaan markkinoilla tapahtunutta kehitystä. Maksupalveluilla viitataan niin sanottuihin kolmansiin palveluntarjoajiin. Uusia maksupalveluiden tarjoajia ovat maksutoimeksiantopalveluiden

---

⁷¹ Wuolijoki, 2022, s. 98.

⁷² Wuolijoki, 2023, s. 285.

tarjoajat ja tilitietopalvelun tarjoajat. Pankkien tulee mahdollistaa kyseisille kolmansille palveluntarjoajille pääsy asiakkaiden tileihin heidän suostumuksensa perusteella. Maksutoimeksiantopalvelun tarjoajalla tai tilitietopalvelun tarjoajalla on myös oikeus hyödyntää asiakkaan vahvaa tunnistamista. Sääntelyssä vaaditaan myös asiakkaan vahvaa tunnistautumista sähköisissä maksutapahtumissa, kuten maksutilin online-käytössä ja internet-maksamisessa. Lisäksi sääntelyn piiriin kuuluu korttipohjaisten maksuvälineiden liikkeelle lasku toisen osapuolen tarjoamaan tiliin liitettynä.⁷³

PSD2- maksupalveludirektiivin nojalla annettujen Euroopan pankkiviranomaisten ohjeiden mukaan toimivaltaisten viranomaisten tulee säännöllisesti kerätä maksupalveluihin liittyviä petoksia koskevat tilastotiedot ja tiedonkeruu koskee muun muassa kotimaisia maksulaitoksia. Petostietojen raportoinnin tietojen keräämisen tavoitteena on saada tietoa maksutapahtumien ja petollisten maksutapahtumien määrästä ja petoksista aiheutuneista taloudellisista tappioista. Lisäksi tietoa kerätään muun muassa siitä, onko maksutapahtuma tehty käyttäen asiakkaan vahvaa tunnistamista sekä erilaisista petostapahtumatyypeistä.⁷⁴ Verkkomaksamisen turvallisuuden lisäämisen ja väärinkäytösten vähentämisen lisäksi maksupalveludirektiivin uudistamisen tavoitteena on, että uudet palveluntarjoajat sekä pankit noudattavat tiukentuneita turvatoimia ja tietoturvakäytäntöjä. Maksupalveludirektiivin asettamaan vahvaan tunnistautumiseen verkko-ostoksissa liittyy kuitenkin tiettyjä poikkeuksia. Esimerkiksi tilanne, jossa kortinhaltija on tehnyt sopimuksen maksunsaajan kanssa ja sopimuksen mukaan saaja voi oma-aloitteisesti veloittaa korttia tietyillä ehdoilla, kyseessä on niin sanottu saaja-aloitteinen maksu, joka ei vaadi vahvaa tunnistautumistapaa. Toisenlainen esimerkki poikkeukselle on, että sääntely mahdollistaa maksutapahtumien toteuttamisen ilman vahvaa tunnistamista tietyissä vähäriskisissä maksuissa. Näihin maksuihin liittyvät yksityiskohdat eivät ole kuitenkaan täysin selviä kaikille.⁷⁵

---

⁷³ Finanssivalvonta, 2023.

⁷⁴ Finanssivalvonta, 2019.

⁷⁵ Kaarela, 2019.

Yhtäältä pankki voi estää maksutoimeksiantopalvelun tarjoajalta pääsyn asiakkaan tilille, jos voidaan osoittaa, että estämiselle on perusteltu syy, joka koskee maksutoimeksiantopalvelun tarjoajan oikeudettomuutta tai tilin käyttöä petokseen.⁷⁶ Toisaalta PSD2- maksupalveludirektiivin voidaan nähdä luovan uusia mahdollisuuksia huijareille, sillä myös ulkopuoliset palveluntarjoajat pääsevät tarkastelemaan asiakkaiden tilejä ja maksutapahtumia. Usein uudet toimintatavat näyttävät huijareille mahdollisuutena toteuttaa uusia huijauksia, mikäli viranomaiset eivät ennakoineet riskejä. Taloudellisten ja ajallisten resurssien vähäisyyden vuoksi viranomaisten toimintatavat lisäävät vähättelevää suhtautumista huijauksiin. Tämä ja se, että sääntely mahdollistaa vähäriskisten maksujen toteuttamisen ilman vahvaa tunnistautumistapaa saattaa johtaa siihen, että kuluttaja ottaa mieluummin taloudellisena oppina pienen summan maksamisen huijarille. Tällainen saattaa antaa kuluttajalle ja huijarille vaikutelman huijausten hyväksyttävyydestä ja johtaa eräänlaiseen epärehellisyyden kierteeseen. Huijauksen uhrille saattaa muodostua halu siirtää kärsimänsä vahinko muiden maksettavaksi huijaamalla esimerkiksi eri viranomaistahoja, kuten vakuutusyhtiötä ja veroviranomaisia.⁷⁷

4.2.2. Pankin velvollisuudet maksupalvelulaissa

Yksinkertaisuudessaan pankkien ja luottolaitosten tehtävä on suorittaa maksutoimeksianto sen antajan osoittamalle tilille oikeassa määrässä ja vaaditussa ajassa. Lisäksi maksupalvelulaissa on asetettu pankeille ja muille palveluntarjoajille tiedonantovelvollisuuksia, jotka ovat luonteeltaan laajoja ja yksityiskohtaisia.⁷⁸ Maksupalvelulain esitöiden mukaan on perusteltua velvoittaa palveluntarjoaja tarjoamaan ohjeita maksuvälineiden huolelliseen ja turvalliseen käyttöön. Palveluntarjoajan tulee myös pyrkiä omalta osaltaan turvaamaan kyseisen tavoitteen toteutumista. On todettu, että kun asiakkaalle annetaan selkeitä ja säännöllisiä ohjeita maksuvälineen turvalliseen käyttöön, vähenevät tällöin myös riskit esimerkiksi verkkohuijauksiin lankeamiseen.⁷⁹ Asiakkaan

---

⁷⁶ Wuolijoki, 2023, s. 328.

⁷⁷ Tuorila, 2018, s. 212.

⁷⁸ Wuolijoki, 2023, s. 292.

⁷⁹ HE 169/2009.

ohjeistaminen on myös ollut osa arviointia, kun on arvioitu pankin ja asiakkaan välistä vastuunjako verkko-huujauksissa. Pankit ovat usein vedonneet siihen, että asiakasta on ohjeistettu verkkopankkitunnusten käytössä ja asiakkaalle on kerrottu turvallisuudesta. Tällöin vastuunjaon kannalta on katsottu oleelliseksi asiakkaan velvollisuus ymmärtää, etteivät pankit esimerkiksi tiedustele puhelimitse tai sähköpostitse asiakkaiden maksuvälineen tietoja tai muita tilivarallisuutta koskevia tietoja.⁸⁰

Maksupalvelulain 53§:n 3 momentin mukaan pankin tulee palveluntarjoajana varmistaa, ettei muilla tahoilla kuin asiakkaalla ole pääsyä maksuvälineettä koskeviin henkilökohtaisiin turvatunnuksiin. Tällaisia ovat esimerkiksi maksutapahtumat, joissa edellytetään asiakkaalta vahvaa tunnistautumista. Maksupalvelulain 85 c §:n mukaan vahvan tunnistautumisen tavoitteena on suojata asiakkaan henkilökohtaisia turvatunnuksia, niiden eheyttä sekä luottamuksellisuutta. Pankilla on velvollisuus huolehtia kyseisten tietojen suojaamisesta riittävin toimenpitein. Pankin tulee suorittaa asiakkaan vahva tunnistaminen, kun asiakas hyödyntää tietoverkkoa käyttäessään tiliään, suorittaa sähköisen maksutapahtuman tai silloin, kun asiakas suorittaa etäyhteyden kautta maksutapahtuman tai muun toimen, jonka voidaan katsoa olevan riski väärinkäytökselle.⁸¹

Maksupalvelulain 55§:n 1 momentin mukaan pankin velvollisuus on varmistaa, että asiakas voi milloin tahansa tehdä pankille tai muulle osoittamalleen taholle maksutta ilmoituksen, jos hänen maksuvälineensä on kadonnut, joutunut oikeudettomasti toisen haltuun tai oikeudettomaan käyttöön. Tällaisessa tilanteessa maksupalvelulain 56§:n 1 momentin mukaan pankin tulee välittömästi estää maksuvälineen käyttö.⁸² Lisäksi pankit tyypillisesti tarjoavat asiakkaalle verkko – ja mobiilipankeissa mahdollisuuden asettaa rajoituksia korttimaksuille ja tilisiirroille sekä asettaa hälytyksiä epäilyttävistä tapahtumista. Kyseiset käyttörajoitusvaihtoehdot kuitenkin vaihtelevat pankeittain.⁸³ Edellä mainitun lain asettamat velvollisuudet pankeille ja muille palveluntarjoajille vähentävät

---

⁸⁰ FINE-004666, 2017.

⁸¹ MPL 2010/290.

⁸² Ibid.

⁸³ Teema-arvio maksupalveluiden väärinkäytöksistä ja korvausprosessista, 2023.

asiakkaiden pankkitunnuksien ja maksuvälineiden väärinkäytöksen riskiä. Nämä velvollisuudet ovat kuitenkin rajalliset, jonka vuoksi säännöllisen ja ajankohtaisen asiakastiedottamisen tärkeys korostuu tapausten ennaltaehkäisemisessä.

Kuten jo aikaisemmin on mainittu, vaikutusanalyysin kautta pyritään vastaamaan kysymykseen, *pystytäänkö lainsäädännöllä saavuttamaan asetetut tavoitteet toivotussa aikataulussa* ja sitä kautta selvittämään sääntelyn erinäisiä sivuvaikutuksia sekä niiden haitallisuutta ja hyödyllisyyttä. Vaikuttavuutta voidaan kuitenkin pohtia kahdesta eri näkökulmasta. Yhtäältä kyse on sisällöllisestä vaikuttavuudesta viitaten siihen, saavutetaanko asetetut tavoitteet. Toisaalta ajallisella vaikuttavuudella viitataan siihen, saavutetaanko tavoitteet halutussa aikataulussa. Vaikuttavuus riippuu monista eri seikoista, esimerkiksi velvoitetyypistä sääntelyä pidetään tarkoituksenmukaisempana välineenä kuin kannustintyyppistä sääntelyä. Kuitenkin lainsäädäntötekniset yksityiskohdat vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka onnistuneesti lainsäädännöllä asetetut tavoitteet kyetään saavuttamaan. Tähän vaikuttaa merkittävästi se, kuinka lainsäädännön tavoitteet on asetettu. Mitä joustavammin tavoitteet on asetettu, sitä helpommin lainsäädäntöuudistus voi saavuttaa sille asetetut tavoitteet.⁸⁴

Maksupalveludirektiivi ja maksupalvelulaki velvoittavat pankkeja asettamaan prosesseja, joiden avulla voidaan estää väärinkäytöksiä. Voidaan todeta, että ylläkuvatut lait ovat luonteeltaan velvoitetyypistä eivätkä joustavaa sääntelyä. Lainsäädännöllä on asetettu useita teknisiä yksityiskohtia, jotka eivät mahdollista joustavuutta. Tämä mahdollisesti aiheuttaa sen, ettei lainsäädäntö ole kyennyt pysymään ajantasalla tekniikan kehityksen myötä tulleiden uusien huijaustapojen sekä muun siihen liittyvän talousrikollisuuden torjumiseksi. Koska kyseessä on velvoitetyyppinen sääntely, voidaan se nähdä tarkoituksenmukaisempana lainsäädännön tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Lainsäädännön vaikuttavuutta voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta, kuten esimerkiksi sen kautta, onko lainvalmistelutöissä otettu huomioon kansainväliset

---

⁸⁴ Määttä, 2009, s. 81–83.

kokemukset lainsäädäntöehdotuksen mahdollisesta vaikuttavuudesta, tai onko aiheen tutkimustuloksia kartoitettu riittävästi. Toki lainsäädännön jälkiseuranta on kannattavaa muutoinkin, kuin arvioidessa vaikuttavuutta. Voidaan pohtia esimerkiksi, kuinka lain esitöissä on sitouduttu lainsäädäntöuudistuksen vaikutusten jälkiseurantaan. Tällaisia sitoumuksia on kaikkiaan ollut vähän ja poikkeuksena ovat olleet kokeilunluontoiset lainsäädännöt, joiden luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti jälkiseuranta.⁸⁵ Maksupalveludirektiivin ja maksupalvelulain kohdalla ei ole julkisesti ilmoitettu, että lainsäädännön vaikuttavuutta tarkasteltaisiin yllämainituista näkökulmista tai toteutettaisiin jälkiseurantaa. Lainsäädännön uudistamishankkeissa voisi olla hyödyllistä ottaa huomioon kyseiset vaikuttavuuden näkökulmat.

4.2.3. Pankin vastuut maksupalvelulaissa

Maksupalvelulain 38 §:n mukaan maksutapahtuma on oikeudeton, jos asiakas ei ole antanut suostumustaan maksutapahtumaan.⁸⁶ Hildénin ja Sainion (2017, s.34) mukaan oikeudettomana käyttönä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että maksuväline on sen omistajan hallussa, mutta maksukortin tiedot, kuten verkkopankkitunnukset on varastettu. Maksupalvelulain 63 §:n mukaan pankilla on vastuu oikeudettomasta maksutapahtumasta. Pykälän 1 momentin mukaan, mikäli asiakas on menetellyt moitteettomasti 62 §:n säännöksen tavalla, pankki on tällöin vastuussa maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä.⁸⁷ Kyseisen pykälän säännöksiä tarkastellaan tarkemmin Asiakkaan vastuu -kappalessa.

Pankin havaitessa oikeudettoman maksutapahtuman tai havaitessa tiedon sellaisesta, tulee sen välittömästi ja viimeistään seuraavan työpäivän aikana palauttaa asiakkaalle kyseisen maksutapahtuman summa tai palauttaa tili, josta maksu on tehty sellaiseen tilaan missä se oli ennen oikeudetonta maksutapahtumaa. Maksupalvelulain 63 §:n esitöissä on kuitenkin todettu, että palveluntarjoajan velvollisuus tehdä palautus

---

⁸⁵ Määttä, 2009, s. 83–84.

⁸⁶ MPL 2010/290.

⁸⁷ Ibid.

välittömästi ei tarkoita sitä, että palveluntarjoajan tulisi aina tehdä palautus heti, kun asiakas on väittänyt maksutapahtuman olleen oikeudeton ja pyytänyt, että se palautetaan. Palveluntarjoajalla on myös oikeus selvittää, onko maksutapahtuma tehty oikeudettomasti vai ei, ennen kuin palauttaa maksun.⁸⁸ Edellä mainittu huomioon ottaen maksupalvelulain 63 § 2 momentissa on kuitenkin todettu, että 1 momentissa säädettyä ei tule soveltaa, mikäli pankilla on aihetta epäillä asiakkaan suorittaneen tahallisen ilmoituksen, väärän ilmoituksen tai jos asiakas on muilla tavoin toiminut petollisesti. Tällöin pankin tulee ilmoittaa epäilyksistään kirjallisesti Finanssivalvonnalle.⁸⁹

4.2.4. Pankin järjestelmävastuu

Maksunsiirron kaksiasianosaissuhde ulkopuoliseen tahoon ilmenee, kun tilisiirto toteutuu niin sanottuna ketjusiirtona⁹⁰. Tällaisessa siirrossa lähetetyt varat menevät maksunsaajan tilille pankkiin, jonka kanssa maksaja ei ole sopinut maksunvälityksestä. Tapauksissa, joissa pankki on aiheuttanut tilisiirron viivästymisen tai muunlaisen häiriön, tulee arvioida minkälainen vastuu pankilla on maksajaa kohtaan.⁹¹ Mitä enemmän merkityksellisiä asioita otetaan huomioon tapausten arvioinnissa, sitä oikeudenmukaisempia ovat ratkaisut. Tapauskohtainen arviointi kuitenkin vähentää ratkaisun ennakoitavuutta. Esimerkkeinä tilinsiirtotoimeksiannon virheen vastuusta voidaan tarkastella seuraavia tapauksia: KKO 1992:3 ja KKO 1994:80. Kummassakin oikeustapauksessa maksajan antaman virheellisen tilinumeron vuoksi maksu ohjattiin väärän maksunsaajan tilille. Itse vahinko muodostui, kun väärä maksunsaaja oli nostanut varat tililtä, jonka seurauksena varoja ei saatu palautettua maksajalle (1992:3) tai saatiin palautettua vain osittain (1994:80). Yhtäältä maksunsaajan pankin katsottiin olevan vastuussa KKO 1992:3 ratkaisussa, kun taas toisaalta maksajan ja maksunsaajan yhteinen pankin nähtiin olevan vastuussa maksunsaajaa kohtaan. Yhtenä erona edellä mainituissa tapauksissa oli se, että

---

⁸⁸ HE 169/290.

⁸⁹ MPL 2010/290.

⁹⁰ Ketjusiirrossa varat siirretään toiseen pankkiin tai pankkiryhmään. Tällöin maksaja ja maksunsaajan pankki tai maksunsaaja ja maksajan pankki eivät ole rajoittuneen sopimusmerkityksen mukaan sopimussuhteessa toistensa kanssa, vaan heidän välillään vallitsee sopimusketju, ks. Hemmo, 1998, s.321.

⁹¹ Hemmo, 1998, s.321.

vuoden 1992 ratkaisussa kantajan ja vastaajan välillä ei ollut sopimussuhdetta. Toisaalta vuoden 1994 ratkaisussa heidän oikeussuhteensa laadun katsottiin olevan vaikeasti määriteltävä, sillä heidän välillään oli pelkästään tilisopimus eikä sopimusta maksutoimeksi-
antoon liittyen.⁹² KKO perusteli vuoden 1992 ratkaisuaan seuraavasti:

Rahat on lähetetty pankkien ylläpitämää ja asiakkaille avointa maksuliikennejärjestelmää käyttäen. Ottaen huomioon tuossa maksuliikennejärjestelmässä käsiteltävien toimeksiantojen suuren määrän ei voida välttää erilaisia virheitä ja epätasällisyyksiä asiakkaiden antamissa tiedoissa. Maksuturvallisuuden kannalta on välttämätöntä, että järjestelmä selviää sanotunlaisista virheistä ja epätasällisyyksistä sekä että järjestelmän ylläpitäjä vastaa sen toimivuudesta.

Vuoden 1994 ratkaisussa KKO perusteli ratkaisuaan päinvastaisesti. Kirjallisuudessa on kuitenkin katsottu, että vuoden 1992 ratkaisussa oli todellisuudessa kyseessä sopimusvastuu. 1994:80 ratkaisussa KKO perusteli ratkaisuaan seuraavasti:

Pankin suorittaessa maksutoimeksiannon sen tehtävänä on maksujenvälitysjärjestelmän osana valvoa myös maksunsaajan etua. Tämän vuoksi pankki vastaa maksutoimeksiannon suorittamisesta myös maksunsaajaan nähden sopimussuhteita koskevien periaatteiden mukaan.

Huomionarvoista on se, että perusteluissa arvioinnin keskiössä on ollut maksunvälitysjärjestelmän toimivuus ja virheensietokyky, eikä niinkään tavanomainen sopimuksenkäytännön vastuunormiston mukaan vastaajan ja kantajan välinen suhde. Tämän vuoksi kyseistä ajattelutapaa on kuvailtu niin sanotuksi järjestelmä- tai toimintavastuuksi. Tilanteessa, jossa kokonaisuudesta toimialasta vastaavan järjestelmän ylläpito tarvitsee usean eri tahon yhteistyötä ja kyseisen järjestelmän loppukäyttäjällä on toimeksiantosuhte vain yhteen näistä tahoista, voi tällöin myös muiden järjestelmää ylläpitävien tahojen katsoa olevan vastuussa loppukäyttäjälle aiheutuvasta vahingosta. Yhtäältä 1992:3 ratkaisun perusteella asiakkaan sopimuskumppanina voidaan ketjusiirron ansiosta pitää koko pankkijärjestelmää ja 1994:80 ratkaisun perusteella kaikki asiakkaat, jotka liittyvät kyseiseen maksutoimeksiantoon, voidaan rinnastaa yhdeksi sopimuskumppaniksi pankin kanssa. Toisaalta 1992:3 ratkaisun voi nähdä painottavan jonkinlaista lojaliteettiperiaatetta. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että olemalla osana yksittäistä sopimusta voi olla

---

⁹² Norros, 2007, s. 155–157.

oikeutettu kaksiasianosaisuuden rajoituksen poikkeamiseen ja erottautumiseen muodollisista sopijapuolikäsityksistä. Maksujenvälitysjärjestelmien voidaan todeta olevan sopimusjärjestelyiksi hyvin organisoituja, eikä edellä mainittuja ratkaisuja voida ennakkotapausarvion perusteella soveltaa laaja-alaisesti muissa toimintaympäristöissä. Maksujenvälitysjärjestelmät ovat pysyviä ja kattavia eikä asiakas välttämättä aina tiedä, mitkä tahot vaikuttavat maksutoimeksiannon toteutumiseen. Lisäksi pankkien toiminnassa korostuu julkinen luotettavuus, jonka vuoksi maksunvälitysjärjestelmää koskevan vastuunormiston tulee olla jokseenkin vaativaa. Kaksiasianosaisuus voi syntyä myös muissa tapauksissa, kuin järjestelmän kriteereitä täyttävissä tilanteissa. Järjestelmävastuuta voidaan kuitenkin pitää jonkinlaisena ylittävän vastuun erityistapauksena. Huomiota otettavaa on kuitenkin se, että mitä enemmän sopimuksen taustalla oleva vaihdantarakente muistuttaa pysyvää järjestelmää, sitä todennäköisempää on, että toimijoiden sopimusvastuu ei rajoitu kaksiasianosaisuuteen. Vaihdantatilanteen ollessa vakiintumatonta ja epäammattimaista on suurempi riski päinvastaiseen.⁹³

Huijaustapauksissa pankin ja asiakkaan välisen vastuunjaon arvioinnissa voidaan tapauskohtaisesti myös mahdollisesti tarkastella pankin järjestelmävastuuta. Useissa huijaustapauksissa asiakkaan tililtä siirretyt varat ohjautuvat saajan tilille, jonka kanssa asiakas ei ole sopinut maksuvälityksestä. Tällaista voidaan pohtia verkkohuijaustapauksissa, joissa esimerkiksi pankin sivustoille on hakeroitu huijareiden toimesta ja kaikki sivustolle kirjautuvat asiakkaat luovuttavat samalla tunnuksensa huijareille. Toki yleensä tällaisissa tapauksissa asiakas kirjautuu pankkitunnuksillaan sivustolle, joka on tekeytynyt pankin verkkosivustoksi. Tämä ei kuitenkaan ole mitenkään yhteyksissä todellisen pankin verkkopankkisivuston kanssa, vaikka huijari hyödyntää pankin järjestelmää siirtojen suorittamiseen. Tällaisissa tapauksissa on ollut epätodennäköistä, että pankin katsotaan olevan järjestelmävastuussa. Kuten aiemmin mainittu, asiakas ei aina välttämättä tiedä, mitkä asiat vaikuttavat maksutoimeksiannon toteutumiseen. Lisäksi kuluttajille on annettu verrattain vähän vaihtoehtoja, sillä suurin osa asiointista vaatii vahvaa tunnistautumista verkkopankkitunnusten avulla. Toisena vaihtoehtona on asioida paikan päällä, jota on

---

⁹³ Norros, 2007, s. 157–158.

rajoitettu huomattavasti viime vuosina muun muassa lakkauttamalla pankkikonttoreita, maksuautomaatteja, lyhentämällä aukioloaikoja sekä poistamalla kivijalkamyymälöitä. Lisäksi useimpien viranomais- ja pankkiasioiden hoitaminen on siirretty täysin internetiin.

4.3. FINE Pankkilautakunta

FINE Pankkilautakunta on perustettu vuonna 2009 Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Finanssivalvonnan ja Finanssiala ry:n toimesta. Kyseessä on finanssialalla toimiva organisaatio, johon sisältyy neuvontatoimisto vakuutus- ja rahoitusneuvonta, vakuutuslautakunta, pankkilautakunta, sijoituslautakunta, johtokunta sekä hallitus. FINEn tehtäviin kuuluu neuvoa kuluttajien, pienyrittäjien sekä niihin verrattavien asiakkaiden sijoitus-, vakuutus- ja sijoitusongelmissa ja ratkaista niitä koskevia valitusasioita. Erityisesti pankkisuhdetta koskevissa asiakkaan ja pankin välisissä erimielisyyksissä pankkilautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia. Kyseessä on tuomioistuimen ulkopuolinen riidanratkaisuelin, jonka palvelut ovat maksuttomia asiakkaille.⁹⁴ Suurin osa pankkilautakunnan käsittelemistä tapauksista koskee perinteistä maksuvälineen oikeudetonta käyttöä; toisinaan tilanteita, jossa asiakkaan fyysinen maksukortti varastetaan. Kuitenkin lähiaikoina tapaukset, joissa asiakkaan maksukorttia ei ole varastettu fyysisesti, vaan oikeudeton käyttö on toteutettu siten, että asiakkaan kortti- tai verkkopankkitunnustietoja on hyödynnetty, ovat lisääntyneet. Tällaisissa tapauksissa korostuvat eri asiat, vaikka säännökset ja kriteerit ovat arvioinnin suhteen samat kuin esimerkiksi edellä mainitussa perinteisessä tapauksessa.⁹⁵

Vuonna 2022 FINEn antamien ratkaisujen noudattamisprosentti oli 96 % ja palveluntarjoajat muun muassa noudattivat ratkaisusuosituksia, pois lukien viidessä pankkitunnusten väärinkäytöksen tapauksessa. FINEn historian aikana ratkaisusuositusten noudattamisaste on aina ollut erittäin korkea ja toimieliin ottaa usein kantaa ensimmäisenä uusiin, merkittäviin ja vaikuttaviin finanssipalveluja ja -tuotteita koskeviin kysymyksiin.

---

⁹⁴ Tietoa FINEstä, 2023.

⁹⁵ Hildén & Sainio, 2017, s.34.

Tällaisissa tilanteissa ei ole vielä olemassa olevaa vakiintunutta oikeuskäytäntöä.⁹⁶ FINEn tilastojen mukaan pankkilautakuntaan on vuoden 2022 tammi – elokuun välisenä aikana tullut moninkertainen määrä riita-asioita verkkotunnusten oikeudettomasta käytöstä verrattuna aiempiin vuosiin. Kasvu johtuu osittain siitä, että huijausten määrä on kasvanut.⁹⁷

4.4. Asiakkaan velvollisuudet ja vastuut

Maksupalvelulain 53 §:n 1 momentin mukaan asiakkaan tulee käyttää maksuvälinettä sille asetettujen maksuvälineen käytön ja myöntämisen ehtojen mukaisesti. Kyseiset ehdot eivät voi olla lainvastaisia, perusteettomia, kohtuuttomia tai syrjiviä. Asiakkaan tulee huolehtia maksuvälineestä sekä siihen liitetyistä henkilökohtaisista tiedoista, kuten esimerkiksi verkkopankkitunnuksista. Huolehtiminen tulee toteuttaa kohtuullisin toimenpitein ja asiakkaan velvollisuus näihin asioihin alkaa siitä hetkestä, kun hän vastaanottaa kyseisen maksuvälineen sekä siihen liittyviä tietoja. Mikäli maksuväline katoaa, tulee asiakkaan maksupalvelulain 54 §:n 1 momentin mukaisesti ilmoittaa ilman aiheetonta viivästystä pankille kyseisestä tilanteesta.⁹⁸ Pankin asettamien ja asiakkaan hyväksymien sopimusehtojen jälkeen vastuunjaon näkökulmasta edellä mainittuja säännöksiä voidaan pitää keskeisimpinä velvollisuuksina asiakkaan ja pankin vastuunjaon näkökulmasta.

Pankit voivat kuitenkin sopimusehtojensa avulla siirtää vastuuta asiakkaalle ja rajata omaa vastuutansa, kunhan ehtoja ei voida pitää lainvastaisina⁹⁹. Pankkien verkkopankkisopimuksissa yleensä asetetaan ehtoja, joiden mukaan vastuu verkkopankkitunnusten käytöstä on asiakkaalla. Ilman tällaista ehtoa, pankille lankeaisi vastuu todistaa jokaisen tehdyn oikeustoimen kohdalla, että juuri asiakas on käyttänyt verkkopankkitunnuksiaan. Vaatimalla verkkopankkiin vahvaa tunnistamistapaa, voidaan olettaa, että asiakas on itse kirjautuja tai sellainen taho, jolla on oikeutetusti tiedossa asiakkaan

---

⁹⁶ FINE Vakuutus – ja rahoitusneuvonta, 2023.

⁹⁷ Hämääläinen, 2022.

⁹⁸ MPL 2010/290.

⁹⁹ HE 132/2017.

verkkopankkitunnukset. Asiakkaan vastuuta ei kuitenkaan voida pitää rajattomana verkkopankkitunnuksien käytön kohdalle. Asiakkaalle asetettu liian suuri vastuu riskin suhteen voidaan myös nähdä ongelmallisena pankin näkökulmasta, sillä se voi ilmetä verkkopankkipalveluiden kysynnän vähentymisenä.¹⁰⁰

Maksupalvelulain 62 §:n 1 momentissa määritellään asiakkaan vastuu maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä, jonka mukaan vastuun määrittäminen vaatii sen, että asiakas on tehnyt maksuvälineestä sopimuksen pankin kanssa. Säännöksen mukaan asiakas on vastuussa kadonneen tai oikeudettomasti toisen haltuun joutuneesta maksuvälineen käytöstä tai muunlaisesta maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä seuraavissa tilanteissa:

- 1) Mikäli asiakas on luovuttanut maksuvälineen oikeudettoman käyttöön.
- 2) Mikäli asiakas on huolimattomuutensa vuoksi laiminlyönyt 53 §:n mukaiset velvollisuutensa.
- 3) Mikäli asiakkaan maksuväline katoaa, joutuu oikeudettomasti toisen haltuun tai oikeudettomaan käyttöön sekä asiakas laiminlyö velvoitettaan ilmoittaa asiasta pankille ilman aiheetonta viivytystä.

Jos ylläkuvatut kohdat toteutuvat, asiakkaan omavastuu on enintään 50 euroa. Tämä euronääräinen raja kuitenkin poistuu, mikäli asiakkaan voidaan todeta toimineen tahallisesti tai törkeän huolimattomasti. Maksupalvelulain 62 §:n 3 momentissa on määritelty tilanteet, jolloin asiakas ei vastaa maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä:

- 1) Jos maksuvälinettä on käytetty sen jälkeen, kun asiakas on ilmoittanut pankille maksuvälineen joutumisesta oikeudettomasti toisen haltuun, sen oikeudettomasta käytöstä tai sen katoamisesta.
- 2) Jos pankki on laiminlyönyt velvollisuuttaan huolehtia siitä, että maksuvälineen omistajalla on milloin tahansa mahdollisuus tehdä 1 kohdan mukainen ilmoitus.

---

¹⁰⁰ Wuolijoki & Hemmo, 2013, s. 727–728.

- 3) Jos maksunsaaja ei asianmukaisesti ole varmistunut maksajan oikeudesta käyttää maksuvälinettä. Esimerkiksi tilanne, jossa vahva tunnistaminen ohitetaan ravintolan maksupäätteellä.
- 4) Jos pankki ei ole vaatinut vahvaa tunnistautumista sitä vaativissa tilanteissa.

Huolimatta siitä, mitä 3 momentissa on säädetty, maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä on vastuussa maksupalvelun käyttäjä, jos hän tai muu maksuvälineen haltija tekee tahallisesti väärän ilmoituksen pankille tai toimii muutoin petollisesti.¹⁰¹ Edellä mainitun lisäksi asiakkaan vastuu vaatii sitä, että maksuvälineen katoamisella, joutumisella oikeudettomasti toisen haltuun tai oikeudettomalla käytöllä on syy-yhteys maksuvälineen myöntämisestä sekä sen käyttöä koskeviin sopimusehtojen rikkomiseen. Huomionarvoista on kuitenkin se, ettei asiakkaalle muodostu vastuuta esimerkiksi tilanteissa, joissa maksuvälineen haltija on vain vähäisin osin jättänyt noudattamatta sopimusehdoissa asetettuja yksityiskohtaisia turvamääräyksiä. Voidaan todeta, ettei tällaisella laiminlyönnillä ole minkäänlaista todellista vaikutusta siihen, että maksuvälinettä on käytetty oikeudettomasti.¹⁰²

4.4.1. Huolellisuuden ja huolimattomuuden ero

Maksupalvelulain esitöiden mukaan asiakkaalta vaadittavan huolellisuuden tulee perustua varotoimiin, joita on kohtuulista odottaa asiakkaalta. Yleensä tähän katsotaan kuuluvan se, että asiakas säilyttää maksukorttiaan ja siihen liittyviä tietoja erillään siten, että ulkopuolinen taho ei kykene yhdistämään niitä toisiinsa. Asiakkaalta ei kuitenkaan voi vaatia kohtuuttoman pitkälle meneviä varotoimia, kuten esimerkiksi sitä, että asiakas säilyttäisi maksukorttiaan ja tunnuslukuaan kotona. Toisaalta huolellisena menettelyä voidaan pitää sellaista, että asiakas säilyttää maksuvälinettensä lompakossaan ja tunnuslukuansa kotona. Kokonaisarviointissa varotoimien huolellisuutta arvioidaan kokonaisuudessaan.

---

¹⁰¹ MPL 2010/290.

¹⁰² Hildén & Sainio, 2017, s. 22.

Huomionarvoista on se, minkälaisiin turvatoimenpiteisiin asiakas on ryhtynyt. Törkeän huolimattomuuden määritelmän mukaan asiakkaan toiminnassa voidaan havaita erittäin vakavaa varomattomuutta ja tämä osoittaa selvästi asiakkaan piittaamattomuuden maksuvälineen hallintaa ja käyttöön liittyviin turvallisuusriskeihin. Asiakkaan menettelyn tulee poiketa selvästi ja merkittävästi huolellisen menettelyn vaatimuksista, jotta huolimattomuutta voidaan tulkita törkeäksi. Tapausten kokonaisharkinnassa kiinnitetään erityisesti huomiota asiakkaan mahdollisuuteen toteuttaa varotoimia. Esimerkki törkeästä huolimattomuudesta voi olla se, kun asiakas on säilyttänyt maksukorttia ja siihen liittyvää tunnuslukua samassa lompakossa.¹⁰³ On myös tilanteita, joissa asiakkaan huolimattomuus muuttuu törkeäksi huolimattomuudeksi maksuvälineen oikeudettomassa käytössä. Tällainen saattaa ilmetä esimerkiksi tilanteessa, jossa asiakas ensin laiminlyö velvollisuutensa säilyttää maksuvälineensä, jonka seurauksena asiakkaan tililtä tehdään useita maksusuorituksia ja tämän jälkeen asiakas on menetellyt katoamisilmoituksen osalta törkeän huolimattomasti. Tällaisissa tapauksissa jokaista tapahtumaa tulkitaan osissa vastuunjaon näkökulmasta ja asiakkaan sekä pankin kohdalla eri tavoin.¹⁰⁴

4.5. Vahingonkorvaus

Maksupalvelulain 7 luvun 69§:n mukaan palveluntarjoajan vastuulla on korvata vahinko, joka on aiheutunut maksupalvelun käyttäjälle lain tai sopimuksen vastaisessa toiminnassa. Välillisen vahingon aiheutuessa maksupalvelun käyttäjälle palveluntarjoaja on korvausvastuussa vain, jos vahinko on aiheutunut palveluntarjoajan huolimattomuudesta. Säännöksen mukaan välillisenä vahinkoa voidaan pitää sitä, jos maksupalvelun käyttäjälle aiheutuu tulon menetystä palveluntarjoajan virheellisen toiminnan tai siitä johtuvien menettelyjen vuoksi. Lisäksi välillisenä vahinkona voidaan pitää myös vahinkoa, joka johtuu sopimukseen perustuvasta veloitteesta tai muunlaista samankaltaista tai vaikeasti ennakoivaa vahinkoa. Huomionarvoista on kuitenkin se, että välillistä vahinkoa ei voi aiheutua muunlaisen vahingon mitigoimisesta. Palveluntarjoajan ja maksuvälineen

---

¹⁰³ HE 169/290.

¹⁰⁴ Hildén & Sainio, 2017, s.23–24.

käyttäjän välisellä sopimuksella voidaan sulkea pois tai rajoittaa palveluntarjoajan vastuuta maksutoimeksiannon toteutumisessa tapahtuneesta virheestä tai laiminlyönnistä. Mikäli vahinko on aiheutettu tahallisesti tai törkeän huolimattomuuden vuoksi, palveluntarjoajan toimesta tai jonkun, jonka toiminnasta palveluntarjoaja vastaa, palveluntarjoaja ei voi vedota sopimuksen vastuunrajoitusehtoon.¹⁰⁵

Pankin ja asiakkaan välistä vastuunjakoa voidaan tarkastella seuraavassa tapauksissa. Pariskunnan yhteiseltä tililtä oli siirretty yhteensä noin 44 900 euroa espanjalaiselle tilille. Pariskunnan mies oli halunnut tarkastella terveystietojansa Omakanta-palvelusta ja kirjautunut verkkopankkitunnuksillansa valesivustolle, joka muistutti erehdyttävästi oikeaa Omakanta-palvelun verkkosivuja. Pariskunnan nainen huomasi, että rahat oli viety vasta, kun hänen pankkikorttinsa ei toiminut hänen asioidessaan kaupan kassalla. Pariskunnan ollessa pankkiin yhteydessä pankki ilmoitti, ettei aio korvata varoja vedoten asiakkaan törkeään huolimattomuuteen. Pankki kuitenkin teki Espanjaan siirretyistä varoista SWIFT-palautuspyynnön, mutta peri uhreilta 120 euron ja myöhemmin vielä 50 euron palvelumaksun. Huijatuista varoista pariskunnalle saatiin palautettua 19 000 euroa. Poliisin mukaan pankin olisi pitänyt tehdä enemmän huijauksen estämiseksi ja havaita, kun poikkeuksellisen suuria summia siirretään ulkomaille. Pankki monitoroi maksuliikenteestä epäilyttäviä suorituksia ja olisi voinut jäädyttää varat tai lähettää niistä asiakkaalle ylimääräisen vahvistuspyynnön. Tällaista laki ei kuitenkaan edellytä pankilta. Pankki katsoi, ettei suorituksissa ollut mitään epäilyttävää, sillä antaessaan huijarin asentaa mobiilisovelluksen omilla tunnuksilla asiakas oli luovuttanut maksusovelluksensa toisen haltuun.¹⁰⁶ FINEn ratkaisujen perustella on todettu pankkien vetoavan siihen, että asiakkaat ovat menettelleet törkeän huolimattomasti, vaikka se olisikin aiheetonta¹⁰⁷. Voidaan todeta, että kyseinen pariskunta joutui tietojenkalasteluhuijauksen uhreiksi. Pankin vetoaminen törkeään huolimattomuuteen vaikuttaa liialliselta ottaen huomioon, että valesivusto muistutti kovin oikeaa sivustoa. Lisäksi nykyään moni valtion palvelusivusto,

---

¹⁰⁵ MPL 2010/290.

¹⁰⁶ Hämäläinen, 2022.

¹⁰⁷ Ibid.

kuten Omakanta, Omavero ja Kela vaativat vahvan tunnistamisen verkkopankkitunnuksilla. Tällaisissa tapauksissa vastuunjako pankin ja asiakkaan välillä on haasteellista muun muassa myös sen vuoksi, että lainsäädännön voidaan nähdä puoltavan enemmän pankin etuja.

Maksupalvelulain 7 luvun 62 §:n ensimmäisen kohdan mukaan, kun maksupalvelun käyttäjä on luovuttanut verkkopankkitunnuksensa käyttöön oikeudettomalle, on hän tällöin vastuussa maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä¹⁰⁸. Tämä on todettavissa muun muassa FINE Pankkilautakunnan tapauksessa, jossa tietojenkäsitelytapauksen vastuunjaossa ensimmäisenä arvioidaan, onko maksupalvelun käyttäjä luovuttanut verkkopankkitunnuksensa oikeudettomalle.¹⁰⁹ Hallituksen esityksen mukaan maksupalvelulain 62 §:n ensimmäisen kohden 1 momentin mukaan maksuvälineen luovutuksella viitataan sen vapaaehtoiseen ja tietoiseen luovuttamiseen ulkopuoliselle taholle. Tätä ei siten voida soveltaa tilanteisiin, jossa esimerkiksi verkkopankkitunnukset sisältävä lompakko luovutetaan ulkopuoliselle taholle säilytettäväksi, sillä tällöin juuri maksuvälineen hallintaa ei ole luovutettu ulkopuoliselle. Toisaalta maksuvälineen omistaja saattaa joutua vastuuseen maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä, jos hänen toiminta arvioidaan huolimattomaksi. Sääntely ei kuitenkaan koske tilanteita, jossa maksuvälineen omistaja on joutunut luovuttamaan maksuvälineen tai tunnukset muun muassa uhkauksen, väkivallan tai kiristyksen johdosta. Tällöin maksuvälineen omistajaa voidaan kuitenkin pitää vastuussa maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä, jos hän ei ilmoita maksuvälineen tai tunnus-ten katoamisesta viipymättä pankille.¹¹⁰

Maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä säädettiin ennen kuluttajansuojalain 7 luvun 19§:ssä. Vuonna 1986 säädetyssä laissa maksuvälineen omistajan vastuu huolellisuusvelvoitteen laiminlyönnistä, jonka seurauksena maksuvälinettä käytettiin oikeudettomasti, kohdistui omistajalle vain, jos huolimattomuuden arvioitiin olevan vakavaa

---

¹⁰⁸ MPL 2010/290.

¹⁰⁹ FINE-00324.

¹¹⁰ HE 169/2009.

lievempää. Vuonna 2010 edellä mainittu kuluttajansuojalaki muutettiin kuitenkin vastaamaan lähes täysin nykyistä maksupalvelulain 62§: ää. Muutoksen tavoitteena oli helpottaa vastuuarviointia. Tällä tavoin arvioitavaksi tulee vain huolimattomuuden ja törkeän huolimattomuuden välinen ero eikä sitä, onko näiden lisäksi vielä lievää huolimattomuutta.¹¹¹ Maksuvälineen käyttäjän vastuuta on kuitenkin osittain alennettu nykyisellä lainsäädännöllä. Vuoden 2017 maksupalvelulain 62 §:n mukaan maksupalvelun omistajan laiminlyödessä huolellisuusvelvollisuutensa tai maksuvälineen katoamisilmoituksen tekemisen viipymättä, tulee omistajalle enintään 150 euron vastuu korvattavaksi, ellei hänen ole katsottu toimineen törkeän huolimattomasti tai tahallisesti. Nykyinen korvattavaksi jäävä vastuu on enintään 50 euroa. On todettu, että vastuun enimmäismäärän pienentäminen johtaa lievempään korvausvastuuseen yksittäisissä tapauksissa. Toisaalta tämä voi lisätä myös välinpitämätöntä asennetta maksupalvelulain asettamiin velvollisuuksiin. Muutoksen merkitys on kuitenkin kokonaisuudessaan arvioitu pieneksi.

112

Vahingonkorvausoikeuden kannalta huomionarvoista on se, arvioidaanko huolimattomuutta sopimusoikeuden vai sopimuksen ulkopuolisesta näkökulmasta.¹¹³ Vahingonkorvausvastuun tuottamusvastuulla tarkoitetaan sitä, että mikäli vahinko aiheutetaan tahallaan tai paheksuttavalla huolimattomuudella, muodostuu silloin vahingonkorvausvelvollisuus vahingon aiheuttajalle. Pankin on aiheellista oman liiketoimintansa suunnittelussa ottaa huomioon vahingonestämisen kustannukset suhteutettuna siihen, mitä estämisen kustannuksilla voidaan saavuttaa. Lisäksi pankin on hyvä ottaa huomioon vahingon aiheuttamisen seurauksena syntyneet mahdolliset mainekustannukset. Vahingonkorvausvelvollisuutta voidaan kyseenalaistaa myös siitä näkökulmasta, onko kyse *yksipuolisesta* vai *kaksipuolisesta vahingosta*. Yksipuolisessa vahingossa vain vahingon aiheuttaja voi omalla toiminnallaan vaikuttaa vahingon todennäköisyyteen sekä laajuuteen. Kaksipuolisessa vahingossa molemmat osapuolet voivat noudattaa huolellisuutta

---

¹¹¹ HE 169/2009.

¹¹² HE 132/2017.

¹¹³ Hildén & Sainio, 2017, s.4.

toimissaan. Kaksipuolisissa vahingoissa voidaan kuitenkin pohtia sitä, kuinka tarkkoja varotoimia voidaan odottaa vahingon uhrilta, jotta vastuu vahingosta jakautuisi mahdollisimman optimaalisesti. Vahingonkorvauslainsäädäntöä tarkastellessa *vaikutusanalyysi* on jäänyt vähemmälle huomiolle, vaikka suosituksena on, että siihen paneuduttaisiin tulevaisuudessa enemmän.¹¹⁴

PSD2-maksupalveludirektiivin myötä on pohdittu myös pankkien korvausvastuun lisäämistä huijaustapauksissa. Finanssiala ry:n mukaan pankkien korvausvastausta ei tule lisätä ja korvausvastuu ei tulisi vähentämään rikollisuuttaan vaan se sen sijaan vähentäisi asiakkaiden huolellisuutta. Tällöin asiakkaat uskaltaisivat ottaa enemmän riskejä asioissaan verkossa, sillä he luottaisivat siihen, että pankki korvaa huijareille menetetyt varat. Seurauksena tällainen voisi mahdollistaa rikoksia ja pahimmallaan johtaisi uusiin huijausmuotoihin. Finanssiala ry:n mukaan tehokkaampia keinoja torjua verkkohuijauksia on lisätä asiakkaiden tietoisuutta, mahdollistaa tiedonvaihto pankkien ja muiden finanssialan yritysten välillä sekä lisätä yhteistyötä finanssialan yrityksiin ja viranomaisten välillä.¹¹⁵

Seuraavassa tapauksessa voidaan nähdä, minkälaisiin seuraamuksiin asiakkaan vastuu voi pahimmillaan johtaa. Nainen tutustui mieheen deittisovelluksessa ja hänen mukaansa yritti auttaa miestä saamaan hänen ”palkkionsa”, johon liittyi paketin vastaanottamista, tulleja ja rahansiirtoja. Miehen ohjeistamana nainen vastaanotti tilillensä suorituksia toiselta naiselta yhteensä noin 52 000 euron edestä. Mies kertoi, että kyseinen raha oli hänen saamansa laina ja pyysi naista siirtämään varat edelleen omien pankkitiliansä välillä ja sieltä tuntemattomalle romanialaiselle sekä saksalaiselle tilille. Lisäksi nainen käytti itse varoista 200 euroa. Syyttäjä katsoi, että naisen vastaanottamat varat olivat saapuneet toiselta huijauksen uhrilta. Käräjäoikeudessa nainen kiisti teonkuvaksen ja syytteet. Naisen mukaan hän oli itse joutunut romanssihuijauksen uhriksi. Käräjäoikeus kuitenkin katsoi naisen syyllistyneen tuottamukselliseen rahanpesuun, sillä nainen oli

---

¹¹⁴ Määttä, 2016, s. 177, 180, 188, 181.

¹¹⁵ Palmgren, 2023.

epäillyt nettituttavuutensa aikomuksia ja ottanut vastaan miehen ohjeet tilille saapuneiden varojen kierrättämisestä. Oikeus määräsi naisen kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen.¹¹⁶ Ensimmäisestä tapauksesta poiketen tapauksessa asiakkaan toiminta voidaan katsoa tuottamukselliseksi. Tapauksessa huijarit ovat vedonneet psykologisiin keinoihin ja tietynlaisten käyttäytymismallien avulla saaneet uhrin manipuloitua toimimaan heidän toivomalla tavalla. Tällaisten romanssihuijauksien kohdalla voidaan myös pohtia, onko kannattavaa lisätä pankin korvausvastuuta huijaustapauksissa.

Asiakkaan toiminnan huolellisuus tai huolimattomuus on aina arvioinnin keskeisin kohde, kun ratkaistaan pankin ja asiakkaan välistä vastuuta asiakkaan maksuvälineellä tehdyistä oikeudettomista toimista. Maksupalvelulain ja palveluntarjoajan sopimusehtojen perusteella voidaan ratkaista pankin ja asiakkaan välistä vastuunjako. Huomionarvoista on kuitenkin se, että tapauksissa asiakas on yleensä kiistatta joutunut uhriksi ja tuomioistuinten ratkaistavaksi jää, mikä on oikeudettomasti maksuvälineen käyttäneen tahon vastuu. Asiakkaiden on kuitenkin usein vaikea tiedostaa, että oma huolimattomuus on syynä maksuvälineen oikeudettomaan käyttöön.¹¹⁷

---

¹¹⁶ Ojanperä, 2022.

¹¹⁷ Hildén & Sainio, 2017, s. 34.

5. Riskienhallintakeinot

Pankkien ja viranomaisten on lähes mahdotonta omalla toiminnalla torjua kaikkia internetissä tapahtuvia huijauksia, sillä tekotapoja on hankala ennakoida ja petoksia on määrällisesti paljon. Kansalaisten oman valppauden ja tietoisuuden lisääminen on todettu keskeisemmiksi keinoiksi huijausten ennaltaehkäisemiseksi. Toki kekseliäästi ja taitavasti toteutettujen huijausten tunnistaminen vaatii tarkkaavaisuutta sekä kriittistä asennetta. Pankkien, viranomaisten ja median tulee tarjota kansalaisille ajantasaisia, helposti ymmärrettäviä ja löydettäviä neuvoja siihen, kuinka huijauksilta suojaudutaan. Ikäihmisten kohdalla tiedottamisessa avainasemassa ovat heidän itsensä lisäksi myös heidän läheisensä sekä heidän parissa työskentelevät järjestöt ja ammattilaiset.¹¹⁸

Rahanpesulaki (444/ 2017) edellyttää, että pankit ovat selonotto- ja ilmoitusvelvollisia, joka tarkoittaa sitä, että pankkien havaitessa tavanomaisesta poikkeavan tai epäilyttävän liiketoimen, tulee niiden selvittää liiketoimen tarkoitus. Lisäksi pankkien tulee saatujen selvitysten nojalla harkita, onko tarpeellista tehdä ilmoitus rahanpesuselvittelykeskukselle. Ilmoituksen lisäksi pankilla on velvollisuus keskeyttää epäilyttävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäytyä liiketoimesta. Poikkeava liiketoimi voi muun muassa olla petos tai kavallus, jotka toimivat yleensä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen taustalla olevina esirikoksina.¹¹⁹ Mikäli pankki toteaa asiakkaan käyttäneen pankkitiliänsä laittomaan tarkoitukseen, voi pankki irtisanoa tai purkaa asiakkaan perusmaksutilisopimuksen¹²⁰. Rahanpesulaki edellyttää myös, että ilmoitusvelvollinen muodostaa riskiarvion, jonka avulla pystyy tunnistamaan ja ymmärtämään oman toimintaansa liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit sekä laatimaan riskienhallintakeinot oikeassa suhteessa riskiin.¹²¹

---

¹¹⁸ Oikeusministeriö, 2017, s. 17,35.

¹¹⁹ Finanssivalvonta, 2021.

¹²⁰ Maksaminen ja tilit, 2023.

¹²¹ Riskiarvio, 2023.

Luvussa tarkastellaan *pankkien riskienhallintakeinoja asiakkaisiin kohdistuvissa verkkohuijauksissa sekä toimenpiteitä verkkohuijauksien riskien ja uhkien ymmärtämiseksi*. Tähän liittyen tutkitaan, mitä toimenpiteitä pankki voi toteuttaa ennaltaehkäisevästi sekä mitä riskienhallinnallisia toimenpiteitä lainsäädäntö velvoittaa pankeilta. Lisäksi luvussa pohditaan tutkimuksen toista alakysymystä, *miten pankit ja muut sidosryhmät toteuttavat yhteistyötä viranomaisten kanssa, miten tiedonvaihtoa voisi parantaa*.

5.1. Asiakasviestintä

Merkittävä osa pankkien kuluttajaviestintää on kuluttajien ohjeistaminen eräänlaiseen huijauslukutaitoon. Tällöin kuluttajat pystyvät arvioimaan paremmin keinoja, joiden avulla huijarit pyrkivät vaikuttamaan heihin ja tunnistamaan sekä välttämään näitä keinoja. Yhtäältä Scheiben ym. (2014) tutkimuksen mukaan kuluttajien tiedottaminen toimii huijausten ehkäisyssä sekä tukee toimintamallia, jossa kuluttajille tarjotaan jatkuvasti ajankohtaista tietoa huijauksista. Toisaalta on kuitenkin todettu, että kollektiivisesti tehokkain huijausten torjuntakeino on niistä ilmoittaminen viranomaisille. Vastaanotettuihin tietoihin, viranomaiset pystyvät ryhtymään toimenpiteisiin kuluttajan etujen turvaamiseksi. Samalla viranomaisille muodostuu käsitys huijausmuotojen yleisyydestä ja määrästä.¹²²

Pankit ohjeistavat asiakkaitansa turvallisuusohjeilla verkkosivuillansa. Lisäksi osa pankeista järjestää aiheesta tiedotustilaisuuksia. Esimerkiksi Osuuspankin verkkosivuilla on kerrottu, mistä asiakas voi tunnistaa huijausviestin ja millaisia huijausviestejä pankin tietoon on tullut. Kyseiset huijausviestit ovat pankin nimissä tehtyjä viestejä asiakkaille.¹²³ Osuuspankin verkkosivuilla ohjeistetaan myös asiakasta siitä, kuinka toimia joutuessaan huijauksen kohteeksi. Ohjeistuksessa kerrotaan mihin asiakkaan tulee ottaa yhteyttä ja kuinka asiakkaan tulee toimia pankkipalveluidensa suhteen. Pankki kerää myös sähköpostiin ilmoituksia verkkohuijauksista, kuten epäilyttävistä sähköposteista tai

---

¹²² Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s.28–29.

¹²³ Mistä tunnistaa huijausviestin – katso, millaisia huijausviestejä tietoomme on tullut, 2023.

verkkosivuista.¹²⁴ Nordean verkkosivuilla on puolestaan kerrottu laajemmin yleisimmistä huijaustavoista ja kuinka kyseiset huijaukset voi tunnistaa¹²⁵ Pankki järjestää myös seminaareja uusimmista huijaustrendeistä sekä ohjeistaa, kuinka toimia joutuessaan huijatuksi. Lisäksi pankki ohjeistaa verkkosivuille, joista löytyy lisätietoa turvallisesta verkkoasioinnista muun muassa poliisin-, Kyberturvallisuuskeskuksen ja Kuluttajaliiton verkkosivuilta.¹²⁶ Pankkeja suositellaan lisäämään asiakkaiden neuvontaa erityisesti myöntäessä maksukortteja ja muita tilinkäyttövälineitä. Ikääntyvien asiakkaiden kohdalla pankin olisi hyvä ohjeistaa heitä maksukorttien perusasioissa, tilien turvarajoissa sekä siinä kuinka turvallisesti säilyttää ja käyttää pankkitunnuksia.¹²⁷

Asiakkaiden ohjeistaminen niin sanottuun huijauslukutaitoon toimii pankkien näkökulmasta ennaltaehkäisevänä riskienhallintakeinona ja samalla yhteiskunnan etujen mukaisesti. Kun asiakkaiden ymmärrys huijauksista lisääntyy ja tieto pysyy ajantasalla, myös huijatuksi tulemisen stigma pienenee. Tämä johtaa parhaimmassa tapauksessa siihen, että myös huijatuksi joutunut asiakas ottaa matalammalla kynnyksellä yhteyttä pankkiin ja/tai viranomaisiin.

5.2. Asiakkaan tunteminen

Rahanpesulain 2 luvun 3§:n mukaan pankkien tulee riskiarvion perusteella laatia asiakkaan tuntemiseen liittyvät toimintatapansa sekä vähimmäiskriteerit, joita noudatetaan asiakassuhteissa. Pankkien tulee kyetä osoittamaan valvovalle viranomaiselle, kuinka se arvioi asiakassuhteisiinsa ja toimintaansa liittyvät rahanpesuriskit sekä miten asiakkaat tunnistetaan ja kuinka pankki tuntee ja monitoroi asiakkaidensa palvelujen käyttöä sekä transaktioita. Rahanpesulain 3 luvun 4§:n mukaan pankkia koskevat seuraavat henkilöasiakkaan tuntemisen velvoitteet:

---

¹²⁴ Epäiletkö joutuneesi huijauksen kohteeksi tai ovatko tietosi päätyneet väriin käsiin, 2023.

¹²⁵ Erilaisia huijausmuotoja, 2023.

¹²⁶ Henkilö- ja yritysasiakkaiden turvallisuus, 2023.

¹²⁷ Oikeusministeriö, 2017, s.19.

1. pankin tulee todentaa asiakkaan henkilöllisyys ja tunnistaa asiakas
2. pankin tulee tunnistaa asiakkaan edustaja ja todentaa hänen henkilöllisyys
3. pankin on hankittava tietoja asiakkaan perusteista tuotteen ja palvelun käyttämiselle

Edellä mainitun lisäksi pankki on velvollinen dokumentoimaan ja säilyttämään asiakkaan tuntemistietoja, ottamaan selvää ja ilmoittamaan asiakkaan epäilyttävästä liiketoimesta sekä käyttämään ja kehittämään jatkuvasti riskienhallinnan ja monitoroinnin menetelmiään. Lisäksi pankin tulee ohjeistaa henkilökunnallensa asiaan sopiva koulutus, yhteyshenkilöt ja päätöksentekoprosessi.¹²⁸

Rahanpesulain 3 luvun 10§:n mukaan pankin tulee soveltaa tehostetun tuntemisen toimintatapoja asiakkaan tuntemiseksi. Tällöin pankin tulee katsoa riskiarvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Pankki voi myös katsoa riskiarvion perusteella, että asiakassuhde tai yksittäinen liiketoimi liittyy valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelytoimenpiteet sekä järjestelmät ovat EU:n komission mukaan merkittävä riski EU:n sisämarkkinoille tai eivät täytä kansainvälisiä velvoitteita. Pankit voivat hyödyntää eri tietolähteistä saatavia tietoja asiakkaista laatiakseen ja ylläpitääkseen asiakasta koskevan riskiarvion, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi sekä täyttääkseen selonotto- ja ilmoitusvelvollisuutensa kiinnittäen erityisesti huomiota tietolähteen luotettavuuteen. Lainsäädäntö ei kuitenkaan ota kantaa siihen, voivatko pankit hyödyntää esimerkiksi asiakkaisiin kohdistuvia rikostuomioita tai rikosta koskevaa tietoa. Esimerkiksi asiakkaan kohdistuvat rikosepäilyt tai syytökset voisivat olla huomioon otettavaa tietoa asiakkaan riskitasoa määriteltäessä.¹²⁹

Tuntemalla asiakkaansa pankit voivat muodostaa kuvan siitä, mikä asiakkaan maksuliikenteessä on tavanomaista ja mikä poikkeaa tavanomaisesta. Mikäli asiakkaan

---

¹²⁸ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 2017/444.

¹²⁹ HE 236/2021.

maksuliikenteessä havaitaan jotain tavanomaisesta poikkeavaa eikä kyseistä tapahtumaa / tapahtumia voida selventää lisäselvityksillä, pankille on riskienhallinnan näkökulmasta edunmukaista asettaa asiakas tehostettuun tuntemiseen. Rahanpesunlain 3 luvun 10 §:n mukaan pankin tulee asettaa asiakas tehostettuun tuntemiseen, jos riskiarvion perusteella koetaan, että asiakkaaseen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Pankin tulee asettaa asiakas tehostettuun tuntemiseen myös silloin, jos asiakkaalla tai liiketoimella on yhteys valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittely – ja estämistoimenpiteet luovat Euroopan komission arvion mukaan huomattavan riskin EU:n sisämarkkinoille tai joka ei pane täyttöön asetettuja kansainvälisiä velvoitteita.¹³⁰

Asiakkaan tehostetun tuntemisen säännös pohjautuu EU:n viidenteen rahanpesudirektiiviin, jonka mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus vaatia ilmoitusvelvollisia käyttämään tehostettuja asiakkaan tuntemisvelvollisuuteen liittyviä toimenpiteitä havaitessaan tavanomaista suuremman rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin, jotta kyseisiä riskejä voidaan mitigoida ja vähentää. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden tulisi myös edellyttää ilmoitusvelvollisilta riskin mitigointiin liittyviä toimenpiteitä riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti ja samalla huomioiden liikesuhteita tai liiketoimia koskevat erityisolosuhteet. Direktiivin 18 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden tulee vaatia, että ilmoitusvelvolliset tutkivat niin pitkälle kuin se on kohtuullisesti mahdollista kaikkia liiketoimia, joiden tausta ja tarkoitus täyttävät vähintään yhden seuraavista kohdista:

- 1) Liiketoimi voidaan todeta monimutkaiseksi
- 2) Liiketoimi voidaan todeta poikkeuksellisen suureksi
- 3) Liiketoimi toteutetaan eriskummallisella tavalla
- 4) Liiketoimella ei ole selvää taloudellista tai laillista tarkoitusta

---

¹³⁰ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (2017/444).

Tällöin ilmoitusvelvollisen tulee lisätä liikesuhteen valvonnan tasoa ja luonnetta selvittääkseen, vaikuttavatko asiakkaan liiketoimet tai käytös epäilyttäviltä.¹³¹

5.3. Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus

Rahanpesulain mukaan pankkien on osana liiketoiminnan riskien ja sisäisen valvonnan järjestämistä seurattava asiakassuhteiden kehitystä ja palveluiden käyttöä. Seuranta voidaan toteuttaa esimerkiksi tarkastelemalla asiakkaiden käyttämiä rahoituspalveluita, maksuliikennettä, talletuksia, vakuutuspalveluita, talletuksia ja nostoja. Selonottovelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että pankin tai muun valvottavan tahon havaitessa poikkeavan tai epäilyttävän liiketoimen, tulee sen tällöin selvittää liiketoimen tarkoitus ja perusteet.

Saadun selvityksen mukaan pankin tulee harkita, onko tarpeellista tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Pankilla on velvollisuus selvittää henkilöasiakkaan liiketoimen tausta, kun liiketoimelle ei ole selvää tarkoitusta, liiketoimi eroaa asiakkaan taloudellisesta tilanteesta tai liiketoimi eroaa suuruudeltaan tai rakenteeltaan asiakkaan tavanomaisesta käyttäytymisestä. Ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle tulee tehdä viipymättä, jotta varoja ei siirretä viranomaisten ulottumattomiin. Mikäli pankki epäilee, että liiketoimi on epäilyttävä tai sen varoja tullaan käyttämään tai yritetään käyttää terrorismin rahoittamiseen, tulee pankin keskeyttää liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäytyä liiketoimesta. Mikäli liiketoiminta ei voida keskeyttää tai siitä kieltäytyminen vaikeutaisi liiketoimen tosiasiallista edunsaajan selville saamista, tulee pankin suorittaa liiketoimi loppuun.¹³²

Pankkien ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia tilanteita, joissa pankki havaitsee jotain epäilyttävää tai epätavanomaista asiakkuudessa, asiakkaan liiketoiminnassa, varojen alkuperässä tai niiden käyttötarkoituksessa. Kyseiset tapaukset voivat liittyä rahanpesuun

---

¹³¹ EU 2018/843.

¹³²Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus, 2021.

tai terrorismin rahoittamiseen. Huomionarvoista on se, ettei rahapesuilmoitus ole rikos-ilmoitus eikä sen tekeminen vaadi sitä, että pankki tuntee rikollisten tekojen tunnusmerkistöä. Ilmoituksen tekemiseen vaaditaan ainoastaan se, että pankki havaitsee asiakkaan toiminnassa jotain epäilyttävää tai tavanomaisesta poikkeavaa käytöstä, eikä saa käytettävissä olevin resurssien puitteissa selvitettyä toiminnan taustaa ja siihen liittyvien varojen alkuperää ja käyttötarkoitusta. Pankilla on oikeus hankkia kyseisiä selvityksiä omasta rekisteristään, viranomaisrekisteristä tai pyytämällä asiakkaalta tarkempaa selvitystä liiketoimesta, pyytää liiketoimea selventävää dokumentaatiota sekä tarkastaa asiakkaan luottotiedot. Tapauksissa, joissa pankki havaitsee epäilyttävän tai poikkeavan liiketoimen myöhemmin, tulee ilmoitus tehdä siitä huolimatta, onko asiakassuhde perustettu, onko siitä kieltäydytty tai onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty tai siitä kieltäydytty. Pankin tulee tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

1. saaduista selvityksistä huolimatta asiakkaan liiketoimi vaikuttaa epäilyttävältä
2. asiakas ei ole antanut pyydettyjä selvityksiä
3. havaitessaan epäilyttävän liiketoimen jälkeensä tai jälkeensä tulee ilmi seikka, joka tekee liiketoimesta epäilyttävän
4. pankin suorittaessa epäilyttävän liiketoimen, sillä siitä kieltäytyminen vaikeuttaisi edunsaajan tai tapauksen selvittämistä
5. pankin kieltäytyessä poikkeavasta tai epäilyttävästä liiketoimesta

Rahanpesulain 2 luvun 3§:ssä suositellaan, että pankit hyödyntävät rahanpesuilmoituksista saatavia tietoja riskiarviossaan sekä riskienhallintamenetelmien ja kontrollien kehittämisessä.¹³³ Ilmoitusvelvollisen riskiarviolle ei kuitenkaan ole laissa säädetty tarkkoja sisällöllisiä vaateita, vaan ilmoitusvelvollisen riskiarviosta tulisi käydä ilmi seuraavat asiat:

Riskiperusteinen arviointi: Esimerkiksi se, kuinka pankin tarjoamia tuotteita ja palveluita voidaan hyödyntää rahanpesun ja/tai terrorismin rahoittamisessa. Toisena esimerkkinä arvioinnissa voidaan pitää sitä, kuinka asiakkaisiin, maihin tai

---

¹³³ Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus, 2021.

maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin tai liiketoimiin sekä teknologioihin ja jakelukanaviin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit on otettu huomioon.

Hallintakeinot: Esimerkiksi se, millä toimenpiteillä voidaan estää palveluiden ja tuotteiden käyttö rahanpesun ja/tai terrorismin rahoittamiseen. Riskiarviossa tulee myös analysoida, minkälaisia haavoittuvaisuuksia hallintakeinoihin liittyy ja kuinka haavoittuvaisuuksien kanssa tullaan toimimaan. Lisäksi ilmoitusvelvollisen tulee arvioida, mikä on arvio jäännösriskistä hallintakeinojen vaikutusten jälkeen sekä minkälainen on arvio siitä, onko jäännösriskitaso hyväksyttävä vai tuleeko sitä pyrkiä laskemaan.¹³⁴

Pankki voi irtisanoa asiakkaan perusmaksutilin, mikäli asiakas käyttää tiliänsä laittomaan tarkoitukseen tai asiakas on antanut virheellisiä tietoja tai jos asiakas on jättänyt antamatta tietoja, jotka olisivat johtaneen perustilihakemuksen hylkäämiseen.¹³⁵ Nordean perusmaksutilin ja siihen liittyvien palveluiden sopimuksen mukaan pankilla on oikeus irtisanoa kaikki tai osa peruspankkipalveluina tarjottavien palveluiden sopimukset muun muassa edellä mainituista syistä sekä jos asiakas on olennaisesti rikkonut sopimuksen mukaisia velvoitteitansa.¹³⁶ Asiakas voi halutessaan siirtää tilillensä olevat varat toiselle pankille tilin siirtopalvelulla antamalla uudelle pankille tarvittavat tiedot ja valtuuttaa uuden pankkinsa pyytämään tilin siirtämiseen vaadittavat tiedot nykyiseltä pankiltansa.¹³⁷

Yllämainitut riskienhallintakeinot ovat toimintatapoja, joilla voidaan torjua huijausten kautta tapahtuvia petosrikoksia, jotka toimivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen esirikoksina. Viimeisenä riskienhallintakeinona pankki voi irtisanoa asiakkaan perusmaksutilin ja siihen liittyvien palveluiden sopimuksen. Huomionarvoista on kuitenkin se, että jokaisella ETA-alueella laillisesti asuvalla henkilöllä on lakisääteinen oikeus

---

¹³⁴ Riskiarvio, 2023.

¹³⁵ Maksaminen ja tilit, 2023.

¹³⁶ Sopimus perusmaksutili ja siihen liittyvät palvelut, 2023.

¹³⁷ Maksaminen ja tilit, 2023.

peruspankkipalveluihin¹³⁸. Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin on osa asiakkaan-suojaa. Asiakkaan oikeus saada peruspankkipalveluita on koettu tarpeelliseksi laissa, koska nyky-yhteiskunnassa ilman pankkipalveluita eläminen voidaan todeta hankalaksi. Pankeilla ei kuitenkaan ole kiinnostusta tarjota palveluitansa kaikille asiakkaille, johtuen palveluiden hinnoittelusta. Liiketoiminnan kannalta pankki kokee kannattavimmiksi asiakkaat, jotka käyttävät laajasti pankin palveluita.¹³⁹ Muun muassa romanssi- tai sijoitushuijauksen uhri, joka ei usko tulleensa huijatuksi, voi avata palvelut toiseen pankkiin ja jatkaa siellä toimintaansa. Voidaan todeta, ettei asiakkaan palveluiden irtisanominen palvele tehokkuuden näkökulmasta yhteiskunnan tavoitteita huijausten torjunnassa. Toki tapauksissa, joissa asiakas toimii jatkuvasti vastoin omaa etuansa, voidaan pohtia myös henkilön tarvetta edunvalvonnalle.

5.4. Jatkuvuussuunnittelu

Jatkuvuussuunnittelulla tehdään toimintoja, jonka avulla pyritään mitigoimaan organisaation toimintaa häiritsevien tapahtumien vaikutusta ja kestoja. Jatkuvuussuunnitteluun kuuluu varajärjestelyitä ja toimenpiteitä, jotka edesauttavat toimintaa häiriötilanteissa tai toiminnan paranemista ongelmien jälkeen. Osa jatkuvuussuunnittelua ovat suunnitelmat, joissa määritellään johtaminen, vastuut ja toimenpiteet. Näiden mukaan toimitoja voidaan jatkaa erilaisissa häiriötilanteissa. Tärkeitä osia jatkuvuussuunnittelua ovat *toipumissuunnittelu*, *toiminnan vaikutusanalyysi (BIA)*, *toipumisaika (RTO)*, *toipumispiste (RPO)*. Toipumissuunnitelma määrittelee ja dokumentoi käytännön toimenpiteet, roolit ja vastuut suunnitelman piiriin kuuluville tietojärjestelmille normaalitilaan palauttamiseksi. Toipumissuunnitelmassa määritellään myös operatiivisella ja käytännön tasolla järjestelmien palauttaminen häiriötilanteista. Toiminnan vaikutusanalyysillä (*Business Impact Analysis*) voidaan selvittää ja kuvata erilaisten haitallisten tekijöiden vaikutukset liiketoimintaprosessiin. Vaikutusanalyysiä voidaan hyödyntää perustana toiminnan jatkuvuutta uhkaavien riskien arvioinnille, toimintojen välilliselle priorisoinnille sekä niiden

---

¹³⁸ Perusmaksutili ja siihen liittyvät palvelut, 2023.

¹³⁹ Wuolijoki, 2022, s.99.

välisten riippuvuuksien havaitsemiselle. Toipumisajalla (*Recovery Time Objective*) voidaan määrittellä tavoiteltu toipumisaika, jonka kuluessa kyseinen asia tai toiminto saadaan palautettua toimintaan häiriötilanteessa. Toipumispisteellä (*Recovery Point Objective*) avulla voidaan määrittellä tavoiteltu toipumispiste. Tämä määrittelee tilan, johon toiminta, tiedot tai järjestelmät tulee saada palautettua tapahtuneen häiriön jälkeen. Toipumispiste voi olla eri kuin häiriön alkamishetki. Tämän vuoksi toiminnasta vastaavien tulee varautua erilaisilla järjestelyillä.¹⁴⁰

Pankin asiakkaisiin kohdistuvien verkkohuijausten voidaan katsoa olevan myös riski pankin liiketoiminnalle, sillä huijaukset tapahtuvat pankin järjestelmää hyödyntäen. Tämän vuoksi jatkuvuuden hallinnan suunnittelussa tulee ottaa huomioon palveluiden riippuvuus muista palveluista ja toimijoista sekä siitä muodostuvasta toimintaketjusta ja verkostosta. Jatkuvuussuunnittelu on tärkeätä tehdä organisaatiotasolla sekä toiminto-, palvelu- ja prosessitasolla. Jatkuvuutta uhkaavien riskien hallinnan tulee kuulua organisaation kokonaisvaltaiseen riskienhallintaan. Organisaation sisäinen ja ulkoinen toimintaympäristö tulee ottaa huomioon riskien tunnistamisessa ja analysoinnissa. Organisaation merkittävien toimintojen osalta tulee analysoida organisaation ja sidosryhmien toiminnan riskit.

Priorisoimalla riskejä, voidaan ohjata varautumisen ja jatkuvuuden hallinnan kehittämistä. Riskienhallintaa hyödyntäen pankki kykenee tunnistamaan merkittävät riskit, joita tulisi minimoida jatkuvuutta parantavilla menetelmillä. Nämä menetelmät ja resurssit tulee sovittaa ja kohdentaa niin, että ne edistävät organisaation häiriötöntä toimintaa. Pankin tulee tunnistaa palveluidensa ja järjestelmiensä merkitys organisaation toiminnalle ja arvioitava uhkien, mukaan lukien tietoturva- ja kyberturvallisuusuhkien, vaikutus palveluiden ja järjestelmien toimintakykyyn. Kaiken kaikkiaan jatkuvuussuunnittelun tarkoituksena on varmistaa organisaation kriittisten toimintojen mahdollisimman häiriötön toiminta.¹⁴¹ Se, että pankki turvaa oman toimintansa jatkuvuuden sekä lyhytaikaisten

---

¹⁴⁰ Toiminnan jatkuvuuden hallinta, 2016, s.24–25.

¹⁴¹ Ibid, s.35–36.

häiriöiden tai niiden pitkittyessä, ei kuitenkaan ole nyky-yhteiskunnassa riittävää. Nykyään yhteiskunta on keskinäisriippuvainen ja yhden toimijan ongelmat voivat heijastua koko järjestelmän ongelmaksi.¹⁴²

5.4.1. Henkilöstön koulutus ja ohjeistus

Henkilöstö ja heidän osaaminen ovat merkittävä osa jatkuvuuden hallintaan tarvittavia resursseja ja komponentteja. Tämän vuoksi organisaation kriittiset erityisosaamisalueet tulee ottaa huomioon henkilöstön koulutus- ja osaamisvaatimuksissa sekä palveluiden hankinnassa ja resurssoinnissa. Organisaation tulee kouluttaa kriittisistä tehtävistä vastuussa olevat henkilöt toimimaan häiriötilanteissa jatkuvuus – ja toipumissuunnitelmien mukaisesti. Osaamista ja tietoisuutta voi lisätä organisaatiossa muun muassa kartoittamalla henkilöstön osaaminen, pitämällä säännöllisiä koulutuksia, huomioimalla toimintaympäristön muutokset sekä jakamalla osaamista ja tietoa. Lisäksi jatkuvuuden hallinnan sitominen osaksi jokapäiväistä työtä ja sen periaatteiden, hyötyjen sekä mahdollisista riskeistä viestiminen ovat hyviä tapoja pitää yllä henkilöstön osaamista ja tietoisuutta. Jatkuvuuden hallinnan resursointi on tärkeää tarkistaa säännöllisesti ja varmistaa, että henkilöresurssit ja henkilöstön osaaminen ovat tarpeenmukaisia häiriötilanteiden ja poikkeusolojen sattuessa. Keskeisintä on organisaation henkilövarausten ylläpito ottaen huomioon myös alihankintaketjut.¹⁴³

Rahanpesulain 2 luvun 3§:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisen riskiarviossa sekä menetelmien ja kontrollien kehittämisen mukaan pankeilla tulee olla selkeät ja kattavat sisäiset ohjeet henkilökunnalle epäilyttävien ja tavanomaisesta poikkeavien liiketoimintojen tunnistamiseksi, tutkimiseksi ja ilmoittamiseksi rahanpesun selvittelykeskukselle. Ohjeissa tulee myös ilmetä selkeät käsittelyajat, prosessit, vastuut sisäisten ilmoitusten sekä monitoroinnin hälytyksien käsittelylle. Pankkien tulee dokumentoida asiakkaiden epäilyttäviin liiketoimiin liittyvän tutkinnan johtopäätös riittävällä tavalla. Tällöin voidaan tarpeen

---

¹⁴² Välimäki, 2021.

¹⁴³ Toiminnan jatkuvuuden hallinta, 2016, s.37.

mukaan osoittaa valvovalle viranomaiselle, että vaadittua huolellisuutta on käytetty rahapesuilmoitusten käsittelyssä. Pankkien tulee myös järjestää säännöllistä ja kattavaa koulutusta henkilöstölle aihealueesta sekä pitää koulutusrekisteriä.¹⁴⁴

5.5. Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Huijauksissa viranomaisten ja sidosryhmien välinen yhteistyö edesauttaa huijauksiin puuttumista sekä ehkäisee kuluttajalle ja yhteiskunnalle aiheutuvia vahinkoja. Huijauksiin voidaan puuttua lainsäädäntöön perustuvalla viranomaistoiminnalla tai sidosryhmien kautta kuluttajiin kohdistuvalla tiedottamisella ja avustamisella. Yhtäältä ilmiönä huijaukset ovat herättäneet keskustelua siitä, kuinka huijausten kanssa tulisi toimia ja kenen vastuulle ne kuuluvat. Toisaalta yhteiskunnallisesti huijaukset ovat saaneet vähän huomiota, joka korostaa niihin kohdistuvaa toisarvoista suhtautumista. Huijausten kohteeksi joutuneet kuluttajat kokevat, että viranomaisten ja sidosryhmien menetelmät ja valtuudet sekä suhtautuminen huijauksiin vaikeuttavat heidän kokemuksiansa julkistamista. Osan kuluttajista mielestä valtionhallinnon ja poliisiviranomaisten nykyiset menetelmät huijausten torjunnassa eivät ole toimivia. Tämä asettaa haasteen viranomaisten ja sidosryhmien välisen yhteistyön tehostamiselle. Yhteiskuntajärjestyksen näkökulmasta toimiva ja tehokas huijausten vastainen toiminta on perusteltua. Puutteellinen viranomaistoiminta puolestaan saattaa johtaa pahimmassa tapauksessa lainvastaiseen huijausten torjuntaan.¹⁴⁵

Kuluttajaviranomaisilla on merkittävä asema ja ymmärrys toimivaltaansa kuuluvista kuluttajahuijauksista. Näihin viranomaistahoihin kuuluvat myös kuluttaja-asiamies ja Euroopan kuluttajakeskus. Kyseisillä viranomaisilla on mahdollisuus ryhtyä huijausten vastaisiin menettelyihin heti, kun viranomaiset ovat saaneet tiedon huijauksesta. Kuluttajaliitolla on riippumaton rooli kaikille avoimena kansalaisjärjestönä. Toiminnassaan Kuluttajaliitto keskittyy kuluttajien neuvontaan erilaisissa ongelmatilanteissa sekä tiedottaa

---

¹⁴⁴ Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus, 2021.

¹⁴⁵ Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s. 39.

kuluttajien oikeuksista. Poliisilla ei ole samanlaista asemaa huijausten torjunnassa kuin kuluttajaviranomaisilla, vaan poliisin tehtävä on tutkia rikoksen tunnusmerkistön täyttäviä tekoja. Kuluttajahuijausten lisäksi poliisi tiedottaa myös erilaisista lainsäädännön vastaisista ilmiöistä. Kyberrikosten määrä on lähiaikoina kasvanut niin, että osaksi Keskusrikospoliisia on perustettu Kyberrikostorjuntakeskus. Tämän avulla poliisi on saanut laajan käsityksen erilaisista huijaustapauksista. Poliisin tutkittavaksi tulevat tapaukset kuvaavat tekojen vakavuuden ja aiheutuneiden vahinkojen kannalta laajempaa kokonaisuutta, jonka vuoksi taloudellisesti vähemmän merkityksellisiä tapauksia ei priorisoida. Tällaiset tapaukset edustavat kuitenkin määrällisesti enemmistöä. Usein tällaisissa tapauksissa poliisi ohjaa huijausten kohteeksi joutuneen kuluttajan kääntymään kuluttajaviranomaisten puoleen saadakseen apua.¹⁴⁶

Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee yhteistyötä Rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa siten, että virasto ilmoittaa heille tietoon tulleet epäilyttävät tapaukset. Lisäksi, jos kuluttajaan kohdistuneen huijauksen laajempi taloudellinen vahinko voidaan osoittaa, saattaa Rahanpesun selvittelykeskus saada siitä lisätietoja poliisilta. Liikenne- ja viestintävirasto Traficom tuottaa tietoturvallisuuden viranomaispalveluita muun muassa kuluttajille. Tällaisella teknisellä valvonnalla, ohjauksella ja tietoturvyöllä on todettu olevan merkittävä asema tietoyhteiskuntakehityksessä. Traficomissa toimii myös Kyberturvallisuuskeskus, jonka toimenpiteet kohdistuvat pääasiallisesti huijareihin ja rikollisten toiminnan estämiseen muun muassa eri palvelusivustoihin kohdistuvien hyökkäysten torjunnassa tai poliisin avustamiseen. Finanssivalvonnan rooli huijausten torjunnassa näkyy kansalaisten tiedottamisessa finanssipalveluihin kuuluvista riskeistä muun muassa julkaisemalla erilaisia varoituksia. Finanssiala ry tarjoaa myös tietoa kuluttajille finanssialan huijauksista sekä kuinka suojautua niiltä. Verkkorikosten torjuntaa on myös pohdittu Sisäministeriössä käsittelemällä kokouksissa tietoverkkorikoksia ja niiden kautta tehtyjä rikoksia, kuten petoksia. Lisäksi Oikeusministeriön yhteydessä toimivassa

---

¹⁴⁶ Ibid, s.40.

Rikoksentorjuntaneuvostossa on laadittu yhteistyössä järjestöjen ja viranomaisten kanssa senioreiden turvaopas, jossa sivutaan myös huijauksia.¹⁴⁷

Kuluttajavirasto aloitti vuonna 2007 huijausten vastaisen yhteistyöverkoston, johon kuului muun muassa useampi suomalaista viranomaistahoa edustava liitto ja rekisteröity yhdistys. Verkoston jäsenet käyttivät omia toimintatapojaan huijausten torjunnassa. Verkoston toiminta jouduttiin kuitenkin lopettamaan tiedonjakamisesta muodostuneiden ongelmien vuoksi ja poliisin tehostettua toimintaansa. Lisäksi vuonna 2014 useampi suomalainen viranomainen käynnisti turvallisen verkko-ostamisen kampanjan, jonka verkkosivuille oli koottu käytännönläheisiä ohjeita kuluttajille, jotka asioivat verkkokaupoissa. Viranomaisyhteistyön ongelmiksi huijausten torjunnassa on todettu epäselvät yhteiset toimintamallit, rajoittuneet toimivaltuudet ja huijausten kapea-alainen käsittely. Viranomaisten vaihtelevalla asiantuntemuksella on myös kielteinen vaikutus viranomaistoi-
mien aloittamiseen ja viranomaisyhteistyöhön. Lisäksi viranomaisten taloudellisten ja ajallisten resurssien vähäisyydellä sekä tapausten priorisoinnilla on vaikutus siihen, kuinka pitkiksi huijaustapauskokonaisuudet saattavat venyä. Kansallisella lainsäädännöllä voidaan vaikuttaa toimivaltuuksiin ja yhteistyön sisältöön, mutta nykyisellä lainsäädännöllä tiedonvaihto ei ole kaikilta osin mahdollista viranomaisten ja sidosryhmien osalta.¹⁴⁸

Huijausten torjunnan kannalta viranomaisten ja sidosryhmien yhteistyö on merkittävässä asemassa, sillä epäselvät yhteistyömallit edesauttavat huijareiden toiminnan menestyksellisyyttä. Kansallisen lainsäädännön uusimisella voidaan vaikuttaa toimivaltuuksiin ja yhteistyön sisältöön. Yhteistyön parantamiseksi tulisi myös pohtia keinoja, joiden kautta lisätään tarvittavia resursseja ja asiantuntemusta. Lisäksi tulee pohtia priorisoinnin menetelmiä, jotka edesauttavat tavoitteisiin pääsemistä mahdollisimman tehokkaasti.

---

¹⁴⁷ Tuorila, Määttä & Peltonen, 2016, s. 41.

¹⁴⁸ Ibid, s. 42.

6. Johtopäätökset

Teknologian kehityksen myötä myös verkossa asiointi on lisääntynyt. Tämän seurauksena yhä useampi henkilö käyttää verkkopankkitunnuksiaan asioidessaan internetissä. Kuluttajien mukana myös huijarit ovat siirtyneet verkkoon toteuttamaan petoksia. Huijaukset ovat olleet jatkuvassa kasvussa ja uusia verkkohuijausmuotoja tulee jatkuvasti ilmi. Tämän vuoksi lainsäädännön, pankkien ja kuluttajien on vaikeata olla tietoisia sekä pysyä ajantasalla keinoista, joiden avulla huijarit pyrkivät vaikuttamaan kuluttajiin. Laajemmin huijauksilla on negatiivinen ja syvä vaikutus yhteiskuntaan taloudellisesti sekä sosiaalisesti. Suomessa taloudellisesti merkittävien huijausmuotoja ovat romanssihuijaukset, joissa samassa vyyhdyssä huijarilla saattaa olla useampi uhri huijattavana. Huijari saattaa käyttää uhreja myös rahamuuleina rahanpesussa, jolloin myös uhri saattaa joutua vastuuseen rahanpesusta. Mitä enemmän osallisia on, sitä vaikeampaa on saada todellisia tekijöitä rikosvastuuseen. Varojen siirryttyä ulkomaille niiden jäljittämisestä tulee entistä vaikeampaa viranomaisille.

Verkossa tapahtuvien huijausten kohdalla pankki suojaaa itseänsä vastuunkannolta ensisijaisesti peruspankkipalvelusopimuksella, johon myös asiakas sitoutuu hyväksyttyään sen. Tällöin asiakkaalla on vastuu pankkitunnustensa käytöstä. Mitä enemmän asiakkaan ja pankin välistä sopimussuhdetta on säännelty, sitä pienemmäksi pankin oikeudellinen velvoite noudattaa hyvää pankkitapaa on muodostunut. Huijaustapausten lopputulokseen ja pankin mahdolliseen korvausvastuuseen vaikuttaa se, kuinka huolellisesti asiakas on menetellyt pankkipalveluidensa tietojen säilyttämisessä ja käyttämisessä. Pankkien on todettu myös vetoavan aiheettomasti siihen, että asiakas olisi menetellyt törkeän huolimattomasti. Huolellisuusarviointi tehdään aina tapauskohtaisesti, jonka vuoksi on mahdotonta luoda tarkkaa kuvausta siitä, minkälainen asiakkaan toiminta on tarpeeksi huolellista. Tämän vuoksi oikeudellinen vastuunjako verkkohuijaustapauksissa on yhä täsmentymätöntä. Voidaan myös todeta, että asiakkaan näkökulmasta huolellisuusarviointi on verrattain ankaraa. Asiakas voi huijauksen uhrina menettää pankkitunnuksensa, varansa sekä henkilökohtaisia tietojansa, joita voidaan jatkossakin väärinkäyttää. Tällöin asiakas joutuu kärsimään vahingot ja selvittämään mahdolliset tulevat haitat.

Nykyisen vastuunjakoa koskevan lainsäädännön kannalta ei voida todeta, edesauttaisiko huijausten torjunnassa pankkien tai asiakkaan vastuun kasvattaminen. Maksupalvelulaki on kuitenkin vuosien varrella kokenut muutoksia ja uudistuksia, joista voidaan arvioida, että lainsäädännöllä pyritään huomioimaan yhä enemmän kuluttajansuojaa. Rikosten torjumisen ja osapuolten oikeusturvan edistämisen vuoksi olisi tarpeellista löytää säännösten tulkintaa edesauttavat tulkintakäytännöt. Lisäksi lainsäädäntöympäristöä ja lainsäädännön vaikuttavuutta tulisi lähestyä riskienhallintanäkökulmasta, jotta yhteiskunnalliset intressit saavutettaisiin mahdollisimman tehokkaasti. Kansallisen lainsäädännön lisäksi huijauksien torjuntaan tulisi vastata myös EU:n tasolla. Muun muassa rikostaloustieteen avulla voidaan hyödyntää taloustieteellistä argumentointia rikoslainsäädännön tulkinnassa ja systematisoinnissa.

Lainsäädännön lisäksi huijausten torjuntaa edesauttaisi se, että resursseja investoitaisiin enemmän menettelyihin, jotka ennaltaehkäisevät huijauksia. Hyödyntämällä uudenlaisia psykologisia tapoja ja käyttäytymistaloustiedettä voidaan ymmärtää kuluttajien käyttäytymistä ja löytää keinoja, kuinka siihen voidaan vaikuttaa. Haasteita kuitenkin luo se, ettei huijaustapauksiin liity ainoastaan kuluttajat vaan tulisi pystyä analysoimaan myös huijareiden ja viranomaisten toimintaa. On todettu, että tehokkain ennaltaehkäisevä riskienhallintakeino huijausten torjuntaan on kuluttajien tietoisuuden lisääminen ja ajankohtaisen tiedon tuottaminen. Tämän voidaan toivoa lisäävän kuluttajien tarkkaavaisuutta ja kriittistä asennetta.

Huijausten- ja talousrikollisuuden torjunnassa pankeilla on parannettavaa asiakkaan maksuliikenteen monitoroinnissa sekä käyttörajoitusten asettamisessa petosriskin mitoimisessa. Asiantuntijoiden substanssiosaaminen yhdistettynä pankkien älykkäisiin järjestelmiin, jotka tunnistavat asiakkaan käytöksestä tavanomaisen ja siitä poikkeavan käytöksen, toimivat hyvänä perustana verkkohuijausten torjuntaan finanssialalla. Pankkien maksuliikenteen monitoroinnin ja käyttörajoitusten tulisi olla nykyistä monipuolisempia. Asiakkaita tulisi myös tiedottaa näistä toimenpiteistä selkeästi. Mikäli asiakas joutuu

toistuvasti huijauksen uhriksi tai avustaa henkilökohtaisten pankkipalveluidensa kautta huijareita, olisi yhteiskunnalle edunmukaisempaa, että pankki ylläpitäisi asiakassuhdetta tehostetussa tuntemisessa eikä irtisano asiakasta. Tällöin riskiä ei vain siirrettäisi edelleen toiselle pankille, jolloin asiakas voisi jatkaa aikaisempaa toimintaansa, joka on huijareille edunmukaisinta. Tilanteessa, jossa asettaminen tehostettuun tuntemiseen ei pienennä riskiä, vaan asiakas jatkaa tilinsä käyttöä laittomaan tarkoitukseen, on pankille riskienhallintanäkökulmasta edunmaisempaa irtisanoa asiakassuhde.

Suomalaisen yhteiskunnan viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön ongelmiksi on tunnistettu muun muassa epäselvät yhteiset toimintamallit sekä tiedonjakamiseen vaikuttavat ongelmat. Yhteiskunnan näkökulmasta huijausten torjunnassa ei ole kyse ainoastaan uhrien informoimisesta liikkeellä olevista huijauksista. Viranomaisten toiminnassa ja sidosryhmäyhteistyössä merkittävää olisi laaja-alainen huijausten vastainen yhteistyö. Tutkielman aihe on itsessään laaja ja jatkuvassa muutoksessa, jonka vuoksi tarkoituksena ei ole vastata tyhjentävästi tutkimuskysymyksiin tai tutkimuksen alakysymyksiin. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi siitä olisi syytä tehdä jatkotutkimusta. Kyseiseen tutkimukseen voisi sisällyttää luonnollisia henkilöitä, pankkeja sekä viranomaistahot ja muut sidosryhmät. Toteuttamalla ilmiöstä muun muassa kvantitatiivisia ja/tai kvalitatiivisia käyttäytymistaloustieteen tutkimuksia ja peilaamalla lainsäädännön vaikuttavuutta teknologian kehitykseen voidaan mahdollisesti innovoida uusia toimintamalleja, jotka edesauttavat huijausten torjuntaa. Lisäksi myös muissa maissa käytössä olevista toimintamalleista voidaan saada hyödyllisiä toimintatapoja suomalaiseen ympäristöön, jonka vuoksi Suomen olisi hyvä seurata ulkomailla toteutettuja vastaavanlaisia toimenpiteitä sekä vaikutuksia siihen, kuinka huijauksia tehdään Suomessa. Tällainen vaatisi yhteistyötä ja yhteiskehittämistä ulkomaalaisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Ensisijaisesti viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö tulisi saada toimimaan halutulla tavalla kansallisesti.

Oikeustapausluettelo

Korkein oikeus

25.6.1991 taltio 114	KKO 1992:3
17.12.1993 taltio 3111	KKO 1994:80

Lähteet

Artikkelilähteet

F-Secure. (2023). Mitä on tietojenkalastelu? Noudettu 3.9.2023 osoitteesta <https://www.f-secure.com/fi/articles/what-is-phishing>

Forsberg, T. (2015). Osakekauppaa Hongkongista, lainatarjous Intiasta – internetin sijoitushuijaukset yleistyvät. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-7708898>

Hjelt, Y. (2019). Nettihuijaukset lisääntyvät varoituksista huolimatta- lue poliisin aitoja esimerkkejä romanssihuijareista. Noudettu 26.8.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-11062205>

Hämäläinen, V. (2022). Pankki syytti uhreja, kun pariskunta menetti huijarille 45 000 euroa – ”En voi sanoin kuvata, miltä se tuntuu”. Noudettu 30.9.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20000848>

Joronen, I. (2023). Epäiletkö joutuneesi sijoitushuijauksen uhriksi? Toimi näin! Noudettu 27.8.2023 osoitteesta <https://www.mimmitsijoittaa.fi/blogi/epiletk-joutuneesi-sijoitushuijauksen-uhriksi-toimi-nain>

Kolehmainen, A. (2015). Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Noudettu 5.8.2023 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/15461.pdf>

Kuluttajaliitto. (2023). Nettihuijaukset ja muut huijaukset. Noudettu 3.9.2023 osoitteesta <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/huijaukset/>

Kuronen, T. & Uusi-Hautamaa, L. (2023). Pankeilla on suuri vastuu digihuijauksien torjunnassa. Noudettu 9.9.2023 osoitteesta <https://www2.deloitte.com/fi/fi/blog/finland-blog-homepage/2023/pankeilla-on-suuri-vastuu-digihuijauksien-torjunnassa-.html>

Malminen, T. (2021). Liikejuridiikan menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Noudettu 26.8.2023 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/liikejuridiikka/244640006.pdf>

Malminen, T. & Wuolijoki, S. (2019). Oikeuskirjallisuus ja liikejuridiikka. Noudettu 26.8.2023 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/liikejuridiikka/207000005.pdf>

Mantu, E. (2021). Suomalaisina esiintyvät verkkokaupat pommittavat somekäyttäjiä – huijatuksi tullut asiakas kertoo, mikä sai hänet luottamaan mainokseen. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/01/30/suomalaisina-esiintyvat-verkkokaupat-pommittavat-somekayttajia-huijatuksi>

Massinen, T. (2020). Yhä useampi joutuu huijatuksi verkko-ostoksia tehdessään – Poliisit vinkkaavat: Näin nettishoppailija voi välttyä vedätyksiltä. Noudettu 3.9.2023 osoitteesta <https://www.nurmijarvenuutiset.fi/paikalliset/1487784>

Multanen, A. (2023). Lupaus rakkaudesta tai rikastumisesta – huijareiden yleisesti käyttämä kikka. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta <https://www.nordea.com/fi/uutiset/lupaus-rakkaudesta-tai-rikastumisesta-huijareiden-yleisesti-kayttama-kikka>

Myllyoja, E. (2023). Näistä merkeistä tunnistat Facebookin kynniset romanssihuijarit. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009660146.html>

Ojanperä, S. (2022). Nettihuijarit pyysivät suomalaisia naisia siirtämään rahaa tililtä toiselle, ja nämä tekivät työtä käskettyä – uhrin saivat rikostuomiot. Noudettu 5.10.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20001593>

Talasterä, J. (2022). Rakkaushuijari romutti lahtelaisnaisen talouden - joukko rikollisia vaanii suomalaisia, ja uhrikin voi joutua syytteeseen. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12671065>

Tuorila, H., Määttä, K. & Peltonen, A. (2016). Kuluttajahuijaukset. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Noudettu 6.8.2023 osoitteesta <https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2016-kkv-selvityksia-1-2016-kuluttajahuijaukset.pdf>

Tuorila, H. (2018). Huijaukset heikentävät yhteiskunnallista hyvinvointia. Noudettu 31.7.2023 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136826/YP1802_Tuorila.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Palmgren, J. (2022). Huijaukset kampanjoiden torjuntaa vaikeuttaa yllätyksellisyys ja kausiluontoisuus – isoimmat vahingot kampanjan alussa. Noudettu 9.9.2023 osoitteesta <https://www.finanssiala.fi/uutiset/huijaukset-kampanjoiden-torjuntaa-vaikeuttaa-yllatyksellisyys-ja-kausiluontoisuus-isoimmat-vahingot-kampanjan-alussa/>

Palmgren, J. (2020). Korona-aika lisäsi sähköisten pankkipalveluiden käyttöä jopa kymmenillä prosenteilla. Noudettu 30.7.2023 osoitteesta <https://www.finanssiala.fi/uutiset/korona-aika-lisasi-sahkoisten-pankkipalvelujen-kayttoa-jopa-kymmenilla-prosentilla/>

Palmgren, J. (2023). Pankkien korvausvastuun tiukentaminen ei huijauksia lopeta – toimen suunnattava rikosten ehkäisyyn. Noudettu 4.10.2023 osoitteesta <https://www.finanssiala.fi/uutiset/pankkien-korvausvastuun-tiukentaminen-ei-huijauksia-lopeta-toimet-suunnattava-rikosten-ehkaisyyn/>

Paulasuo, J. (2022). Valeverkkokaupat vaanivat kuluttajia – tunnistaako huijauksen? Noudettu 29.8.2023 osoitteesta <https://www.kuluttajaliitto.fi/blog/2022/11/25/valeverkkokaupat-vaanivat-kuluttajia-tunnistaako-huijauksen/>

Kirjallisuuslähteet

Hemmo, M. (1998). Sopimus ja delikti. Noudettu 7.11.2023

Husa, J., Mutanen, A, & Pohjolainen, T. (2008). Kirjoitetaan juridiikkaa. Noudettu 7.8.2023

Häyhä, J. (1997). Minun metodini. Noudettu 31.7.2023 & 7.8.2023

Lappi-Seppälä, T. (toim.) (2022). Rikosoikeus. Noudettu 21.10.2023 osoitteesta <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/GAHBGXCTDG#kohta:RIKOS-OIKEUS/piste:tB5Q>

Määttä, K. (1999). Oikeustaloustieteen aakkoset. Noudettu 5.8.2023

Määttä, K. (2006). Oikeustaloustieteen perusteet. Noudettu 5.8.2023

Määttä, K. (2016). Oikeustaloustieteen perusteet. Noudettu 4.10.2023

Määttä, K. & Pihlajamäki, H. (2003). Rikoksen hinta – Taloustieteellinen näkökulma rikosoikeushistoriaan. Noudettu 7.8.2023

Määttä, T. (toim.) (2012). Oikeudellisen ajattelun perusteita. Noudettu 22.8.2023 osoitteesta https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/10545/urn_isbn_978-952-61-0766-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Norros, O. (2007). Vastuu sopimusketjussa. Noudettu 7.11.2023 osoitteesta <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/GAFBIXCTDG#kohta:i/piste:b3663>

Tuorila, H. (2017). Pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kohdistuvat huijaukset. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 2/2017. Noudettu 30.7.2023

Wuolijoki, S. & Hemmo, M. (2013). Pankkioikeus. Noudettu 30.9.2023

Wuolijoki, S. (2022). Pankkioikeus I. Noudettu 16.9.2023 osoitteesta [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/DABBGXETEB#kohta:Pankkioikeus\(\(20\)I](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/DABBGXETEB#kohta:Pankkioikeus((20)I)

Wuolijoki, S. (2023). Pankkioikeus II. Noudettu 19.8.2023 osoitteesta [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/GABBGXETEB#kohta:Pankkioikeus\(\(20\)II/piste:t2](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/GABBGXETEB#kohta:Pankkioikeus((20)II/piste:t2)

Internetlähteet

DVV. (2023). Varo, varmista, varoita: Digihuijausten määrä kasvoi selvästi vuoden 2022 jälkipuoliskolla. Noudettu 30.7.2023 osoitteesta <https://dvv.fi/-/varo-varmista-varoita-digihuijausten-maara-kasvoi-selvasti-vuoden-2022-jalkipuoliskolla>

Epäiletkö joutuneesi huijauksen kohteeksi tai ovatko tietosi päätyneet väärin käsiin. (2023). OP. Noudettu 8.10.2023 osoitteesta <https://www.op.fi/turvallinen-asiointi/naintoimit-huijaustilanteissa>

Erilaisia huijausmuotoja. (2023). Nordea. Noudettu 8.10.2023 osoitteesta <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/tuki/erilaisia-huijausmuotoja.html>.

Henkilö- ja yritysasiakkaiden turvallisuus. (2023). Nordea. Noudettu 8.10.2023 osoitteesta <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/tuki/turvallisuus.html>

Kaarela, T. (2019). Miten toinen maksupalveludirektiivi (PSD2) vaikuttaa verkko-ostoksiin ja korttimaksamiseen. Noudettu 17.9.2023 osoitteesta

<https://www.finanssiala.fi/uutiset/miten-toinen-maksupalveludirektiivi-psd2-vaikuttaa-verkko-ostoksiin-ja-korttimaksamiseen/>

KKV. (2023). Tilausansat. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/huijaukset/tilausansat/>

Kyberrikokset. (2023). Poliisi. Noudettu 21.10.2023 osoitteesta <https://poliisi.fi/kyberrikokset>

Mistä tunnistaa huijausviestin – katso, millaisia huijausviestejä tietoomme on tullut. (2023). OP. Noudettu 8.10.2023 osoitteesta <https://www.op.fi/turvallinen-asiointi/mista-tunnistaa-huijausviestin>

Määttä, K. (2002). Oikeudellisen sääntelyn tutkimus – lastuja säätelyteoriasta. Noudettu 6.8.2023 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/34400001.pdf>

Määttä, K. (2009). Oikeustaloustieteellinen näkökulma kotimaiseen lainvalmisteluun. Noudettu 24.9.2023 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/6963d04b-c42b-4754-b970-41b18e7d8e77/content>

Nettideittiturva. (2023). Mikä on romanssihuijaus? Noudettu 27.8.2023 osoitteesta <https://nettideittiturva.fi/mika-on-romanssihuijaus/>.

Pankkien tehtävät. (2023). Finanssialalle. Noudettu 19.8.2023 osoitteesta <https://www.finanssialalle.fi/opintomateriaalit/finanssialan-perusteet/finanssialalla-toimiminen/finanssimarkkinoiden-toimijat/pankkien-tehtavat.html>

Perusasioita oikeustieteestä. (2023). Helsingin yliopiston avoin yliopisto. Noudettu 19.8.2023 osoitteesta <https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa3.html>

Perusmaksutili ja siihen liittyvät palvelut. (2023). Nordea. Noudettu 7.10.2023 osoitteesta <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/peruspankkipalvelut.html>

Petos nettikaupassa. (2023). Minilex. Noudettu 20.10.2023 osoitteesta <https://www.minilex.fi/a/petos-nettikaupassa>

Rikosuhripäivystys. (2023). Sijoituspetokset. Noudettu 28.8.2023 osoitteesta <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/sijoituspetokset/>

Sttinfo. (2023). Tutkimus: Yli puolet digimaailman rikoksista jää ilmoittamatta viranomaisille. Noudettu 3.9.2023 osoitteesta <https://www.sttinfo.fi/tiedote/tutkimus-yli-puolet-digimaailman-rikoksista-jaa-ilmoittamatta-viranomaisille?publisherId=3777&releaseId=69992776>

Virallislähteet

EU 2018/843. Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen. Noudettu 22.10.2023 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=fi>

Euroopan komissio. (2023). Tilausansat ja huijaukset. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/consumer-frequent-traps-and-scams_fi

Finanssialan Keskusliitto. (2015). Hyvä pankkitapa. Noudettu 10.9.2023 osoitteesta https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2015/12/Hyva_pankkitapa.pdf

Finanssivalvonta. (2019). Maksupalveluihin liittyvien petostietojen raportointi. Noudettu 16.9.2023 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2019/maksupalveluihin-liittyvien-petostietojen-raportointi/>

Finanssivalvonta. (2023). Toinen maksupalveludirektiivi – Payment Service Directive, PSD2. Noudettu 16.9.2023 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/saantely/saantelykokonaisuudet/psd2/>

FINE-004666. (2017). FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta. Noudettu 19.9.2023 osoitteesta <https://www.fine.fi/ota-yhteytta/ratkaisutietokanta/ratkaisu/fine-004666.html>

FINE vakuutus- ja rahoitusneuvonta. (2022). Asiakkaita huijataan verkkopankilta näytettävillä valesivustoille. Noudettu 30.7.2023 osoitteesta <https://www.fine.fi/ajankohdista/2022/asiakkaita-huijataan-verkkopankilta-nayttaville-valesivustoille.html>

FINE Vakuutus – ja rahoitusneuvonta. (2023.) Ratkaisusuositusten noudattaminen osoittaa luottamusta finanssialan hyviä toimintatapoja kohtaan. Noudettu 30.9.2023 osoitteesta <https://www.fine.fi/ajankohdista/ratkaisusuositusten-noudattaminen-osoittaa-luottamusta-finanssialan-hyvia-toimintatapoja-kohtaan.html>

Harmaa talous & talousrikollisuus. (2018). Kuluttajatuotteiden kauppaan liittyy harmaata taloutta ja talousrikoksia. Noudettu 2.9.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/ilmiot/kuluttajatuotepetokset/>

HE 132/2017. Finlex. Noudettu 30.9.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2017/20170132>

HE 169/2009. Finlex. Noudettu 19.9.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090169>

HE 236/2021. Eduskunta. Noudettu 7.10.2023 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_236+2021.aspx?TSPD_101_R0=08d2c9383aab2000cb1b170be1c1bc0d2562f0ac6a898ecef4c2e05370c0c81c81faac93aa593300088177414a1430001134bc30b71ddd1716665ae0a73f74be-bed77f7424e79b0df5125d97feb29312482bdb09193e3e2e632faebb93d7b348

Hildén, T & Sainio, V. (2017). Vastuu maksukortin oikeudettomasta käytöstä – Ratkaisukäytäntöä pankin ja asiakkaan välisestä vastuunjaosta. Noudettu 30.9.2023 osoitteesta <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2017/vastuu-maksukortin-oikeudettomasta-kaytosta-2017.pdf>

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (2017/444). Finlex. Noudettu 7.10.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444#L3P10>

Maksaminen ja tilit. (2023). FINE Vakuutus – ja rahoitusneuvonta. Noudettu 7.10.2023 osoitteesta <https://www.fine.fi/naissa-asioissa-autamme/maksaminen-ja-tilit/tilin-kaytto-ja-tilisiirrot.html>

MPL (2010/290). Finlex. Noudettu 18.9.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100290#L9P85>

Oikeusministeriö. (2017). Petosrikollisuus ja sen ehkäisy: Rikksentorjuntakatsaus 2017. Noudettu 7.10.2023 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160395/OMSO_58_2017_Rikksentorjuntakatsaus_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ongelmat palveluntarjoajan kanssa. (2023). Finanssivalvonta. Noudettu 30.9.2023 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/ongelmat-palveluntarjoajan-kanssa/>

Riskiarvio. (2023). Finanssivalvonta. Noudettu 7.10.2023 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/paaomamarkkinat/rahanpesun-estaminen/riskiarvio/>

Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. (2021). Finanssivalvonta. Noudettu 9.9.2023 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/pankki/rahanpesun-estaminen/selonotto--ja-ilmoitusvelvollisuus/>

Teema-arvio maksupalveluiden väärinkäytöksistä ja korvausprosessista. (2023). Finanssivalvonta. Noudettu 19.9.2023 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2023/teema-arvio-maksupalveluiden-vaarinkaytoksista-ja-korvausprosessista/>

Tietoa FINEstä. (2023). FINE vakuutus- ja rahoitusneuvonta. Noudettu 30.9.2023 osoitteesta <https://www.fine.fi/tietoa-finesta/organisaatio.html#top>

Toiminnan jatkuvuuden hallinta. (2016). Valtionvarainministeriö. Noudettu 9.11.2023 osoitteesta https://www.suomidigi.fi/sites/default/files/2020-06/VAHTI_2_2016_pdf.pdf

Välimäki, T. (2021). Suomen Pankki. Noudettu 10.11.2023 osoitteesta <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/puheet-ja-haastattelut/2021/johtokunnan-jasentuomas-valimaki-finanssialan-toimintaharjoituksen-avauspuhe-21.4.2021/>